

3
67

3
67

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

EX BIBLIOTHECA
NICOLAI JOSEPH FOUCAULT
COMITIS CONSISTORIANI.

1. *Recherches de l'abbé de la Rivière (nommes qu'il y a)*
2. *Recueil de l'abbé de la Rivière (nommes qu'il y a) sur les loix de la ville de Paris*
3. *Le grand dictionnaire de l'abbé de la Rivière (nommes qu'il y a)*
4. *Les loix de la ville de Paris (nommes qu'il y a)*
5. *Les loix de la ville de Paris (nommes qu'il y a)*
6. *Les loix de la ville de Paris (nommes qu'il y a)*
7. *Les loix de la ville de Paris (nommes qu'il y a)*
8. *Les loix de la ville de Paris (nommes qu'il y a)*

מסכת אבות דרבי תנן

TRACTATUS
DE
PATRIBUS:

Rabbi NATHANE AUTORE.

In linguam Latinam Translatus,

Unâ cum notis marginalibus.

Operâ FRANCISCI TAILERI verbi Di-
vini in æde Christi apud Cantuarienses Conciona-
toris.

LONDINI,

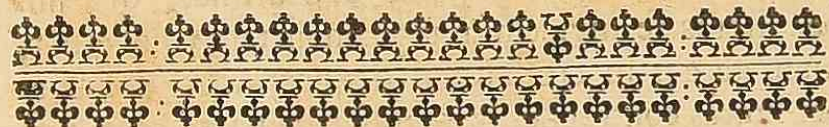
Typis E. Cotes, impensis G. & H. Eversden: &
voeuent sub signo Canis leporarii in Coeme-
terio Paulino, MDCCLIV.

R. M. 1873

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

VI-61

Handwritten notes and signatures in the right margin, including a signature that appears to be "Francis Tailer" and the number "139".

*Clarissimo viro Domino Joanni Buxtorfio Buxtorfii magni filio, Patre non minori, sacrae Theologiae Doctore, nec non Professore, ut & linguae Hebraicae ordinario in inelyta Academia Basileensi. Franciscus Taile-
rus S. P. D.*

Quantum ego, quantum omnes, qui linguas Orientales diligant (eruditissime Buxtorfi) patri tuo pia memoriae debeamus, non est, ut expectes me id literis exprimere, quod non possim cogitatione satis assequi. Tibi etiam debetur plurimum, qui lucubrationes pereruditae tam paternae, quam proprias in lucem dederis. Haec mihi ansam dedere te sub prelo salutandi, & libellum hunc, licet tanto patrono indignum, ejus patrocinio committere, qui & errores corrigere, & labores meos animo benevolo recipere, & protegere valeat. Accedit necessitudo illa non meo merito, sed tua benevolentia procurante literis mutuis sa-

3
67

Epistola Dedicatoria.

pius declarata. Aschamius & Sturmus, qui nisi per literas se invicem nunquam in terris noverunt, nunc autem in coelo simul degunt, nobis amicitiae per literas contractae, & continuatae paradigma non incelebre proponi poterunt. Familiaritatem tuam, quam petere me urgebat linguarum Orientalium in te peritia eximia, in me dilectio, mihi communicare dignatus es. Difficilia plurima in literis Hebraicis me postulante literis amore & labore plenis facilia reddidisti. Cogitanti mihi, quo pignore possim eruditionem tuam, & dilectionem nostram coram mundo universo publice testari, occurrit praesens libellus, id operis ut sibi perficiendum darem, postulat. Anno praeterito פרוקי אבון Hebraice, & Latine edidi, & Rabbi Nathanem Babylonium libri autorem inscripsi. Reverendissimus, & doctissimus praesul Armachanus Jacobus Usserius libri patronus mihi per literas primus significavit R. Nathanem voluminis hujus autorem non fuisse, idque rogatu meo exemplis e vero R. Nathanis opere citatis, hic vero non repertis demonstravit. Clarissimum Dominum Seldenum amicum summum consului. Ille licet mecum tum temporis sentiens magno tamen studio & labore non exiguo errorem percepit, & medelam medicus eximius dedit. Bibliothecam suam, quae hujus generis libris est refertissima, nec non Westmonasteriensem publicam, & Sioniticam Londini examinavit. Alios nobiscum errantes vidit. Inprimis patrem tuum reverendum in Bibliotheca Rabbinica, Seckardum in Eclogis sacris,
Al-

Epistola Dedicatoria.

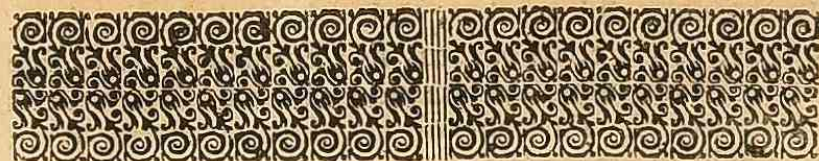
Alstedum in Chronologia Doctorum apud Judaeos Anno 130. Plantavituum in Bibliotheca Rabbinica pag. 620. Qui omnes & singuli librum hunc R. Nathani Babylonio attribuunt. Repertum praeterea vir clarissimus in alio codice in fine editionis Talmudicae Basileae Anno 1540. impressae exemplar extravagantium quorundam, & inter illa exemplar verum operis R. Nathanis sub hoc titulo מסכת אבון דרבי נהן Ubi & insuper reperitur liber אבון quem transtuli, in quem liber Nathanis purus putus est commentarius. Aliud quoque exemplar Amstelrodami nuper a Manasse Ben Israel impressum suo sumptu clarissimus Seldenus procuravit, quod & mihi communicavit, quoque in hac translatione usus sum. Nec non codicis Basileensis e Bibliotheca Sionensi mutuati mihi copiam fecit, cujus beneficio capitula distinxit, quae in exemplari Manassis nimis confusa fuere, & errata varia correxi: unde mihi suspicari licet codicem illum Basileensem Manassi communicatum non fuisse. Neque hic cessavit Clarissimi viri indagatio industriosa, donec verum autorem פרוקי אבון reperisset. Idque in Gallirazia, occultorum detectione Stetini typis Joannis Duberi, Anno 1613. impressa. Illic R. Naphthali Margoloth Judaeus, qui religionem Christianam amplexus Julius Conradus Otto appellatur, hujus libri autor celebratur. Scripsit, inquit, רבי שמעון בן גמליאל אבון, Unde patet R. Simeonem filium Gamalielis libri פרוקי אבון quem ego cum viris Doctis plurimis R. Nathani tribui, genuinum autorem exitisse

Epistola Dedicatoria.

titisse. Instant igitur reverendissimus præsul Ar-
machanus, qui errorem detexit, & clarissimus Do-
minus Seldenus, cui tantum laboris error meus
pepererat, ut hunc R. Nathanis foetum genuinum
in linguam Latiam transferrem, errorem meum
aliorumq; confiterer, corrigerem. Nolui tantorum
virorum votis resistere, licet imbecillitatis meæ mihi
fatis conscius: Sic corruptio libelli unius alterius
fit generatio. Post labores multos, sudores varios
in hoc opere exantlatos, dubitatio animum invasit
meum, utrum hæc publicarem, an potius sepeli-
rem, ut qui in multis mihi (quanto minus aliis?)
non satisfecerim. Vicit tandem publicationis hoc
nomine sententia. Multa sunt, quæ imperiti di-
scant, multa quæ docti corrigant: utroq; res
publica literaria obtinet. Si quis mihi ignorantiam
in plurimis objiciat, habebit confitentem reum,
modo ipse correxerit. Secus, fileat, ne mihi er-
rores suos, si quid in hoc genere tentaverit, aut
inutilitatem, si hætenus tacuerit, publicandi an-
sam dederit. Munusculum hoc levidense benevole
ut recipias, meq; amare pergas, cupio. Quod re-
stat (Clarissime vir) te, tuos, & studia tua exi-
mia, & utilissima divinæ benedictioni committo,
vitam tibi in terris diuturnam, in cœlis sem-
piternam exoptans.

Sic scripsi Claritatis tuæ observantissimus

Franciscus Tailerus.

Tractatus de PATRIBVS
Rabbi Nathane Autore.

C A P. I.

Moses in nube sanctificatus fuit, & legem e
Sinai accepit: sicut dictum est, *a Et man-* a Exod. 24. 16.
dit gloria Jehova super montem Sinai, sc. super
Mosen ad purificandum eum. Hoc fuit post
mandata accepta. Rabbi Jose Galilaus, &
Rabbi Aqiba dicit, b Et texit eum nubes sex dies, Mosen b Exod. 24. 16.
sc. sicut dicitur, c Et inclamavit Mosen die septimo e medio c Ibid.
nubis, sc. ut Mose gloriam impertiret. Dixit Rabbi
Nathan, Quare moratus est Moses sex dies, d pri- d Heb. Et non
usquam illum alloqui incepit Deus? Eo fine, ut incepit oratio ad
abstergeretur ab omni cibo, & potu, qui fuit in visce- eum.
ribus ejus usq; ad horam illam, in qua sanctificatus
fuit; & esset sicut Angeli ministerii: Respondit illis
Rabbi Mathia filius Ceresstri, Doctores nostri hoc non
dixerunt, sed ad terrendum eum hoc factum fuit, ut in
se reciperet verba legis in tremore, & timore, in con- e Psal. 2. 11.
sternatione, & commotione, sicut dicitur, e Servite
Jehova in timore, & exultate cura tremore. Res quæ fue-
rat inter Rabbi Joshiah, & Rabbi Mathia filium Ce-
restri; Quando uterq; manebat & operabatur in ver-
bis legis, interpretatio Rabbi Joshiah fuit juxta
B viam

^a i. omnia ad
mores gentium,
& mercimonia
accommodavit.
^b Deut. 10. 4.
^c Lev. 26. 46.
^d Ibidem.
^e Lev. 8. 15.
^f Exod. 30. 25.
^g Verisimile est
hunc autorem
locum illum
Lev. 8. 33, 34.
ita intellexisse,
ac si septies
uncti essent Aa-
ron & filii e-
jus.
^h Credidit hic
autor Moysen,
quem hic com-
mendat juven-
eam illam com-
bussisse, quia di-
citur factum
fuisse in con-
spectu Eliezeris,
Num. 19. 3, 5.
ⁱ Exod. 30. 30.
& Hinc patet
libellum hunc
commentarium
esse in Pirke A-
both, quia ea-
dem methode
procedit, &
eadem fusus
tractat.
^l Judic. 2. 7.
^m Ruth 1. 1.
Hic Judices
inseruntur qui
in Pirke Aboth
non memoran-
tur.

a viam terræ. Dixit & Rabbi Mathia, filius Ceresfri, Rabbi quid tibi evenit, quod verba Dei viventis reliqueris, & via terræ obrutus sis? Et quamvis tu doctor sis, ego discipulus, bonum non est verba Dei viventis relinquere, & via terræ obrui. Dicunt autem, quod quamdiu in lege manserint, & operati fuerint, amulationem eos in se invicem exercuisse, at cum ab eo studio dimissi fuerint, ac si a pueritia se invicem amassent, aliis visos fuisse. In manus Mosis data fuit lex in Sinai, sicut dicitur, ^b Et dedit eas Jehovah mihi; videlicet, duas foederis tabulas. Dicit & ulterius, ^c Hæc sunt statuta, & judicia, & leges, quæ dedit Jehovah inter se, & filios Israelis in monte Sinai per manum Mosis. Lex quam dedit sanctus benedictus Deus Israeli, non nisi per manus Mosis tradita fuit, sicut dicitur, ^d Inter me, & inter filios Israelis. i. Dignus habetur Moses, ut inter me, & filios Israelis collocaretur. ^e Idcirco obtulit Moses arietem consecrationum, ^f & oleum unctionis fecit. Et unxit eo Aharonem, & filios ejus ^g omnibus septem diebus consecrationum. Eo uncti sunt sacerdotes maximi, & reges, & Eleazer, ^h Ille juveneam pollutionis combussit, qua polluti in generationes purificati sunt. Dixit Rabbi Eliezer, Magnum privilegium fuit hoc, quod usitatum fuit in generationes, quod Aaron & filii ejus sanctificati fuerint oleo unctionis, sicut scriptum est, ⁱ Aaronem autem, & filios ejus unges, & sanctificabis eos, ut in sacerdotio mihi ministrent.

^k Josuah accepit legem a Mose, sicut dicitur, ^l Et imperties ei de gloria tua, ut audiat tota congregatio filiorum Israelis. Seniores eam acceperunt a Joshua, sicut scriptum est, ^m Serviebat populus Jehovah omnibus diebus Joshuæ, & omnibus diebus seniorum, qui dies post Joshuam prolongarunt, qui videram magnum opus Domini, quod pro Israele fecerat.

Judices illam a Joshua recepere, sicut dictum est, ^r Fuit autem in diebus, in quibus Judices judicabant,

Prophetæ

Prophetæ eam a Judicibus acceperere sicut, doctum est, ^a Et misi ad vos omnes servos meos, Prophetas quotidie mane surgendo, & mittendo. ^a Jer. 7. 25.

^b Haggæus, Zachariah & Malachi eam a Prophetis acceperere.

Viri congregationis magnæ eam ab Haggæo, Zacharia, & Malachi acceperere. Tria autem locuti sunt illi, Tardi sitis in judicio. Et Discipulos plurimos constituite. Legiq; sepem facite.

Tardi sitis in Judicio: Nempe instructus est homo, ut moram trahat in judicio, quia quicumq; moram trahit in judicio, manet in judicio: sicut dictum est, ^c Etiam hæc proverbialia Solomonis sunt quæ ad d vetustatem usq; conservarunt homines Hezekiæ regis Jehudæ. Non quod ea transfulerint, sed quod e ea diu conservaverint. Abba Saulus dixit, non quod ea diu conservaverint, sed quod separata servaverint. In initio enim, inquit, Proverbia, & Cantica canticorum, & Ecclesiastes abscondita latuere, quibus Proverbialiter, inquit, uti sunt homines, at inter Hagiographa non fuere numerata. Et cum diu perstitissent, reposuerunt ea servi Hezekiæ, donec venerint viri congregationis magnæ, ^f qui ea interpretati sunt. Sicut dicitur, ^g Et vidi inter fatuos, animadverti inter filios juvenem mente carentem. ^h Ecce mulier processit obviam illi ornatu meretricio, & corde subtili. Strepera est, & contumax: in domo ejus non manent pedes ejus. Modo foris, modo in plateis est: & prope quemq; angulum insidiatur. Et prehendens eum osculata est illum; obfirmansq; vultum suum dixit ei, Sacrificia eucharistica apud me sunt; hodie vota mea reddidi. Idcirco prodii obviam tibi, ut diligenter faciem tuam inquirerem, & te inveni. Tapetibus lectum meum ornavi; stragulis cælati, linteis speciosis Ægypti. Suffui cubile meum myrrha, aloë, & cinnamomo transferre. Significatio posterior ad auctoris scopum non spectat. ^e Vel in iis diu se exercuerint. ^f Ideoq; inter Hagiographa locum obtinere: vel, qui ea separaverint. ^g Prov. 7. 7. ^h Verf. 10. ^a communi usu, ut bibliis insererentur.

^b Authoritatem minorem his, quam prioribus prophetis sub priore templo hic autor tribuit. Non ita Pirke Aboth, ubi hæc clausula non est recepta. Fortassis cogitavit hos non per prophetiã, sed per spiritum sanctum tamen locutos esse. Hæc enim distinguunt Judæi. Aiant enim Prophetas vel in somniis, vel sensibus privatos vidisse, aut audivisse aliquem eos alloquentem, alios excitatos a spiritu excelso vigiles more aliorum hominum allocutum fuisse Deum.

^o Prov. 25. 1. ^d Significat פנח inve-terascere, &

B 2

cinnamomo

sinnamono. Veni, amoribus ad matutinum usq; saturati simus, amoribus nos ipsos solemur. Nam non est vir domi suae: abiit via longinqua. Loculum pecuniae in manum suam accepit: die stato domum suam redibit. Scribitur etiam in Cantico Cantorum, a Veni dilecte mi, in agros exeamus, in villis pernoctemus. Surgentes matutino vineas adeamus, an vitis floreat videamus, an germinent mali punice: illic amores meos tibi datura sum. Scripsit & in Ecclesiaste, b Letare juvenis in juventa tua, & exilaret te cor tuum diebus juventutis tuae, & perge in viis cordis tui, & aspectu oculorum tuorum: scito tamen, quod propter haec omnia Deus te in iudicium adducet. Iterumq; in Cantico Cantorum scribitur, c Ego dilecti mei sum, & erga me est appetitus ejus. Haec omnia probant sensum fuisse, non quod diu se exercuerint in his servi Hezekiae, sed d separata reservarint. Expositio alia. Tardi sitis in iudicio. Nempe instructus est homo, ut in verbis suis proferendis tardus sit, ne se e iracundum in verbis suis prodat, quia quicumq; in verbis suis iracundiam exprimit, f verborum suorum obliviscitur. Quod & in Mose Doctore nostro invenimus, quod verborum suorum oblitus fuerit, sicut dictum est, g Et dixit Eleazar sacerdos viris bellicis, qui in praelium proceperant, hoc est statutum legis quod Mosi praecipit. Mosi praecipit, non mihi, inquit Eleazar, praecipit. Mosi patris mei fratri praecipit, mihi non praecipit. Quomodo autem invenimus, quod Moses ex iracundia locutus fuerit? Ecce dices exercitus ille prius sic allocutus est, cum iratus fuit Moses ducibus exercitus, dixit iis Moses, Num omnes faeminas vivas conservastis? Quid autem ex his verbis, omnes faeminas, descendum est? Hoc fuisse consilium, quod Balaam improbus contra Israelem dedit, sicut scriptum est, h Ecce autem ego ad populum meum redeo, veni, informationem dabo, quod facturus sit populus hic populo tuo diebus ultimis. i Dixit ei, populus hic, quem tu odisti, fame affictus cibum appetit, & siti affictus potum desiderat. At nihil est iis, quod edant, aut bibant nisi ex iis, quae

a Cant. 7. 11, 12.

b Eccl. 11. 2.

c Cant. 7. 10.

d i. Pro verbo Dei non agnovimus, donec a viris Synagoga magna confirmarentur.

e Solent enim iracundi verba sua sine consideratione proferre.

f Non loquitur, quae loqui debuit.

g Num. 31. 21.

h Num. 24. 14.

i Balaam sc. Balako.

quae ad te proprie pertinent. Da igitur illis cibum, & potum, & inter illos faeminas pulchras regum filias collocato, ut populus cum Baale Peore scortentur, & manu a Dei cadant. b Statim abiit Balakus, & fecit quicquid Balaam improbus illi dixerat. Vide quantam occasionem dedit illi Balaam improbus Israelitis malefaciendi, ita ut ex iis ceciderint viginti quatuor millia, sicut dicitur, c Et fuerunt mortui e plaga illa viginti quatuor millia. Annon haec sunt verba Scripturae? Quanto magis, si Moses Doctor noster sapiens inter magnos maximus, Prophetarum pater, quo tempore iracundiam in verbis suis expresserit, verba sua d mutavit, Quanto magis, inquam, nos revera inde docemur, ut tardus sit homo in verbis suis, & in illis iracundiam nullam exprimat? Fiskus Azai dixit, Cautus esto in verbis tuis e perpetuo. f Et legi sepem facite. Et verbis tuis sepem facito, quemadmodum verbis suis sepem fecit Sanctus Benedictus Deus, & homo primus verbis suis sepem fecit. Lex quoq; verbis suis sepem fecit. Et Moses verbis suis sepem fecit. Job quoq; & prophetae, & sapientes omnes verbis suis sepem fecere. Quae est illa sepes, quam verbis suis fecit Sanctus Benedictus Deus? Ecce ille dicit, g Et dicturae sunt omnes gentes, Quamobrem affecit Jehova sic terram istam? Docens nos manifestum esse, de quibus locutus est. De seculo futuro sc. in generationibus suis dicente, Quare sic affecit Jehovah terram istam? Idcirco dicit Mosi Sanctus Benedictus Deus, Moses autem scripsit, & ecce generationes futurae sic respondebunt, h Quia deseruerunt faedus Jehova, & abeuntes Deos alienos coluerunt, & se illis incurvaverunt. Diis sc. quos non noverant, neq; impertitus iis fuerat Deus. Ecce mensuram, quam fecit Deus sanctus Benedictus sepem verbis suis. Et scripsit postea, quid dicturi sunt tunc, cum produxerit Sanctus Benedictus Deus mercedem i creaturarum suarum in Pace. Quae est illa sepes, quam homo primus verbis suis constituit? Ecce, dixerat

a Heb. loci sic appellatur Deus, quia solus est in omni loco.

b Heb. Emanu. sic nos Anglice dicimus: out of hand.

c Num. 25. 9.

d i. ea locutus est quae non dicitur.

e Heb. absq; cessatione.

f Dictum secundum vi. orum magna congregatione, ut in se satis perspicuum non interpretatur, sed ad tertium transit.

g Deut. 29. 24.

h Deut. 29. 26.

i Homini sc. creaturarum primariarum, vel potius populi sui, quem pra aliis diligit.

a Deus sc. A. rat a ille, *b* Interdixitq; Jehovah Deus homini dicendo, De fructu quidem omnis arboris hujus horti libere comedes. De fructu vero arboris scientie boni & mali, de isto ne comedas: nam quo die comederis de eo, utiq; moriturus es. Noluit homo primus Evam alloqui quomodo Sanctus Benedictus Deus cum allocutus est. Sed sic dixit ei, & septem fecit verbis suis ultra quod dixerat illi Sanctus Benedictus Deus, *c* At de fructu arboris istius, quæ est in medio horti, ne comedatis ex isto, neq; attingatis eum, ne moriamini. Quia seipsum & Evam custodire voluit, ne arborem illam vel tangerent. Eo tempore consilium cepit serpens improbus in corde suo, & dixit, cum ita seres habeat, ut non possim hominem hunc in ruinam trahere, Evam cadere faciam. Abiit, & juxta illam confedit, & sermone multo eam allocutus est. Dixit ei, si de contactu arboris tu locuta sis, quod Deus Sanctus Benedictus præceperit nobis, ecce ego tangam illam, nec moriar tamen. Nec tu si tangas illam moriere. Quid fecit serpens improbus? Ea hora afficit, & arborem manibus, pedibusq; suis apprehendit, eamq; *d* agitavit, dum fructus ejus in terram ceciderint. Sunt autem, qui dicant eum arborem non omnino tetigisse, sed arborem, cum illum viderit, exclamasse & dixisse illi, Improbe, improbe, noli me tangere, sicut dicitur, *e* Ne aggrediatur me pes superbiæ, neq; manus improborum me loco moveat. Interpretatio alia. Ne aggrediatur me pes superbiæ, neq; manus improborum me loco moveat. Pes superbiæ fuit Titus improbus, cujus ossa comminuta sunt, quia in excelsa altaris manu sua jaculatus ea percussit, & dixit, Lupe, Lupe, Tu rex es, & ego rex sum, veni, & mecum pugnato. Quot boves propter te mactati sunt? Quot volucres propter te capitibus privati sunt? Tu es, qui totum orbem vastas, sicut dicitur, *f* Væ Arieli, Arieli, urbi, in qua castra metatus est David: anno annum addite, sacrificia mactent. Deinde dixit ei, si de esu tu loquere quod Sanctus Benedictus Deus nobis præcepit, ecce dico ego me

d Heb. recedere fecit.

e Psal. 36, 12.

f Isa. 29, 1.

me ex eo comesturum, nec tamen moriturum. Tu quoq; comedere potes, nec ideo morieris. Quid dixit Evah? Juxta opinionem suam sic locuta est Evah. Mea quidem opinione omnia verba, quæ ab initio præcepit mihi Dominus meus, falsa sunt: Nec enim alio nomine ab initio primum hominem appellavit, quam Domini. Statim levavit se, & edit, & Adamo dedit, qui etiam comedit, sicut dictum est, *a* Et vidit mulier arborem in cibum idoneam esse, & coram oculis suis pulchram. Ea hora decem maledictionibus maledicta fuit Evah, sicut dictum est. *b* Et mulieri dixit, Multiplicando multiplicabo dolores tuos, & conceptionem tuam, in dolore paries liberos, & erga virum tuum erit desiderium tuum; & ille in te dominium exercebit. *c* Hæ sunt maledictiones illæ. Duo decubitus ob sanguinem. Primus ob sanguinem doloris menstruorum. Alter ob sanguinem doloris virginis amissæ. Dolores tui, & conceptio tua. i. dolor imprægnationis. In dolore paries liberos, hoc juxta sensum literatim exponendum est. Et erga virum tuum erit desiderium tuum. Docens mulierem mariti præsentiam cupere quando iter suscepit. Et ille in te dominium exercebit. Quæ hora maritus aliquid ore requirit, mulier illud corde requirere debet. Inundatio simul & luctus, & ligatio in domo vincitorum, & expulsio ab omni societate humana. Quis ei d contactus occasionem dedit? Hæc sepes est quam verbis suis homo primus fecit. Idcirco dicunt, septem verbis suis fecit homo primus, sed intra eam consistere non potuit. Idcirco dicunt, ne addat homo verbis, quæ audit. Dixit Rabbi Jose, *d* Sc. tangendi fructum arboris prohibita.

a Gen. 3, 6.

b Gen. 3, 16.

c Maledictio 1^a est, sanguis mensstruus.

2^a Secunda sanguis amissæ virginis.

Deur. 22, 15.

3^a Dolores ante partum.

4^a In partu.

5^a Desiderium mariti absentis.

6^a Subjectio marito debita.

7^a Inundatio aquæ in partu.

8^a Luctus eo tempore.

9^a Incarceratio ad mensam domi.

10^a Derentio a societate publica eo

tempore. His respondent decem Evæ peccata a Pereriede peccato Evæ quæst. 1. & 2. recitata. 1. Elatio, indigne ferentis astrictam se teneri ea lege, cupientisq; arbitrari suo vivere, &c. 2. accidia, quod auditis serpentis verbis domini præceptum capiti ei displicere, & radio esse. 3. Mendacium, tactum arboris interdictum esse. 4. Infidelitas, qua dubia fuit in fide. Ne forte, &c. 5. Cupiditas excellendi. 6. Gula. 7. Inobedientia. 8. Scandalum exempli. 9. Provocatio viri. 10. Excusatio peccati.

Præstat

a Heb. stat: Præstat decem palmos habere, ubi quis *a* constans est,
 b Heb. cadit. quam centum cubitos, ubi quis *b* inconstans est. Quid
 cogitavit serpens primus eo tempore? Ibo, & hominem
 interficiam, & uxorem ejus accipiam, & in universum
 orbem rex ero. Statura erecta ibo, & omnes delicias
 mundi comedam. Dixit illi Sanctus Benedictus Deus,
 Tu dixisti, Hominem interficiam, et Evam accipiam,
 idcirco inimicitias ponam. Tu dixisti, Rex ero in uni-
 versum orbem, idcirco maledictus eris *præ* omni bestia.
 Tu dixisti, Ibo statura elata, idcirco super ventrem
 tuum ibis. Tu dixisti, Omnes delicias mundi comedam,
 idcirco omnibus diebus vitæ tuæ pulverem comedes.
 Rabbi Simeon filius Manassis dixit: Est juxta so-
 lem *c* circulus magnus, qui perdidit quosdam *e* mundo,
 qui nisi serpens maledictus fuisset, in singulos Israelitas
 potestatem habuisset: serpentes duos *d* in domo ejus
 habuit, unius influenza versus occidentem est, alterius
 versus orientem, & illis afferunt gemmas pulchras, la-
 pides pretiosos, & margaritas, & omnia vasa pulchra
 desiderabilia, quæ sunt in mundo, quæ nulla creatura
e afferre potuit, quæ qui tangit, moritur, nisi ea sub
 camelo, aut asino, aut mulo congregent, & in hortos
 & pomaria stercora educant. Rabbi Jehudah filius Be-
 thiræ dixit, Homo primus in horto Edenis huc illuc
 ambulavit, & angeli ministerii stabant in occursum ejus
 in horto Edenis, & carnem ei assabant, et vinum ei
 frigefaciebant: venit serpens & hæc videns in gloria
 sua splenduit, & zelotypia in eum affectus fuit. Quan-
 do creatus fuit homo primus, *g* hora prima pulvis
 ejus congregatus fuit. Secunda creata fuit effigies
 ejus. Tertia factum fuit corpus informe. Quarta col-
 ligata fuerunt membra ejus. Quinta aperta fuere *h* fora-
 mina ejus. Sexta spiritus ei inditus fuit. Septima
 stetit super pedes suos. Octava nupta fuit ei Evah.
 Nona in hortum Edenis ingressi sunt. Decima *i* mam-
 datum dedit ei Deus. Undecima peccavit. Duodecima
 expulsus fuit, & abiit, ut confirmaretur, quod dictum
 est,

c Heb. sunis.
 hunc circulum
 R. Levi in
 Job 10. 13.
 circulum lacte-
 um vocat, & si-
 militudinem
 serpentis esse
 spheram plane-
 tarum circun-
 dantem. Esse
 & serpentem in
 illo textu desig-
 natum.

d In constella-
 tione sua.

e Talm. Basil.
 apprehendere
 queat, neq; ex-
 tant amplius,
 nisi, &c.

f Heb. non est
 ulterius.

g Ita paulo se-
 cus habentur in
 Gemara San-
 hedrin, c. 4. f. 10.

h Locus oculo-
 rum, aurium,
 oris, &c.

i Sc. de non
 edendo fructum
 arboris prebi-
 bitæ.

est, *a* Homo in honore non pernoctavit. Die primo quid
 dixit ille? *b* Jehovæ est terra & plenitudo ejus, orbis, &
 habitantes in eo: ille enim mundum possidet, & possi-
 debit, & judicabit. Die secundo quid dixit? *c* Mag-
 nus est Jehovah, & magnopere laudandus, & metuendus.
 Ille distribuit omnia opera sua, & animas omnium,
 qui in mundo ejus sunt. Tertio quid dixit? *d* Deus
 sedit in congregatione Dei, in medio Deorum judicat. Mare
 et aridam creavit, et *e* inæqualis facta est terra, et
 locus *f* congregationi ejus factus est. Quarto quid
 dixit? *g* Deus ultionum Jehovah, Deus ultionum illuxit. Solem
 & lunam, et stellas, et planetas, quæ lucem mundo mini-
 strant, creavit. Quinto quid dixit? *h* Alta voce canite Deo
 robori nostro, sonitum hilarem Jacobi Deo effioite. Et fecit volu-
 cres, et pisces, et cetos, qui exultant in mundo. Sexto
 quid dixit? *i* Jehovah regnat majestate amictus, robore vestitus
 Jehovah se cinxit: orbis etiam stabilitus est, non movebitur. Per-
 fecit omnia opera sua, et excelsus est, et in mundi excelsis
 habitat. Septimo quid dixit? *k* Psalmus cantici in diem
 Sabbati. Dies qui totus est sabbaticus, in quo nec
 editur, nec bibitur, neq; acceptum et datum, sed justi
 habitant cum coronis suis super capita sua, et pasti
l cibo divinæ præsentia, sicut dictum est, *m* Et vide-
 runt Deum, & comederunt, & biberunt. Sicut Angeli mi-
 nisterii. Et homo cadaver; Quare? sc. ut intraret
 subito in prandium sabbati. Rabbi Simeon filius Elea-
 zaris dixit parabolice, Ostendam, cui rei similis fuit
 homo primus. Similis fuit homini, qui ducta adul-
 tera, in perpetuo timore ejus causa fuit. Dixit ei, Filia
 mea, ne comedas buccellam, qua hora pollutæ sint
 manus tuæ, neq; comedas fructus, e quibus decimæ
 persolutæ non sint, ne sabbata prophanes, neq; vota
 tua infringas, neq; cum viro alio abeas. Ecce si in
 horum uno transgressa fueris, en morieris. Quid fecit
 vir ille? Stetit, et in præsentia ejus buccellam mani-
 bus pollutis comedit, et fructus decimis non perso-
 lutis edit, et sabbata prophanavit, et vota sua fran-
 gens

a Psal. 49. 12.

b Psal. 24. 1.

c 1 Chr. 16. 25.

d Psal. 82. 1.

e E montibus
& vallibus
consistens.
f i. Ecclesiæ
Dei.

g Psal. 94. 1.

h Psal. 81. 1.

i Psal. 93. 1.

k Psal. 92. 1.

l וידעו וידעו
ur esse pro
וידעו ut e se-
quentibus patet.
m Exod. 24. 11.

gens ab illa exiit. Quid dixit illa adultera corde suo? omnia verba, quæ mihi præcepit maritus meus, ab initio falsa sunt. Statim stetit, et ea omnia transgressa est. Rabbi Simeon filius Juchæ dixit, Parabolam tibi proponam. Cui rei similis fuit homo primus? Similis fuit alicui, cui uxor fuit in domo sua. Quid fecit vir ille? Abiit, et craticulam intulit, et ficus numeratas, nucelq; numeratas in ea posuit, et scorpionem cepit, et in a ore craticulæ posuit, eamq; operculo funiculi contorti cinxit, et in angulo promptuarii posuit. Dixit ei, Filia mea, quicquid meum est in hac domo, in manum tuam traditum est, hac craticula excepta, quam nolim te prorsus tangere. Quid fecit uxor illa? Quando in plateam exiit maritus ejus, astitit, & craticulam aperuit, & manum suam in medium illius immisit, & pupugit illam scorpio. Abiit illa, & in lectum se coniecit. Quando maritus ejus e platea venit, dixit ei, Quid hoc rei est? Dixit illa ei, Manum meam in sartagine immisi, & pupugit me scorpio, & ecce moritura sum. Dixit ei, Nonne sic tibi dixi ab initio, quicquid meum est in domo ista in manum tuam traditum est, hac craticula excepta, quam te tangere prorsus nolui. Statim ei iratus eam ejecit. Huic similis fuit homo primus ea hora, qua dixit illi Sanctus Benedictus Deus, *b Ex omni arbore horti comedendo comedes: at ex arbore scientiæ boni & mali non comedes, quo enim die ex illa comedas, moriendo moriere. Quando ex ea comederat expulsus fuit, ut confirmaretur, quod dictum est, c Homo in honore non pernoctavit: factus est similis brutis, quæ pereunt. Quo die formatus fuit, quo die creatus fuit, quo die facta fuit effigies ejus, quo die factus fuit corpus informe, quo die colligata fuere membra ejus, & foramina aperta, quo die spiritus ei inditus fuit, quo die super pedes suos stetit, quo die nupta fuit Evah, quo die brutis nomina imposuit, quo die in hortum Edenis intrarunt, quo die mandatum dedit ei Deus, quo die peccavit, eodem die expulsus*

a Videtur craticulas Judeorum profundas fuisse, quod & Pagninus in Thesuro lingua sancta agnoscit in radice חכח quod significat, Abstondere.

b Gen. 2. 16.

c Psal. 49. 12.

expulsus fuit, ad confirmandum quod dictum est, *a Homo in honore non pernoctavit. Eodem die ambo illi ascenderunt, & descenderunt. Eodem die in Adamum decreta fuere tria decreta, sicut dictum est, b & Adamo dixit, Quia voci uxoris tue auscultasti & spinam, & carduum tibi proferet, tu vero herbam agri comedes. Quando audivit homo primus Sanctum Benedictum Deum ei dicentem, Et comedes herbam agri, statim commota sunt membra ejus, & dixit coram eo, Domine mundi, Ego & brutum meum ad idem præsepe comedemus? Dixit illi Sanctus Benedictus Deus, Quandoquidem commota sunt membra tua in sudore vultus tui, panem comedes. Et sicut directa sunt contra hominem primum tria decreta, sic & totidem contra Evam determinata sunt, sicut dictum est, c Et mulieri dixit, Multiplicando multiplicabo dolorem tuum, & conceptionem tuam: in dolore paries liberos. Quamprimum vidit mulier sanguinem menstruorum suorum in initio, rem duram sibi impositam sensit. Multiplicando multiplicabo. Quando mulier coitit, in initio coitus sui, molestum ei fuit. Dolorem tuum. Quando imprægnata fuit mulier, facies ejus tribus primis mensibus inquinata fuit, & pallescebat. Quando intravit homo primus vespere adveniente versus tempus vespertinum, quando vidit homo primus mundum magis magisq; obtenebrascens, dixit, Væ mihi, quia quoniam peccavi, Sanctus Benedictus Deus mundum super me tenebris obruit: & non novit ille hunc esse morem mundi, ut tenebræ venirent: cum autem vidit mundum ab oriente lucere, læticia magna affectus fuit. Astitit & altaria condidit, & bovem attulit, cujus cornua ante ungulas ejus d prodiere, eumq; in holocaustum obtulit, sicut dicitur, e Que melior videbitur, quam bos, aut juveneus cornibus, & ungulis præditus. Bos quem obtulit homo primus, & juveneus, quem obtulit Noah, & aries, quem obtulit Abrahamus pater noster vice filii sui super altare, omnium eorum cornua ante ungulas eorum prodiere, sicut dicitur*

a Psal. 49. 12.

b Gen. 3. 17.

c Gen. 3. 16.

d In creatione bovis cornua ante pedes e terra prodiere. Vid. Shel Jar. in Psal. 69. 31.

e Psal. 69. 31.

a Gen. 22. 13. tur, **a** Et levavit Abrahamus oculos suos, & aspexit, & ecce aries pone eum captus. Ea hora descenderunt tres catervæ Angelorum ministerii cum citharis & nabliis in manibus suis, qui omnes carmina in cantico cum illo proferebant, sicut dictum est, **b** Psalmus cantici in diem sabbati. Bonum est celebrare Jehovam, annuntiare mane benignitatem tuam & fidelitatem tuam singulis noctibus. Annuntiare mane benignitatem tuam; Hoc significat mundum futurum, qui auroræ similis est, sicut dictum est, **c** Unoquoq; mane renovata sunt: magna est fidelitas tua. Et fidelitatem tuam singulis noctibus. Hoc significat hunc mundum, qui noctibus similis est, sicut dictum est, **d** Onus Dumæ. Ad me clamat e Sehire, Vigil quid de nocte? vigil quid de nocte? Eo tempore dixit Sanctus Benedictus Deus, Si ego eum non judicavero, inventus ero, ac si totam mundum totaliter vastum reddiderim. Et dixit, Hic quem regnare feci & super totum mundum totaliter regem feci, quomodo **e** perplexus est, postquam fructus illos comederit? Statim conversus ad eum maledixit illi, sicut dicitur, **f** Et dixit Jehovah Deus ad serpentem. Rabbi Jose dixit, nisi scriptum esset de fine eorum, olim mundum universum vastum reddidisset, quam cito creasset eum Deus Sanctus Benedictus. Hominem primum ante & retro obsedit Deus, sicut scriptum est, **g** Retro & ante obsidisti me, & manus tuas mihi imponis. Tunc descenderunt Angeli ministerii, ut ei ministrarent, & levavit eum Sanctus Benedictus Deus, & sub alis ejus illum posuit, sicut dicitur, **h** & manus tuas mihi imposuisti. Interpretatio alia. Et imposuisti mihi manus tuas. Quando peccasset, accepit eum **i** una ex illis. Hinc de homine et Sanctuario dicitur, quando creati fuere, quod ambabus Dei manibus fuerint creati. Unde constat Adamum ambabus Dei manibus creatum fuisse? Quia dicitur, **k** Manus tuæ fecerunt me, & aptaverunt me. Unde constat Sanctuarium ambabus Dei manibus factum esse? Quia dicitur, **l** In Sanctuario Jehova, quod manus tuæ stabili-

e Vel persuasus est, sc. a serpente; sequitur enim serpentis maledictio.

f Gen. 3. 14.

g Psal. 139. 5.

h ibid.

i E manibus Dei sc.

k Psal. 119. 73.

l Exod. 15. 17.

stabilierunt. Dictum est præterea, **a** Et attulit illos ad terminum Sanctuarii sui, ad montem hunc, quem dexterae ejus acquisivit. Deniq; dictum est, **b** Jehova regnabit in secula seculorum. **Finis Capituli.**

CAP. II.

QUÆ est illa sepes, quam fecit lex verbis suis? Ecce dictum est, **a** Et ad mulierem in separatione im-

a Lev. 13. 19.
b Lev. 15. 33.
c Sc. qui ad illam appropinquat.
d Doctores sc. e i. fœdas vestes gerit.
f Heb. Discipulis sapientum. Sic præsci Hebræi modeste se appellabant, ut Latini Philosophos.
g Heb. Et ad domus congregationum, & ad domus studiorum.
h Deut. 30. 20.

a Et ad mulierem in separatione im-

b Lev. 15. 33.

c Sc. qui ad illam appropinquat.

d Doctores sc. e i. fœdas vestes gerit.

f Heb. Discipulis sapientum. Sic præsci Hebræi modeste se appellabant, ut Latini Philosophos.

g Heb. Et ad domus congregationum, & ad domus studiorum.

h Deut. 30. 20.

munditiei suæ. Forte amplexus est eam quis, aut osculatus, aut verba otiosa cum illa locutus est. Discas dicere, Non appropinquabis. Forsan dormivit juxta illam in vestibus ejus super lectum illius. Discas dicere, Non appropinquabis. Fortasse laverat illa faciem suam, et oculos suos succaverat. Discas discere, **b** Et languentis mulieris in separatione sua. Omnibus diebus quibus illa erit in separatione, erit **c** illi in excommunicatione. Idcirco **d** dicunt, Quæcunq; **e** fœdat se ipsam in diebus separationis suæ, apud eam spiritus sapientiæ requiescit. Quæcunq; in diebus separationis suæ se ipsam ornat, apud illam spiritus sapientiæ non requiescit. Factum hoc fuit in homine primo, qui legerat multum, et multa didicerat, et servierat **f** sapientibus multum, et nihilominus in medio dierum suorum mortuus est. Tunc uxor ejus preces suas elevavit, **g** et ad Synagogas et scholas circumvit, exclamavit quoq; et ploravit, et dixit illis, Domini mei, scriptum est in lege vestra, **h** Nam ipsa est vita tua, et prolongatio dierum tuorum. Maritus meus multa legerat, et multa didicerat, et sapientibus multum servierat. Quare igitur in medio dierum suorum mortuus est? Nemo erat qui vice una verbum unum respondit. Occurrit ei Elias beatæ memoriæ, Dicit ei, Filia mea, quare ploras et clamas? Dixit ei, Domine, maritus meus, qui multa legerat, et multa didicerat, et sapientibus multum

servierat, quare in medio dierum suorum mortuus est? Dixit illi, Quando venisti in separationem tuam, omnibus illis diebus prioribus quid fecit tibi? Dixit ei, *a* Absit Domine, non enim me, vel cum minimo digitorum suorum tetigit: sed sic dixit mihi, at *b* vasa tangere vobis licet. Dixit Elias, Fortasse venistis mihi *c* in potestatem sententiæ. Omnibus diebus illis posterioribus quid tibi fecit? Dixit ei, Domine, cum eo comedi, et cum eo bibi, et cum eo in vestibus meis super lectum dormivi, et caro ejus carnem meam tetigit, sed nullæ rei præterea operam dedimus. Dixit ei, Benedictus sit Deus, qui eum interfecit. Sic enim in lege scriptum est, *d* Et ad mulierem in separatione immunditiei suæ non appropinquabis. Ecce dicitur, *e* Nemo homo ad ullum propinquum carnis suæ appropinquato. Quare dicunt, Ne una sit quis cum ulla fœmina in diversorio, etiamsi sit uxor ejus, vel filia ejus, ne hoc observent *f* homines. Ne colloquatur cum muliere in platea, ne quidem cum uxore propria, et non opus est dicere, cum aliena, ne hoc illi objiciant homines. Non ibit homo post fœminam in platea, ne post uxorem suam quidem, neque opus est dicere, post alienam, ne hoc illi objiciant homines. Tam in hac causa, quam in illa dictum est, Non appropinquabis. Rei quæ adducit in potestatem transgressionis non appropinquabis. Longe remotus sis a re fœda, et a re simili rei fœdæ. Idcirco dicunt sapientes, Longe absis a peccato levi, forsan te in peccatum grave inducet. Festina ad mandatum leve, quod te ad mandatum grave adducet. Ecce dictum est, *g* Venter tuus, sicut acervus tritici sepitus liliis. Venter tuus sicut acervus tritici. Hæc est congregatio Israelis. Sepitus liliis. Hi sunt septuaginta seniores. Interpretatio alia. Venter tuus sicut acervus tritici: Hæc sunt mandata levia tenera. Sepitus liliis. Quo tempore Israelitæ hæc faciunt, eos in vitam seculi futuri adducunt. En quando uxor ejus separata cum illo fuit, in domo ejus voluit

a Heb. Parce & pax sit. Sic injusta deprecari solent Judæi.

b Quid vasa sint in hoc loco, vide 1 Sam. 21. 5.

c Heb. in manus. i. Deditis mihi occasionem vos puniendi. vel. in potestatem dubii. i. dubitastis de mandato non tangendi.

d Lev. 18. 19.

e Lev. 18. 6.
f Heb. Cœcaturæ, in quibus homo excellit.

g Cant. 7. 2.

luit cum ea concumbere. Voluit, at non concubuit. Et quando Adamus vidit illud, aut Adamus novit, quod aliquid hujusmodi ei diceretur, ecce non timuit, nisi eo quod perverse egerat *a* circa absolutionem: et sic tu in ægritudine dixisti. Similiter in initio *b* meditationis dixisti, Dixit ei, Mandata levia tenera, sunt sicut lilia, quia quo tempore Israelitæ ea faciunt, eos in vitam seculi futuri adducunt. Quæ est illa sepes, qua Moses verba sua sepit? Ecce ille dixit, *c* Et dixit Jehova Mosi, Vade ad populum, & sanctifica illos hodie & cras. Noluit Moses justus eos alloqui, Israelitas sc. quo modo Sanctus Benedictus Deus eos allocutus est, sed sic dixit illis, *d* Parati sitis in diebus tribus, uxores vestras nolite tangere. Sic addidit illis Moses diem unum *e* proprio motu. Sed quia sic dixerat Moses, ivit quisq; ad uxorem suam, et exiit ab eo semen concubitus in die tertio, et erant immundi, et inventi sunt Israelitæ accipientes verba Dei in immunditia *e* monte Sinai. Sed addidit Moses diem tertium, ut non iret quisq; ad uxorem suam, neq; exiret ex illo semen concubitus die tertio, et ut essent puri, et invenirentur accipientes legem in puritate *e* monte Sinai. Hoc unum fuit ex iis, quæ fecit Moses ex propria sententia. *f* Absit ut illum judices, quia cum Dei sententia illius sententia consentit. *g* Fregit tabulas, et consentit sententia ejus cum sententia Dei. *h* Separavit ab illis tentorium conventus, et consentit sententia ejus cum sententia Dei. *i* Separavit illos ab uxoribus suis, et consentit cum sententia divina sententia illius. Quando dixit, Quid si Israelitæ non sanctificentur, nisi *k* eo momento, neq; parati sint nisi cum decem præcepta in se *e* monte Sinai sint recepturi? Dixit ei Sanctus Benedictus Deus, *l* Abito ad populum, & sanctificato illos hodie, & cras. Et ut ego *m* paratus sum idcirco quovis die, et quavis hora, nec novi,

a i. Quando cum illa ante purificationem concumbere voluisset. Talm. Basil. Non timuit, nisi ab illo, qui mandatum de ablutione dedit. Vel, qui in tabula (cordis ejus sc.) mandata dederat. i. Deo
b Vel recte. הגו pro הגו.

c Exod. 19. 10.

d Exod. 19. 15.

e Heb. a seipso.

f Heb. Judicium, parce & pax.

g Exod. 32. 19.

h Exod. 33. 7.

i Exod. 19. 15.

k Heb. ad os horæ.

l Exod. 19. 10.

m Vel, quia non paratus sum. ונין pro ונין ut sequitur paulo post.

novi, quando me alloquetur Deus, five die five in nocte, (si in una re, quanto magis in aliis?) *neceſſe eſt*, ut ab uxore me ſeparem, et ſententia ejus cum ſententia Dei conſenſit. Rabbi Judah filius Bethiræ dixit, Non continuit Moſes ab uxore, donec dictum illi fuit ex ore *a* potentia, quod dicitur, *b* Ore ad os eum alloquar. Ore ad os juſſi illum continere ab uxore, & continuit. Sunt qui dicant, Non continuit Moſes ab uxore, donec ei ex ore potentia dictum fuit, quod dicitur, *c* Vade, dic illis, ad tentoria veſtra revertimini. Et ſcribitur, *d* Tu autem hic apud me conſiſte. Poſtea reverſus ſe ab uxore ſeparavit. Et ſententia ejus cum divina conſenſit. Separavit ſe a tentorio conventus; Nempe dixit, Et quid faciet Aharon frater meus, qui oleo unctioſus eſt, & unctus in veſtimentis ejus, ut in illis *e* in ſanctitate miniſtraret? Dixit illi Sanctus Benedictus Deus, *f* Dic Aharoni fratri tuo, ut ne ingrediatur quovis tempore in locum ſanctum. Ego cum non ſim paratus idcirco ſi in una re, quanto magis in aliis, *neceſſe eſt*, ut ſeparem me a tentorio conventus. Sic ſe a tentorio conventus ſeparavit, & conſenſit ſententia ejus cum divina. Tabulas fregit: Nempe dixerunt in tempore quo Moſes in altum abiit ad accipiendum tabulas, quæ ſcriptæ erant, & ſepoſitæ a ſex diebus creationis, ſicut dicitur, *g* Et tabule opus Dei fuere, & ſcriptura ſcriptura Dei fuit tabulis inſculpta: Ne legas **חרות** tabulis inſculpta, ſed **חירות** libertas ſuper tabulas, quia quicumq; legi operam dat, ecce ille *h* nobilis eſt a ſeipſo. Eo tempore conſpirarunt *i* detrectatores contra Moſen, & dicebant, Domine totius mundi, *k* Quid eſt homo, quod memor ſis ejus? aut filius hominis, quod viſites eum? Minorem quidem feciſti eum pauliſper Angelis, ſed gloria & majeſtate ornaſti eum. Prececiſti eum operibus manuum tuarum, omnia poſuiſti ſub pedibus ejus. Greges & armenta quotquot ſunt, etiamq; beſtias agreſtes. Aves cæli & piſces maris. Murmurabant contra Moſen dicentes, Quid eſt bonitas nati a muliere, ut

a Divina ſc.
i. a Deo.

b Num. 12. 8.

c Deut. 5. 30.

d Deut. 5. 31.

e Vel, in Sanctuario.

f Lev. 16. 2.

g Exod. 32. 16.

h Heb. Filius nobilium.

i Vel, accuſatores.

k Pſal. 8. 4.

ut in altum ascenderet? ſicut dictum eſt, *b* In ſublime *b* Pſal. 68. 18. aſcendiſti, captivam duxiſti captivitatem, dona accepiſti. *c* Vel, levabant *c* Migrabant cum ille deſcendit, & *d* valde gaviſus *d* Heb. gaudio magno gaviſus fuit. fuit, quando vidit peccatum, quod peccarunt in formatione vituli. Dixit, Quomodo ego tradam illis tabulas? Obligabo illos ad mandata gravia ſacienda, & condemnabo ad mortem coſtitus inſigendam. Sic enim ſcriptum in iis, *f* Ne ſint tibi Dii alieni coram me. Retro convertit ſe Moſes, & viderunt eas Septuaginta Seniores, & poſt eum currebant. Ille caput tabulæ apprehendit. Similiter & illi caput tabulæ apprehendebant. Fortius fuit robur Moſis, quam omnium illorum. Sicut dictum eſt, *g* Et in tota manu *g* Deut. 34. 12. illa forti, & omni terrore magno, quæ fecit Moſes coram omni Israele. Cum inſpexerat eas, & vidit pulchritudinem ſcripturæ ſuper eas, dixit, Quomodo ego tradam tabulas Israelitis in quibus nihil ſolidum eſt? ſed convertam me, & frangam illas, ſicut dictum eſt, *h* Et accepi duas tabulas, & projeci eaſe duabus manibus *h* Deut. 9. 17. meis, eaſq; fregi. Rabbi Joſe Galilæus dixit, Parabolam tibi proponam, cui res hæc ſimilis ſit, Regi ſc. e carne & ſanguine conſiſtenti, qui dixit nuntio ejus, Exito, & deſponſato mihi puellam pulchram, & gratioſam, cujus opera pulchra ſunt. Abiit nuntius ille, & deſponſavit eam, & obſervavit, quod cum alio viro ſcortata fuiſſet. Statim judicavit (abſit, ut a ſeipſo) & dixit, Si ego tradam illi literas contractus matrimonialis, ſtatim invenietur mortis rea, & dimiſit eam a Domino ſuo in perpetuum. Sic judicavit Moſes juſtus (abſit, ut a ſeipſo) dixit, Quomodo ego tradam Israelitis tabulas has? Obligabo illos ad mandata gravia ſervanda, & ad mortem eos condemnabo. ſic enim in illis ſcribitur, *k* Sacrificans ulli Deo, niſi *k* Exod. 22. 20. Jehovæ ſoli, devovebitur. Potius convertam me ab illis, eaſq; frangam; ut converſæ ſint in melius. Fortaſſe dicent Israelitæ, Ubi ſunt tabulæ priores, quas e monte attuliſti? Non ſunt niſi verba mendacia. Rabbi Joſe

D

filius

filius Bethiræ dixit, Non fregit Moses tabulas donec dictum fuit illi ex ore potentia, quod dicitur, *b Ore ad os eum alloquar.* Ore ad os dixi illi, Frange tabulas. Et sunt, qui dicant, Non fregit Moses tabulas, donec dictum fuit illi ex ore potentia, quod dicitur, *c Et aspexi, & ecce peccastis.* Non dixisset, Et aspexi, nisi vidisset, quod *d instrumentum dotale* ab iis rupisset Moses. Alii dixerunt, Non fregit Moses tabulas, donec dictum fuit illi ex ore potentia, quod dicitur, *f Et erunt illi, sicut mihi præcepit Jehovah.* Non dico ego, nisi quod iussus fuit, ut eas frangeret. Rabbi Eliezer filius Azariæ dixit, Non fregit Moses tabulas, donec dictum fuit illi ex ore potentia, quod dicitur, *Quod Mosi præcepit in conspectu omnium Israelitarum.* Quod illic dicitur, *Jussus fuit, & fecit, hic etiam verum est, Jussus fuit, & fecit.* Rabbi Aqiba dixit, Non fregit Moses tabulas, donec ex ore potentia dictum illi fuit, sicut dicitur, *Et accipi duas tabulas.* Quid accipit homo, nisi id, quod a creatore eorum potestatem accipiendi habet? Rabbi Meir dixit, Non fregit Moses tabulas, donec dictum ei fuit ex ore potentia, quod dicitur, *g Quas fregisti,* h quod idem est ac si statutum frangendi accepisset. Hezekiah rex Judææ quatuor res fecit, & sententia ejus cum divina consensit. *k Asservavit librum medicinarum.* Et consensit sententia ejus cum divina. Sicut dicitur, *l Hezekiah rex Judææ abstulit excelsa, & altaria, & edixit hominibus Judææ, & Hierosolymis inhabitantibus, Coram hoc altari vos incurvabitis, & in eo adolebitis.* Obturavit aquas Gibonis, & consensit sententia ejus cum divina, sicut dicitur, *m Hezekiah obturavit aquas Gibonis, easq; inferne deduxit in civitatem Davidis, et in omnibus operibus suis prospere egit.* n Hezekiah. Et quæ fuit illa sepes, quam Jobus verbis suis fecit? Ecce dictum est, *p vir integer, & reclusus, Deumq; metuens, & a malo recedens.* Docens, quod Jobus seipsum longe amovit a re quæ in transgressionem in duceret, & a re scæda, aut quod rei scædæ simile est.

Si

*b Numb. 12. 8.**c Deut. 9. 16.**d i. tabulis scæderis, vel scripturam ab iis rupisset. i. a tabulis.**f Deut. 10. 5.**g Exod. 34. 1.**h Heb. rectum est.**k Hunc fuisse Solomonis tradunt Hebræi. Vid. Schindleri Pentaglotton in פד.**l 2 Chr. 32. 12.**m 2 Chr. 32. 30.**n Vereor defectum hic esse in codice Heb. duo enim facta Hezekia tantum numerantur, nec prioris approbationem a Deo locus citatus probat.**p Job 1. 1.*

Si sic res se habeat, quid inde discendum est? Vir sincerus & rectus. Nisi quod doceat Jobum ex utero exiisse *b circumcisum.* Homo etiam primus exiit circumcisus, sicut dictum est, *c Et creavit Deus hominem in imagine sua.* Seth quoq; exiit circumcisus, sicut dictum est, *d Et genuit secundum similitudinem suam in imagine sua.* Noah præterea exiit circumcisus, sicut dicitur, *f Vir sincerus, & justus fuit in generationibus suis.* Sem quoq; exiit circumcisus, sicut dictum est, *g Et Melchisedechus rex Salem.* Jacobus etiam exiit circumcisus, sicut dictum est, *h Et Jacobus vir integer fuit in tentoriis habitans.* Josephus quoq; exiit circumcisus, sicut dicitur, *k Hæ sunt generationes Jacobi, Josephus, &c.* Incongruum esset dicere, Hæ sunt generationes Jacobi, Josephus, nisi quia sicut exiit circumcisus Jacobus, ita & Josephus circumcisus exiisset. Moses præterea circumcisus exiit, sicut dictum est, *l Et vidit eum puchrum esse.* Quid autem vidit mater ejus, quod pulcher, & laudabilis præ omnibus hominibus fuerit, nisi quod exiit circumcisus? Bileamus quoq; improbus exiit circumcisus, sicut dictum est, *m Dixit qui verba Dei audivit.* David quoq; exiit circumcisus, sicut dictum est, *n Miltam Davidis, Serva me O Deus, quia in te confisus sum.* Jeremiah etiam exiit circumcisus, sicut dicitur, *o Priusquam te in ventre formavi, novite, & priusquam ex utero exiisti, sanctificavi te.* Zerubbabel quoq; exiit circumcisus, sicut dictum est, *p In die illo accipiam Zerubbabelem filium Shealtielis servum meum, dicit Jehovah.* q Ecce ipse dixit, *Fædus pepigi cum oculis meis, quid igitur advertissem animum meum ad virginem?* Docens, quod grave sibi duxit Jobus, neq; voluit vel in virginem animum advertere. r Absit ut ad ea adjiceret, quæ ultra sunt. Quid si virgo hæc, si illi placuerit, ea esset, quam sibi, filio suo, fratri, aut vicino acciperet? Grave revera sibi duxit Jobus & noluit in uxorem alterius animum adjicere, si non in unam, multo minus in alias. At quare grave sibi duxit Jobus,

D 2

nec

b Sic Davidem natum fuisse affirmat Rab. Shelomoh in Psal 16. 1. & septem, ut Rab. bini. vid. Buxt. Lex Chald. Talm. Rab. in מו At hic autor plures recitat. Eos autem circumcisos nasci voluit, qui sine pæputio circumcisdendo nati sunt.

c Gen. 1. 27.

d Gen. 5. 3.

f Gen. 6. 9.

g Gen. 14. 18.

h Gen. 25. 27.

k Gen. 37. 2.

l Exod. 2. 2.

m Num. 24. 4.

*n Psal 16. 1.**o Jer. 1. 5.**p Hag. 2. 23.**q Jobus sc. Job 31. 1.**r Heb. Et ultra res, pax & parces. multo minus voluit ad uxorem alterius animum adjicere: sicut in sequentibus.*

nec voluit vel in virginem animum adjicere? Quia dixit Jobus, Fortasse ego animum in illam hodie adjiciam, & cras veniet vir alius & accipiet eam. Sic eveniet, ut ego in alterius uxorem animum adjicerem. Quæ est illa sepes, quam verbis suis constituere Prophetæ? Ecce dictum est, *b Jehovah velut robustus, ut vir belli zelotypiam excitabit, clanget, etiam barriet. Non sicut robustus unus, sed sicut omnes robusti, qui in mundo sunt: cui simile est, c Leo rugit, quis non timebit? Jehovah locutus est, quis non prophetabit? Non sicut leo unus solus, sed sicut omnes leones qui in mundo sunt. Cui simile est, d Ecce gloria Jehovah Dei Israelis venit e via orientali, & vox ejus sicut vox aquarum multarum, & terram illuminavit gloria ejus. Sicut vox multarum aquarum: Hic est Gabriel Angelus. Et terram illuminavit gloria ejus. Hæc est facies divinæ præsentia. At res quæ ultra sunt, absit, ut inquiras, quid Gabriel sit, sc. qui unus est, ex mille millenis millibus, & myriadibus myriadum, qui coram eo stant. Vox ejus exit ab una extremitate mundi usq; ad aliam. Rex regum regum Sanctus Benedictus Deus, qui mundum creavit universum, superiora cum inferioribus creavit. Si unum, cur non & plures? Sed oculo hæc patefaciunt, prout videre potest, & aurem audire faciunt, prout audire potest. Quæ est illa sepes, quam verbis suis constituere Hagiographa? Ecce dictum est, *f Vias tuas longe ab ea removeto, neq; ad ostium domus ejus appropinquato. Vias tuas longe ab ea removeto. Hoc est Epicureismus. Quia homini dicit, Ne vadas inter Epicureos neq; illuc ingredi. Fortasse inter illos impinges. At si dicat quis, Confido ego in meipso, quod etiam si ibi ambulem, non cadam tamen inter illos. Dic ei, Fortasse dices, Audiam verba illorum & revertar. Discas dicere, g Nulli qui ad eam veniunt, revertuntur, neq; semitas vitæ apprehendunt. Scriptum est, h Macerationem suam maceravit, vinum suum miscuit, etiam mensam suam disposuit; Hi sunt im-**

*b Isa. 42. 13.**c Am. 3. 8.**d Ezek. 43. 2.**f Prov. 5. 8.**g Prov. 2. 19.**h Prov. 9. 2.*

improbi. Quo tempore homo ad eos intrat, eum edere & bibere faciunt, & vestiunt, eumq; tegunt, & divitias multas illi dant, quando est sicut unus ex iis, unusquisq; *b vendit, quæ sua sunt, & ille ex eo accipit. Dictum est, c Donec missile jacur ejus penetrat, quemadmodum festinat avis ad laqueum nesciens. Interpretatio alia. Longe remove ab illa vias tuas. Hæc est meretrix. Dicit igitur homini, Ne vadas in hanc plateam, neq; in hoc ambulacrum intres, quia ibi est meretrix forma laudabili. At ille dicit, Confido ego in me ipso, quod quamvis ambulem illic, per illam non impingam. Dicunt ei, Quamvis tu confusus sis in teipso, ne vadas illuc, fortasse per illam impinges. Dicunt, locus hic docet ut non assuescat *d vas testaceum juxta ostium meretricis transire, quia dictum est, f Multos enim vulneratos dejecit, imo multi fortes ab ea occisi sunt. Quæ est illa sepes, quam verbis suis constituere sapientes? Quod sapientes dicunt, Lectio**

g Audi vespertina usq; h ad dimidium. Rabbi noster Gamaliel dixit; Donec legerit vir, nempe ubi venit homo ab opere suo. Ne dicat, Comedam parum, & bibam parum, & dormiam parum, & postea legam lectionem Audi. Reperietur dormiens tota nocte, nec hanc leget, sed k homo ubi venit ab opere suo, abeat in domum congregationis vel scholæ, si legere assuefactus fuerit legat, & l si discere assuefactus fuerit, discat: at si legere non potest, lectionem Audi preces fundat. Quicumq; transgreditur verba legis, reus est mortis. Rabbi Simeon filius Gamalielis dixit, Quot vicibus legit eam homo una nocte, priusquam ascendat columna auroræ, aut postquam ascenderit columna auroræ, reperietur exiens per eam m e manibus debitorum suorum tam diei, quam noctis. Astiterunt sapientes, & multiplicarunt, & fecerunt se-

*b Vel, separat.**c Prov. 7. 23.**d i. homo fragilis.**f Prov. 7. 26.*

g Lecti illius Deut. 6. 4. Quæ incipit, Audi Israel. Hanc vespere, & in nocte recitare solebant Judæi.
h Lectionis illius sc. vel noctis.
k Opera servilia agat, priusquam lectionem illam legat. Luk. 17. 8.
l Vel, si assuetus legere vel docere non legat, Audi, ipse preces fundat.
m i. peccatorum remissionem obtinebit, quæ debita vocantur, Mat. 6. 12. vid. Test. Syriac.

pem verbis suis, quia domus Hillelis dicunt, Ne discat homo, nisi a sapiente, & mansueto, & b nobili, & divite. Dicunt etiam domus Hillelis, Quicumq; c multiplicat, in eum rebellantes reperiet in Israele, d at appropinquabunt etiam alii ad disciplinam legis, & iusti, sancti, nec non recti ex illis prodibunt.

b Heb. filio patrum, i. qui parentibus nobilibus aut doctis ortus est.
c Scitiam sc. vel, discipulos.

d Vel, qui appropinquabunt, i. qui corrigentur.

Finis Capituli.

C A P. III.

Dixit Rabbi Aqiba, Quicumq; aufert nummulum de eleemosyna in tempore quo non indiget, b non dimittetur ex hoc mundo, dum ei hominibus opus fuerit. Ipse dixit, Quicumq; vestibus laceris oculos suos, & crura tegit, dicens, Date cæco vulnerato, qui non est ita affectus, in fine ipse c ita dicet revera. Ipse dixit, d Projiciens panem suum in terram, & nummos suos in ira sua dissipans, non dimittetur ex hoc mundo, donec hominibus indigeat. Ipse dixit, Qui lacerat vestimenta sua in ira sua, & qui confringit vasa sua

b Non morietur, sed misere vivet, dum ille hominibus indigeat, i. pauper erit ante mortem.

c i. erit cæcus vulneratus mendicium.

d Prodigus, aut iracundus pauper erit.

f Heb. ei. g Qui uxorem suam mortuam cupit, ut alterius uxorem ducat, ante eas morietur.

in ira sua, in fine evadet idololatra. Nam hæc est consuetudo concupiscentiæ malæ. Hodie dicet f homini, Lacera vestimenta tua, & cras dicet ei, Idola colito. Idem dixit, g Quicumq; oculos suos in uxorem adjicit, ut eam ejiciat aut ut illa mortua b sororem ejus accipiat, aut quicumq; oculos in fratrem ejus adjicit, ut moriatur & ille uxorem ejus accipiat, in fine sepelient eum dum ipsæ vivunt: De illo scriptum est, k Qui puteum fodit, in eum cadet, qui sepem frangit, eum serpens mordebit. Res quæ accidit homini cuidam, qui verba Rabbi Aqiba transgressus fuit,

b i. alteram.

k Eccl. 10. 8.

ut

ut qui caput mulieris in platea detexerat, qua coram Rabbi apparente, ille b homini injunxit, ut quadringentos c denarios sceminæ daret. Dixit ei homo, Domine da mihi d spatium temporis. Dedit ei spatium. Tunc dixit illi socius ejus, Ego tibi consilium dabo ut non des illi plus quam quod obolo æquivallet. Dixit ille, Da mihi: Abi, tolle oleum f in lecytho, & lecythum frange juxta fores mulieris. Quid fecit mulier? Exiit e domo sua, & caput suum in platea retexit, & plausit, & manus suas capiti suo imposuit, & testes sibi constituit, & coram Rabino Aqiba venit, Dixit ei, Propter spoliationem hanc ego dabo quadringentos denarios, & eo quod oleo lecythi non pepercerit propter honorem proprium. At quod illa e propria domo exiit, & caput suum retexit in platea, & plausit, & manum suam capiti suo imposuit, dixit illi. Nihil dicis, qui enim se ipsum lædit, quamvis potestatem hoc agendi non habeat, liber est, ut alii, qui eum lædunt, rei sunt. Illa igitur, quæ seipsam lædit, libera est, ut tu, qui lædisti eam: abi, & da illi quadringentos denarios. Rabbi Dosithus filius Rabbi Janæi dixit, Si purificasti & seminasti sementium in pluvia prima, g ne redeas tibi in pluvia secunda. Fortasse descendet grando super mundum, & semen primum capiet, & quæ postea sata sunt, firma erunt. Tu enim non nosti utrum rectum erit, hoc an illud, sive utraq; in manu tua bona futura sunt, sive utraq; pariter mala, sicut dicitur, h Mane semen tuum serito, & vespere ne cesset manus tua. Si purificasti semen tuum, & seminasti in pluvia prima, & secunda, ne cesses in pluvia k tertia. Fortasse veniet uredo in mundum, & priora comburet, & posteriora firma erunt, sicut dictum est, l Non enim nosti, utrum hoc aut illud rectum erit, aut utrumq; pariter bonum futurum sit, sicut dicitur, m Mane sere semen tuum. Rabbi Ishmael dixit, Disce legem in senectute tua, & ne dicas: Nolo legem discere, sed legem discito, quia nescis an rectum

b Heb. hominem condemnavit.

c De hujus nummi valore vid. Buxt. Lex. Chald. Talm. Rab. in Mid. d Ad solvendum sc.

f Videtur oleum esse mulieris. Secus cur exiret illa suribundo more?

g i. ne cesses, sed sere & pluvia secunda.

b Eccl. 11. 6.

k De tribus pluviis vid. Buxt. Lex. Chald. Talm. Rab. in

רביעה. l Eccl. 11. 6.

m Eccl. 11. 6.

rectum hoc sit. Si legem in tempore divitiarum didicisti, ne cesses discere in tempore paupertatis. Si eam in tempore saturitatis didicisti, ne cesses in tempore famis. Si eam didicisti in tempore lucri, ne cesses in tempore angustiae, quia melius est homini verbum unum in angustia, quam centum in lucro, sicut dicitur, *b Non enim nosti, an utraq; pariter bona futura sint.* Ubi dicitur, *Mane semen tuum serito.* Rabbi Aqiba dixit, *Disce legem in senectute tua. Ne dicas, Nolo legem discere, quia non nosti, utrum utraq; illa in manibus tuis confirmabuntur, aut utraq; pariter bona futura sint, sicut dictum est, Mane sementuum serito.* Rabbi Meir dixit, *Si didicisti a magistro uno, ne dicas, Sufficit, sed sapientem adito, & legem discere, neq; quemvis adito, sed cum qui tibi ab initio propinquus fuit, sicut dicitur, c Aquas e cisterna tua bibito, & aquas fluentes e puteo tuo.* Debet homo tres *d* doctores audire, videlicet Rabbi Eleazarem, & Rabbi Jehoshuam, & Rabbi Aqibam, sicut dictum est, *f Beatus homo, qui mihi auscultet sedulo, insistendo foribus meis quotidie, observando postes ostiorum meorum: g Ne legas fores meas, sed ostiolum portarum mearum, non enim nosti, an utraq; in manibus tuis firma futura sint. Mane sere semen tuum.* Rabbi Jehoshuah dixit, *Accipe uxorem in senectute tua. Liberos gigne in juventute tua, & liberos gigne in senectute tua. Ne dicas, Nolo uxorem accipere, sed uxorem accipe, & filios gigne, & filias, & valde operam dato h fructificationi, & multiplicationi in mundo. Non enim nosti an utraq; in manu tua firma erunt, aut utraq; pariter bona, sicut dicitur, Mane semen tuum seminato.* Factum quoddam viri cujusdam pii, qui denarium dedit unum pauperi cuidam in *k* annis caritatis annonae. Succensuit ei uxor ejus. Abiit ille & pernoctavit in loco sepulchrorum, & duos spiritus audivit inter se colloquentes. Dixit unus socio ejus, *Socie mi, exi & per mundum deambulemus & vindictam videamus,*

b Eccl. 11. 6.

c Prov. 5. 16.

d תלמיד discipulum significat sed doctorem hoc loco, nisi sit pro מלמד

f Prov. 8. 34.

g Paratus sis intra, s. ostiolum solum reperiuntur.

h Alluso ad Gen. 1. 28.

k Vel, in duabus caritatis annonae temporibus.

quæ in mundum venit. Dixit ei, *Socie mi, Nequeo exire, quia in matta ex calamis sepultus sum. At vade tu, & quod audis, illud mihi narrato. Ambulavit ille, & ad eum reversus est. Dixit ei, Aliquidne post velum audisti, quæ vindicta in mundum ventura sit? Dixit ei, Audivi, quod quicumq; in pluvia prima seminat, grando illud percutiet. Statim abiit *e* ille, & in pluvia secunda seminavit: semen totius mundi grando percussit, at illius semen non percussit. Anno altero abiit, & in *d* loco sepulchrorum pernoctavit, & duos spiritus audivit inter se colloquentes, Dixit unus socio suo, Exito, & per mundum pervagemur, & quæ vindicta super mundum veniat, videamus. Dixit ei, Socie mi, Nequeo exire, quia sepultus sum in matta ex calamis, sed exito tu, & quod audis mihi narrato. Abiit, & ad eum reversus est, Dixit ei, Aliquidne audisti post velum? Audivi, quod quicumq; in pluvia secunda seminat, semen ejus uredo percutiet. Abiit & seminavit in pluvia prima. Venit in mundum uredo, semen totius mundi combustum fuit, ejus autem semen combustum non fuit. Dixit ei uxor ejus, Quare vindicta, quæ in mundum venit, totius mundi semen percussit, & combussit, tuum autem nec percussit, nec combussit? Factum universum ei enarravit. Diebus aliquot intervenientibus contentio accidit inter uxorem viri illius pii & ancillam *f* contentiosam. Dixit ei, Abi ad filiam tuam, quæ in matta ex calamis sepulta est. Anno altero abiit, & in domo sepulchrorum pernoctavit, & duos illos spiritus audivit inter se colloquentes. Dixit hic illi, Socie mi, exito, & per mundum pervagemur, & audiamus, quid clanculum dicatur. Dixit ei, Socie mi, permitte mihi ea, quæ inter te & me acciderunt, prius enim inter viventes audita sunt. Res alia quæ accidit pio cuidam in elemosynis exercitato. Tempore quodam exiit, & in navi mansit. Ortus est ventus, qui navim ejus submersit in mari. Venit Rabbi Aqiba*

b i. secreto, vel clanculum.

c sc. qui denarium pauperi dederat.

d Heb. domo.

f Vel, puella.

E

ad

ad producendum testes de uxore ejus ducenda. Priusquam venit tempus consummandi nuptias, venit vir ille, & coram ea stetit. Dixit ei, Num tu ille es, qui in mari submersus fuit? Dixit ei, Ecce. Quis igitur te e mari resurgere fecit? Dixit illi, Eleemosynas quas dedi, illas me e mari elevarunt. Dixit ei, Quomodo nosti? Dixit illi, Quando in ima profunda descendi, audiui vocem tonitruum magnam. Hæc illi dixit, & illa huic, Currite, & virum e mari extrahamus qui omnibus diebus ejus eleemosynas dedit. Eo tempore aperuit Rabbi Aqiba os suum, & dixit, Benedictus sit Deus Deus Israelis, qui verba legis elegit, & verba sapientum; sunt enim verba legis, & verba sapientum stabilia in seculum, & in secula seculorum. Sicut dictum est, *b Panem tuum super faciem aquarum projicito, nam multis post diebus eum invenies.* Scribitur etiam, *c At justitia a morte eripit.* Factum in Benjamine justo, qui arce eleemosynarum præpositus fuit, venit autem mulier quædam coram eo, quæ dixit illi, Domine pascere me. Dixit, *d Per cultum Dei, nihil in arca eleemosynaria relictum est.* Dixit illi, Domine, si tu me non pascas, ecce morior, & quatuor filii mei mecum. Eam igitur e suo pavit. Multis post diebus ægrotavit Benjaminus justus, & super lectum dolore affectus decubuit. Dixerunt Angeli ministerii coram Deo Sancto Benedicto, Domino totius mundi, Tu dixisti, Quicumque vitam *f unius ex Israele conservat, æstimat eum scriptura, ac si mundum plenum conservasset.* Benjaminus justus, qui viduam, & quatuor filios ejus conservavit (si de uno, quanto magis de pluribus verum est?) ipse dolore magno affectus est. Hoc modo misericordiam illi extendendam petierunt, et decidit pro eo Deus decreto judicii sui, ut anni viginti duo annis vitæ ejus adderentur.

Finis Capitis.

CAP.

CAP. III.

Simeon justus fuit unus e *b* cantoribus virorum congregationis magnæ. Ipse dixit, Super tria consistit mundus, Super legem, & super cultum Dei, & eleemosynarum distributionem. Super legem. Ecce sic dixit ille, *c Benignitate delector, non autem sacrificio; & cognitione Dei, magis quam holocaustis.* Inde sacrificium, quod dilectum est, sacrificant præ omni holocausto integro *d* pro viris, sicut dictum est, *f Et sacerdos ea omnia super altare comburet.* Alio in loco ille dicit, *g Et accepit Samuel agnum lactentem, & obtulit eum in holocaustum integrum Jehovæ.* Et ecce discipulus legis si legem didicit, cognitionem Dei acquisivit, sicut dicitur. *b Tunc timorem Jehovæ intelliges, & cognitionem Dei invenies.* Qui sapiens est, & in congregatione inquirat, eum æstimat scriptura, ac si adipem, & sanguinem in summitate altaris obtulisset. Duo discipuli sapientum, qui sedent, & legi operam dant, si prætereant coram illis sponsa, & *k* feretrum, si habeant quod illis sufficiat, ne cessent a lectione sua, aut si recusaverint, assent, & acute disputent, & *l* mortuum commendent. Res quæ accidit Rabbi Jehudæ, & Rabbi Elgnæo. Prior sedebat legens discipulis suis. Præterit sponsa. Accepit ille, quod sibi sufficeret, in manu sua, & de *m* ea accurate arguit, donec præterierat sponsa, quæ coram eo fuit. Rursus aliter evenit Rabbi Elgnæo, qui sedebat legens discipulis suis. Præterit sponsa coram eo. Dixit ille, Quid rei est? Dixerunt illi, Sponsa præterit. Dixit illis, Filii mei assate, & sponsæ operam date: sic enim invenimus de Sancto Benedicto Deo, quod sponsæ operam dederit, sicut dictum est, *n Extruxitque Jehovah Deus costam illam.* Illa in sponsam facta fuit. Quanto magis nos sponsalibus intenti esse debemus? Quomodo autem invenimus,

E 2

mus,

b Eccl. ix. 1.
c Prov. xi. 4.

d i. Per Deum. Formula jurandi.

f Heb. anam.

b Vid. Pirke Aboth nostrum Heb. Lat. cap. i. fig. 3.

c Hof. 6. 6.
d Vel, igneorum. i. eorum, quæ igne consumuntur.

f Lev. 1. 9.
g 1 Sam. 7. 9.

b Prov. 2. 5.

k Heb. lectus mortui.

l i. mortem nuptiis præferant.

m De lege sc. vel de conjugio.

n Gen. 2. 22.

mus, quod Sanctus Benedictus Deus circa sponsam operatus est? Quia dicitur, *Et edificavit Jehovah Deus costam illam.* Sic enim in urbibus maritimis sponsam aedificium appellant. Inde sc. quia *b* erui solet. Sanctus Benedictus Deus excidit *e* eam, & perfecit, & ad Adamum adduxit, sicut dictum est, *d* *Eamq; adduxit ad Adamum.* Vice una sobolem Adamo fecit. Exinde sodalem sibi acquisivit Adamus. Sicut dictum est, *f* *Os ex ossibus meis, & caro e carne mea.* Altera vice Evam ab Adamo abstulit, Exinde filiam socii sui sibi despondit Adamus.

g Super cultum Dei. Nempe quamdiu stabilis mansit cultus *h* Sanctuarii, mundus benedictus fuit quoad habitatores ejus, & pluviae descendebant singulis tempestatibus, sicut dictum est, *k* *Ad diligendum Jehovah Deum vestrum, & ad colendum eum ex toto corde vestro, & ex tota anima vestra, ut dem pluviam terrae vestrae in tempore suo, tempestivam, & serotinam.* Etiam dem herbam in agro tuo pro jumentis tuis. At in tempore, quo non est stabilis cultus Sanctuarii, mundus non est benedictus incolis suis, neq; pluviae tempestive descendunt, sicut dictum est, *l* *Cavete vobis ne forte seducatur animus vester.* *m* Ex quo sunt dies illi, si quis venit ad acervum vicenarium, est denum. Si venit ad lacum, ut exhauriat quinquagenas mensuras torcularis, vicenarium est. Quare non dicitur, ad lacum vicenarium, & sunt denarum, sicut dictum fuit, ad acervum vicenarium modiorum tritici, & fuit quinquagenis. Ut discas, quocumq; tempore vinum caedatur, signum malum esse totius anni universi. Dixerunt Israelitae coram Sancto Benedicto Deo, Domine mundi, quare omnia haec fecisti nobis? Respondit iis Spiritus sanctus, *n* *Propter domum meam, quae vastata est, & vos curritis quisq; ad domum suam.* At si vos cultui Sanctuarii operam dabit, ego vobis benedicere incipiam. Sicut dictum est, *p* *An adhuc semen in granario est? Imo vitis, & ficus, & malus punica, & q olea non pro-*

b Ruth 4. 10.
c Costam sc. ex Adamo.
d Gen. 2. 22.
f Gen. 2. 23.

g Consistit mundus, sc. ut prius.
h Heb. domus sanctuarii.
k Deut. 11. 13, 14, 15.

l Deut. 11. 16, 17.
m Hag. 2. 16.

n Hag. 2. 9.

p Hag. 2. 19.
q Heb. arbor olivae.

protulit. *Ab hoc ipso die vobis benedicam.* En didicisti nullum esse cultum magis dilectum coram Sancto Benedicto Deo, quam cultum Sanctuarii.

b Super eleemosynarum distributionem. Nempe, ecce ille dicit, *c* *Benignitate enim delector, non autem sacrificio.* Mundus in initio creatus non fuisset, nisi in benignitate. Sicut dictum est, *d* *Ego dixi, Mundus in misericordia edificatus est, caelum ordinasti.* Tempore quodam exiit Magister noster Joannes filius Zachaei ex Hierosolymis, & post eum abiit Rabbi Jehoshuah, & vidit Sanctuarium desolatum, locum ubi sacrificia eorum pro peccatis expiandis offerre solebant, propter Israellem. Dixit ei, Fili mi, ne hoc tibi displiceat. Est nobis propitiatio una huic similis. At quae est illa? Ea est eleemosynarum distributio. Sicut dicitur, *Misericordia enim delector, non autem sacrificio.* Sic etiam in Daniele invenimus viro desideriorum, quod eleemosynarum distributioni operam dederit. Et tales luere eleemosynarum distributiones, in quibus Daniel occupatus fuit. Si dicas, Holocausta & sacrificia obtulit ille in Babele, annon olim dictum fuit, *f* *Cave tibi ne offeras holocausta tua in omni loco, quem vides. Sed in eo loco, quem elegerit Jehovah in aliqua tribuum tuarum, ibi offeris holocausta tua.* Quae igitur fuerunt illae eleemosynarum distributiones in quibus occupatus fuit? *g* Sponsam praeparavit, mortuum deduxit, nummulum pauperi dedit, & ter quotidie oravit, & preces ejus benevole acceptae sunt. Sicut dictum est, *h* *Daniel autem, cum cognovisset sigillo confirmatum esse scriptum illud, ingressus est domum suam, & fenestris suis in tanculo ejus Hierosolymam versus aperitis temporibus tribus de die ipse procumbens in genua sua oravit, & gratias egit coram Deo suo, quemadmodum antea fecerat.* Quando autem venit Vespasianus ad vastandum Hierosolymas, dixit iis, Sculti, quare quaeritis vos urbem hanc vastare, & sanctuarium igne consumere? At quid ego hoc a vobis quaero? Veruntamen emittite mihi arcum unum, aut sagittam.

b Consistit mundus 3 ut prius.
c Hof. 6. 6.

d Psal. 89. 2.
e Sic legit hic autor. Nostri sic, Misericordia in seculum edificabitur.

f Deut. 12. 13, 14.

g i. pauperes in conjugium promovit, mortuos sepelivit.
h Dan. 6. 11.

sagittam unam, & a vobis discedam. Dixerunt ei, Quem admodum annis præteritis exivimus, & eos interfecimus, ita exhibimus coram te, & te interficiemus. Quando hoc audivit Magister noster Joannes Zachæi filius misit, & proclamavit coram hominibus Hierosolymitanis, & dixit illis, Filii mei, quare vastam redditis vos urbem hanc, & Sanctuarium comburere contenditis? Quid autem quærit ille a vobis? Ecce nihil quærit ille a vobis, præter arcum unum, aut sagittam unam, ut hinc discedat. Dixerunt ei, Quem admodum exivimus in annis, qui te præcesserunt, & eos interfecimus, sic exhibimus, & illum interficiemus. Erant quidam Vespasianum occisuri, qui castra metabantur ex adverso murorum Hierosolymarum, & quæcunq; audiebant, sagittis inscripserunt, & extra murum projiciebant, dicendo, Rabbi Joannes filius Zachæi ex amicis Cæsaris est. Et quando locutus fuit Rabbi Joannes filius Zachæi, die uno, duobus, tribus, & noluerunt ab eo doctrinam accipere, misit, & vocavit discipulos ejus Rabbi Eleazarem, et Rabbi Jehoshuam. Dixit illis, Filii mei affate, & me abhinc educite. Facite mihi arcam, ut in medio ejus dormiam. Rabbi Eleazar caput ejus apprehendit, Rabbi Jehoshua pedes, & eum usq; ad occasum solis deducebant, donec ad portas Hierosolymarum appropinquarent. Dixerunt illis janitores, Quis hic est? Dixerunt eis, Mortuus est. An non nostis quod mortuum in Hierosolymis pernoctare non permittunt. Dixerunt illis, Si mortuus sit, eum exportate. Sic eum exportarunt. Et eum deduxerunt usq; ad occasum solis, donec ad Vespasianum appropinquarent. Qui arca aperta coram illo stetit. Dixit ei, Tunc es Rabbi Joannes Zachæi filius? Pete quid tibi dem. Dixit ei, Nihil a te peto, sed ut ædificetur locus in quo profectus prælegam discipulis meis, & preces statas in eo concipiam, & omnia mandata tua ibi exequar. Dixit illi, Vade, & quicquid vis facere, facito. Dixit ei, Placetne tibi,

tibi, ut rem unam coram facie tua dicam. Dixit illi, Dicitur. Dixit ei, Ecce tu in regno constitutus es. Unde nosti? Dixit ei, Sic traditum est nobis, sanctuarium non in manum hominis plebei, sed regis tradendum esse, sicut dictum est, *b Et excindet perplexa silvæ ferro, & Libanus per magnificum casu us est.* Dicitur non præteriisse diem unum quin duobus aut tribus vicibus accederent ad eum legati ab urbe sua, qui Cæsarem mortuum esse nuntiaverunt, & constitutum esse ut regnum obtineret. Adduxerunt ei arcum *d coronatum*, & gladium ex adverso murorum Hierosol. Adduxerunt ei asseres cedrinos, quos posuit in medio arcus *f spinei*, & cum illis murum percussit, donec rupturam in eo fecisset. Adduxerunt caput porci, quod posuit in medio arcus coronati, & emisit illud adversus membra, quæ erant super altare. Ea hora capta fuit Hierosolyma. Sedebat autem Rabbi Joannes filius Zachæi specularans & tremens ex adverso loci, ubi sedebat Eli, sc: specularans. Sicut dictum est, *g Sedebat autem Eli super solum ad latus viæ specularans, quia tremebat cor ejus propter arcam Dei.* Quando audivit Joannes filius Zachæi, quod Hierosolymam vastam reddidisset, & Sanctuarium igne combussisset, vestimenta sua laceravit, ut & discipuli ejus vestes suas lacerabant, & flebant, & exclamabant, & plangebant. Dixit ille, *Aperi ostia tua Libane ut cedros tuas ignis devoret.* Hi sunt sacerdotes maximi, qui fuere in Sanctuario, qui claves suas in manibus suis tenentes sursum eas expandebant, & coram Sancto Benedicto Deo dicebant, Domine mundi, hæ sunt claves, quas nobis tradidisti, quandoquidem non fuimus thesaurarii fideles ad faciendum opus regis, ut e mensa regia comederemus. Abrahamus, Isaacus, & Jacobus, & duodecim tribus flebant & exclamabant, & plangebant dicentes, *k Ejula abies, quia cecidit cedrus, quia magnifici vastantur, ejulate robora Bashanis.* Hi sunt Moses & Aharon, & Miriam. *Quia concidit silva vindemiæ.* Hæc fuit

b Isa. 10. 34.

c Heb. staret in regno.

d Heg. Coronarum.

f Heb. spinarum.

g 1 Sam. 4. 13.

b Zech. 11. 1.

k Zech. 11. 2. 3.

fuit domus sanctuarii. Vox ejulatus pastorum, quia cecidit gloria eorum. Hi sunt David, & Solomon filius ejus. Vox rugitus leonum, eo quod vastetur fassus Jordanis. Hi sunt Elias & Elisha. Tribus rebus discrevit Sanctus Benedictus Deus filios hominum, hunc ab illo, scilicet voce, forma, vultu. Nempe docemur, quod voces hominum hujus ab illius voce distinxit Sanctus Benedictus Deus. Nisi enim Sanctus Benedictus Deus hominum voces a se invicem distinxisset, multæ meretrices olim in mundo extitissent, postquam exiisset homo e domo sua, ubi uxorem suam in domo sua subegerit. Idcirco distinxit Sanctus Benedictus Deus voces hominum, hujus ab illius voce; vox unius voci alterius non est similis. Forma. Nempe docens, quod formas hominum distinxit Sanctus Benedictus Deus unam ab altera, altera per alteram corrigitur. Idcirco distinxit Sanctus Benedictus Deus formas hominum unam ab altera. Non est hujus forma illius formæ, nec illius hujus formæ similis. Vultu. Nempe docens, quod distinxit Sanctus Benedictus Deus vultum hominum, hunc ab illo. Si enim non distinxisset Sanctus Benedictus Deus vultum hominum hunc ab illo, filiarum Israelis viros suos non cognovissent, neque mares uxores suas cognovissent. Ideoque distinxit Sanctus Benedictus Deus vultum facierum hanc ab illa.

Finis Capituli.

C A P.

C A P. V.

Antigonus vir Sochæus legem a Simeone justo accepit. Dixit ille, Ne sitis sicut servi, qui Domino inserviunt eo fine, ut mercedem recipiant, sed similes este servis Domino ministrantibus non ad accipiendam mercedem, & sit super vos timor Dei, ut dupla sit merces vestra in tempore futuro. Antigono viro Sochæo fere duo discipuli, qui verba ejus legebant. Ea legebant illi discipulis suis, & hi aliis. Constiterunt, & accurate de his differabant, & dixerunt, Quid viderunt patres nostri, dicendo, Num possibile est, ut operarius toto die operetur, & non auferat mercedem vespere? At si novissent patres nostri mundum futurum, & resurrectionem mortuorum, ita non dixissent. Astiterunt, & e lege explicarunt, & ex illis divisæ sunt duæ sectæ, Sadducæi, & Baithosæi. Sadducei a Saddoco, Baithosæi a Baithoso nomen accipiebant, cui vasis argenteis, & aureis per totam vitam ejus ministratum fuit. Non erat opinio ejus crassa. At Sadducæi dicebant, Proditoria est domus Phariseorum, quia seipso dolore afficiunt in hoc seculo, & nihil habent in futuro.

Finis Capituli.

C A P. VI.

Sit domus tua domus conventus sapientibus. Nempe docens debere domum e cujusque sapientibus paratam esse, & discipulis eorum, & discipulorum discipulis, ac si quis socio suo diceret, Ecce ego in usum tuum locum hujusmodi reservo. Interpretatio alia. Sit domus tua domus conventus sapientibus.

F

Nempe

b Heb. & discipuli discipulis suis.

b Omittitur a hujus sententiæ autor, sc. Josephus filius Josephi. Vid. Pirke Aboth nostrum, c. 1. fig. 4.

c Heb. hominibus.

Nempe cum sapientum discipulus ingrediatur ut te doceat; si sit in *b* manu tua quod legas, lege illi: at si nihil sit, statim dimitte eum. Neq; coram te sedeat, neq; super lectum, neq; super solium, neq; super sellam, sed coram te super terram sedeat, & singula verba, quæ ex ore tuo exeunt, recipiat in terrore, timore, consternatione, & commotione. Et pulverem pedum eorum amplectere. Nempe cum discipulus sapientum in urbem veniat, ne dicas, Non est mihi illo opus: sed eum adito, neq; juxta eum sedeas in superficie lecti, aut super solium, aut super sellam, sed sede coram eo super terram, & quicquid ex ore illius exierit, recipe in terrore, timore, consternatione, & commotione, quemadmodum legem acceperunt patres nostri e monte Sinai in terrore, timore, consternatione, & commotione. Interpretatio alia. Pulverem pedum eorum amplectere. Hic est Rabbi Eleazar, et verba illorum sitibundas bibito. Hic est Rabbi Aqiba. Quod fuit principium Rabbi Aqiba? Dicunt eum fuisse quadraginta annos natum priusquam aliquid legerat. Tempore quodam juxta os putei stetit. Dixit; Quid lapidi huic inscribitur? Dixerunt ei, Onus quod perpetuo quotidie ei incumbit. Dixerunt, Aqiba, Si lapides legis, qui aquas exprimunt, quid de seipso iudicabit Rabbi Aqiba? Absit. Quid tibi profane cum difficultate verborum legis, quæ dura est sicut ferrum? Quanto minus cordi meo insculpentur, quod caro est, & sanguis? statim conversus est ad legem descendam. Abiit ille & filius ejus, & sedebant juxta doctores pularum. Dixit ei, Rabbi doce me legem. Caput tabulæ apprehendit Rabbi Aqiba, & filius ejus caput tabulæ apprehendit. Super eam scripsit Alpha, Beta, & illud didicit, Aleph, Tau, & illud didicit, *c* legem sacerdotum, & illam didicit. In discendo progressus est, dum totam legem didicisset universam. Abiit & sedit coram Rabbi Eleazare & coram Rabbi Jehoshua. Dixit illis, Domini mei aperite mihi sensum

c i. Leviti.
cum, quem li-
brum ante Ge-
nesin pueri di-
dicere. vid.
Buxi. Lex.
Chal. Rab. Tal. in
יגה

sum Mishnæ. Quando dixisset illi paragraphum unum, abiit, & posuit inter eum, & seipsum, & dixit, Quare scribitur Aleph ista? quare scribitur Beth ista? quare dicitur hoc verbum? Reversus interrogavit eos, & in verbis eos confirmavit. Rabbi Simeon filius Eleazaris dixit. Proponam tibi parabolam huic rei similem. Lato, qui in montibus cadere solitus tempore quodam accepit securim suam in manu sua, & in monte sedit, & ex eo lapides minutos excussit: venerunt autem homines, & dixerunt ei, Quid agis? Dixit illis, Ecce ego evellam hunc montem, & in medium Jordanis portabo. Dixerunt illi, Potestne tu totum hunc montem evellere? Progressus est ille cadendo donec rupem magnam attigit. Ingressus sub ea fregit eam & evulsit, & ad Jordanem attulit. Et dixit ei, Non fuit ille locus tuus, sed hic est. Sic fecit illis Rabbi Aqiba sc. Rabbi Eleazari, & Rabbi Jehoshuæ. Dixit ei *b* Rabbi Tarpous Aqiba, de te scriptura dicit, *c* *A* *b* *f* *l* *e* *t* *u* *m* *o* *b* *l* *i* *g* *a* *t*, & *o* *b* *s *c* *o* *n* *d* *i* *t* *u* *m* *l* *u* *c* *i* *p* *r* *o* *d* *i* *t*. Res absconditas ab hominibus Rabbi Aqiba quotidie in lucem producet. Adduxit ille fasciculum stipularum, dimidium earum vendidit, ut nutrireretur, & dimidio illius *d* ornatus fuit. Steterunt juxta eum vicini ejus, & dixerunt ei, Aqiba perdidisti nos fumo, vende eas nobis, & oleum pretio earum aufero, & in lucem lucernæ mutato. Dixit iis, Nos his valde contenti sumus, & nobis sufficiunt, una parte lego, altera me calefacio coram iis, & tertia dormire possum. Solebat Rabbi Aqiba pauperes omnes in iudicio condemnare, & si dixit illis, Quare non didicistis? & illi responderent, Quia pauperes fuimus. Dixit illis, Annon etiam Rabbi Aqiba pauper, & languidus fuit, & fuerunt illi filii & filia? At (inquit iis) quia pura fuit Rahela uxor ejus, cum quadraginta annos natus fuit, abiit ad legem descendam. In fine tredecim annorum legis partem maximam didicit. Dicunt, quod e mundo dimissus non fuit, donec mensas argenteas & aureas haberet,*

b Vel, Domi-
ne Prædator
Aqiba.
c Job 28.11.

d Vel, paratus.
Forsan se illis
calefacit, ut po-
ssea.

ret, & ad lectum suum scalis aureis ascenderet. Uxor
ejus exiit cum phaleris jumentis aureis. Dicunt ei, Pu-
defecisti nos. Quid copiam hanc illi adduxit? Re-
spondit ille, Mecum in lege valde laboravit. Quod fuit
initium Rabbi Eleazaris? Viginti & duos annos na-
tus fuit, priusquam legem didicit. Dixit aliquando,
Ibo, & legem discam coram Rabbi Joanne filio Zachæi.
Dixit ei pater ejus Hircanus, Nihil gustabis, donec
sulcum planum araveris. Surge igitur, & sulcum ple-
num arato. Dicunt diem illum vespere Sabbati fu-
isse. Abiit ille, & cum focero suo comedit, & sunt
qui dicant eum nihil gustasse ab hora sexta vespere
sabbati usque ad horam sextam exitus sabbati. In via
ambulans vidit lapidem in agro, accepit eum & in ore
suo posuit, & sunt qui dicant, quod cum limites au-
roræ venissent abiit & suspendit eos in hospicio suo.
Abiit deinde, & sedit coram Rabbi Joanne filio Za-
chæi Hierosolymis, dum ex ore ejus odor malus exie-
rit. Dixit ei Rabbi Joannes filius Zachæi, Eleazar
filii mei, aliquid hodie comedisti. Siluit. Iterum eum
allocutus est. Siluit tamen: Misit, & hospitem ejus
acceravit. Dixit ei, Aliquid apud vos comedit Elea-
zar. Dixit illi, *b* Nos diximus illum forsitan aliquid
apud Rabbinum comedisse. Dixit illis, Ego dixi, For-
sitan apud vos aliquid comedit. Inter me & vos Rabbi
Eleazarem perdidimus e medio. Dixit illi, Sicut ex
ore tuo exiit odor malus, ita exhibit tibi nomen bo-
num in lege. Audivit de eo Hircanus pater ejus, quod
legem discebat a Rabbi Joanne filio Zachæi. Dixit,
Ibo, & *c* devovebo Eleazarem filium meum ex om-
nibus facultatibus meis. Dicunt eo die Rabbi Jo-
hannem filium Zachæi sedisse, & concionatum esse &
omnes magnates Israelis sedisse coram eo. Audivit
de adventu *d* illius, custodes ei constituit, dicens il-
lis, Si ad sedendum veniat, nolite illum permittere.
Venit ille ut sederet, sed non permisere. Salvavit ille
& exiit, dum ad filium Tfinethi Cefithej, & ad Ni-
codemum

b Nos cogita-
vimus cum ali-
quid domi tue
comedisse.

c Eum heredi-
tate privabo.

d Hircanus sc.

codemum filium Gorionis, & ad filium Celabæ *b* She-
buzæ veniret. Sedebat inter eos, & recedebat. Dicunt
eo die Rabbi Joannem filium Zachæi oculos suos in
Rabbi Eleazarem fixisse, & ei dixisse, Loqui incipe.
Dixit illi, Non possum incipere. Urgebat eum: ur-
gebant et discipuli. Astitit ille, & de rebus conci-
onatus est, quas auris non audivit ab initio mundi,
c ullum sc. verborum, quæ ex ore ejus prodire. As-
stitit Rabbi Joannes filius Zachæi, & eum in capite
osculatus est. Dixit ei Rabbi Eleazar, Domine veri-
tatem me docuisti. Priusquam exire contendit, stetit
Hircanus pater illius super pedes ejus, & dixit, Do-
mini mei, Non veni ego, nisi ut Rabbi Eleazarem fi-
lium meum facultatibus meis privarem. Nunc autem
facultates meæ omnes Eleazari filio meo dabuntur, &
omnes fratres ejus dimittentur. Quare autem appel-
latur Tfinethus *d* Cefithæus? Quia
federe factus est super lectum argen-
tum in *f* loco principali præ om-
nibus filiis Israelis. Dicunt de filia
Nicodemi filii Gorionis, quod po-
stea *g* substrata fuerit duodecim
millibus denariorum aureorum, &
h denarius Tyrius aureus exiit ab
ea a vespera sabbati ad vespere sab-
bati propter *k* condimenta delica-
ta, *l* legem tamen de leviratu ob-
servavit. Quare autem dictus fuit fi-
lius Gorionis Nicodemus? Quia
febrim punctatam habuit in transitu
ejus. Ascendebant quandoque Israeli-
tæ Hierosolymam ad *m* festum: de-
erant autem illis aquæ quas biberent. Ivit ille ad prin-
cipem quendam, & dixit ei, Mutuo dato mihi duode-
cim fontes aquarum ab hoc tempore usque ad diem
hujusmodi, si ego tibi non dem duodecim fontes aqua-
rum: ego dabo tibi duodecim talenta argentea: & tem-
pus

b Vel, salu-
rum.

c Heb. omne
verbum, &
verbum.

d Alia ratio redditur in Gittin, fol. 56. x
שהיתה ציצתו נגדרת על גבי
כסותו Quia peniculamentum pal-
lii ejus traheretur super pulvinari-
bus. i. tapetes substerni curabat, ubi-
cumque incedebat.

f Heb. capite omnium filiorum Israelis.

g Forsan lectum aureum habuit.

h Tantum pecunie quavis septimana
in cibis delicatis consumpsit.

k Heb. condimenta olla. Cibus de-
licatus sic dicitur.

l Quamvis tam dives, affini pau-
peri nupsit.

m Unum e tribus annis festis so-
lennibus, רגל pes, quia pedes ire
ad ea solebant.

pus fixum ei constituit. Quando pervenit tempus constitutum, misit ei, ut emitteret illi duodecim fontes aquarum, vel duodecim talenta. Dixit illi, *b* Teles eritis, quod futurum est hodie quod cum gaudio principi illi narretis. Dixit etiam, Per totum annum universum pluvia non descenderunt: nunc autem descendent pluvia. Ingressus est princeps ille in domum Balnei laetabundus, & Nicodemus filius Gorionis in *c* Scholam obvelatus. Stans autem precatus est, & dixit coram Domino mundi. Manifestum, & cognitum est coram te, quod non in gloriam meam, aut domus paternae hoc fecerim, sed in gloriam tuam, ut aquae essent illis, qui ad festum ascendebant. Statim *d* ligatum fuit caelum nubibus, & pluvia descendebant, usque dum impleti essent duodecim fontes aquarum; et aquae plures relictæ sunt. Misit principi illi, Mitte mihi aquas reliquas, quæ sunt in *f* potestate tua. Dixit ei, Jam *g* occubuit sol, et aquæ in potestate mea sunt. Rediit et ingressus est scholam, et obvelatus stetit, et oravit dicens coram Domino mundi, Fac mihi in fine, sicut in principio. Statim flavit ventus, et nubes dispersæ sunt et ortus est sol. Cum occurrit hic illi, dixit ei, Novi ego, quod Sanctus Benedictus Deus mundum suum non commovisset, nisi tua causa. Quare autem appellatum fuit nomen ejus Celaba Shebua? Quia quicumque ingressus fuit in domum ejus famelicus, ut canis, exiit e domo ejus satur. Quando autem venit Vespasianus ad vastandam Hierosolymam, conati sunt invidi bonum hoc omne igne comburere. Dixit iis Celaba Shebua, Quapropter urbem hanc vastare conamini, et bonum hoc omne igne consumere contenditis? Expectate dum ingredior, et videam quid mihi in domo restat. Et cibum viginti duorum annorum illic relictum reperit, qui singulos homines Hierosolymitanos tam diu sustentare posset. Statim coacervabant, ventilabant, molebant, cribrabant, depsebant, et coquebant. Paraverat enim ille

b Vos sc. nuntii principis.

c Heb. in domum inquisitionis.

d Vel, nigrum factum, potest esse **הקשר** pro **הקורו** Vid. 1. Reg. 18. 45.

f Heb. manna tua.

g Heb. immersus est. Ac si sol occumbens in aquas se mergeret.

ille cibum viginti duorum annorum singulis Hierosolymitanis, illi autem de cibo solliciti non fuere. Quid fecere viri Hierosolymitani? Plaustra attulerunt, et *b* sepibus ea sepierunt, et loco illinebant, et hoc ulterius fecere homines Hierosolymitani, stramen coquebant, et comedebant singuli Israelitæ habitantes coram muris Hierosolymarum. Dixit quidam, Quis dabit mihi quinq; dactylos, et descendam; et auferam quinq; capita? Dederunt illi quinq; dactylos. Descendit, et abstulit quinq; capita a *c* Vespasiano. Inspexit ille excrementa *d* illorum, et nullam speciem frumenti in iis videns dixit de exercitu eorum, Illi qui nil præter stramen comedunt non sic occidere eos potuere. Illi comederunt omnia, quæ vos comeditis, et multo magis bibunt, qui vos interfecerunt.

b i. sepibus e sepibus extructis.

c Capita militum ejus se.
d Quorum excrementa ex urbe ejecta sunt.

Finis Capitis.

C A P. VII.

Joses Joannides vir Hierosolymitanus dixit, Sit domus tua patens in refocillationem, et sint pauperes domestici tui, neque colloquium cum muliere multiplices. Sit domus tua patens in refocillationem. Nempe docens debere domum *b* cuiusque apertam esse ad refocillandum a parte Australi, Orientali, Occidentali, et Boreali, quemadmodum fecit Jobus, qui quatuor januas in domo sua constituit, ita ut non necesse esset pauperes circa domum universam ire. Qui e parte Boreali venit, juxta viam suam ingressus est. Qui e plaga Australi venit, juxta viam suam ingressus est: et sic in omni plaga. Idcirco quatuor januas in domo sua fecit Jobus. Et sint pauperes domestici tui. Neque *c* simpliciter domestici tui, sed ita refocillati, ut sibi invicem narrare possint, quid in domo tua comederint, & biberint,

b Heb hominis.

c i. Lantius eos accipias, quam servus meus.

biberint, sicut sibi invicem narrarunt pauperes, quid in domo Jobi comederint, et biberint. Et quando obviam factus est hic illi, dixit alter *b* alteri, Unde venis? E domo Jobi. Et quo vadis tu? Ad domum Jobi. Et cum venerit *c* vindicta magna, non dicat *d* ille coram Sancto Benedicto *f* Deo, Domine mundi, non pavi esurientes, nec potum dedi sitientibus *g* comedo cibum meum solus, ac non comedit orphanus ex eo, neq; nudos amicum, sicut dictum est, *h* Et velere *evium* mearum calefactus fuit. Quamvis Jobo etiam sic dicitur sit Sanctus Benedictus Deus, Non adhuc Abrahami mensuram affectus es O Jobe. Tu sedes, et moraris in domo tua, et indigenæ ad te ingrediuntur. Qui frustum tritici comedere *k* solitus fuit, eum frusto tritici cibasti. Qui carnem comedere solitus fuit, eum carne cibasti. Qui vinum bibere solitus fuit, eum vinum bibere fecisti. At Abrahamus ita non fecit, sed habitans, et peregrinans in mundo, quando invenit viatores domum ejus ingredienti, eum pane triticeo cibavit, qui panem triticeum edere solitus non fuit, & eum, qui carnem edere solitus non fuit, carne cibavit, & eum, qui vinum bibere solitus non fuit, vinum bibere fecit. Nec hoc tantum, sed astans ædificavit palatia magna juxta vias, & ibi reliquit cibum, & potum, ut quicumq; veniret, & ingrediatur, comederet & biberet, & *m* Deo benediceret. Quapropter facta est super illum requies spiritus, quicquid *n* petiit Abrahamus, in domo ejus inventum fuit, sicut dictum est, *p* Plantavit autem Abrahamus arboretum in Beerseba. Domesticos tuos mansuetudinem doceto: Quando homo mansuetus est, & domestici ejus mansueti, & veniat pauper stans juxta fores *q* patrisfamilias, & dicat illis, Estne hic pater vester? Et dicant illi, Veni & ingredi, et priusquam ingrediatur mensa coram eo *r* parata est, ita ut ingrediens comodat, & bibat & nomini Dei benedicat, facta est super *r* eum magna requies spiritus. At ubi homo non est mansuetus

b Heb. socio suo.

c Dies judicii universalis.

d Qui pauperes pascere debuit.

f Heb. illo. Ac si quisq; nesciet, quis sanctissimus fuerit.

g Contra, Jobus, Job. 31. 17.

h Job. 31. 20.

k Heb. Cujus via fuit.

l i. panis tritici.

m Heb. celo. i. Deo, qui ibi habitat.

n הפה pro היה.

p Gen. 21. 33.

q Heb. Domini domus.

r paremfamilias.

suetus, & domestici ejus iracundi sunt, & veniat pauper, & astans præ foribus dicat illis, Estne hic pater vester? dicet ei aliquis, Non est. Eum increpabit, & cum objurgatione expellet. Interpretatio alia, Domesticos tuos mansuetudinem doceto. Nempe quando homo *b* non est mansuetus, & domestici ejus mansueti, sunt, & abiit ille in provinciam transmarinam, dicere poterit, Confiteor coram te O Jehova Deus mi, uxorem meam contentionem non exercere cum aliis, cor ejus non metuit in eo, & opinio illius *c* firma est, usq; ad horam reditus illus. At quando homo non est mansuetus, & domestici ejus iracundi sunt, & ille in provinciam transmarinam abiit, dicere poterit, Placeat tibi O Jehovah Deus mi, ut uxor mea contentionem cum aliis non exercent, & orare poterit ut filii ejus contentionem non exercent, at cor ejus in illo metuit, nec firma est opinio ejus, dum redeat. Neq; colloquium cum muliere multiplices. Etiam si uxor ejus sit, non opus erat igitur dicere cum uxore socii sui. Tempore enim universo, quo quis loquelam cum foemina multiplicat, sibi malum causatur, & a verbis legis cessat, & finis ejus erit, ut in infernum descendat. Interpretatio alia. Colloquium cum muliere ne multiplices. Nempe, quando homo scholam adit, eam honorifice non habet, si contentiones exercent cum socio suo, & abeat, & dicat uxori suæ, Hoc modo aut illo cum socio meo contendi. Sic vel sic dixit mihi. Ita vel ita dixi illi. Quia seipsum, & uxorem ejus, & socium contemptui exponit. Uxor ejus, quæ honorem ei exhibere debuit, astans eum deridet. Quod cum audit socius ejus, dicit, Væ mihi, verba, quæ inter illum, & me intercedebant, abiit ille, & uxori suæ communicavit. Sic reperietur vir ille seipsum, & uxorem ejus, & vicinum contemptui exponere.

b Patet e sequentibus *q* non debere hic expungi. Sequitur enim in membro appostite.

c Heb. manet in loco suo.

Finis Capituli.

G

C A P.

CAP. VIII.

Jehoshuah filius Perachiz, & Nitzus Arbelites legem ab iis acceperunt: Jehoshuah filius Perachiz dixit, Magistrum tibi parato, & socium tibi acquirito, & homines universos æqua lance judicato. Magistrum tibi parato. Nempe dicens, ut paret sibi magistrum

b i. Certum, & peculiarem.
c Heb. lectionem. Est enim Scriptura, lectu dignissima.

d Textum Talmudicum.

f Commentarios Allegoricos.

g Juris decisiones. h Discursus historicus vel Theologicus de locis quibusdam Scripturæ.

k Videtur magna hic esse lacuna, & legi debere. Qui repositus est in Mishna. Tandem ut dicant illi sensum scripturæ, in Midrascha, qui in Midrascha repositus est. Sic cum clausulis cæteris ista cohererebit.

l Heb. dicant illi. m Heb. uni.

n Habet aliarum terrarum fruges, ac si illic habitaret.

b fixum, & ab eo discat c Scripturam, & d Mishnam, f Midrascham, g Halacoth, h Aggadoth, exprimentes sensum qui in scriptura repositus est usq; quo indicent illi in Mishna sensum scripturæ, k qui illic repositus est. Similiter in Midrascha. Deinde ut dicant illi in Halacoth sensum scripturæ, qui repositus est in Halacoth. Deniq; ut l idem faciant in Haggada. Reperietur vir ille plenus bono, & benedictione. Dixit Rabbi Meir, Qui legem ab uno magistro discit, cui similis est? m Homini, qui agrum unicum habet, & in una parte triticum,

in altera hordeum serit, & in una parte oleas, in altera arbores alias plantat, & reperietur homo ille n dispersus inter terras, & plenus bono, & benedictione. Et socium tibi acquirito. Nempe docens ut acquireret homo socium sibi, qui cum illo edat, bibat, legat, concumbat, dormiat, & omnia secreta ejus illi communicet, secretum legis, & secretum p negotiationis, ut maneant, & operentur in lege, & erret unus eorum in jure, aut initio capitis, aut impurum purum, aut contra pronuntiando, q quotiescunq; socius ejus eum r restituerit, erit illis merces bona laborum suorum, sicut dictum est, f Meliores sunt duo quam unus, quia ipse est præmium bonum e labore suo. Tres

p Heb. vie terre.

q Heb. Temporalibus quibus.

r i. Errorum ejus correxerit.

f Eccl. 4. 9.

fi

si manserint, & in lege operati fuerint, eos æstimat Sanctus Benedictus Deus, ac si agmen coram eo facti essent, sicut dictum est, b Qui extruxit in caelis cœnacula sua, & agmen suum super terram fundat, Jehovah nomen ejus. En didicisti, quod si tres etiam manserint, & operam dederint legi, æstimat eos, ac si agmen coram Sancto Benedicto Deo facti essent. Si duo manserint, & operam dederint legi, merces eorum in c excelso c i. Cælo. recipietur, sicut dictum est, d Tunc locuti sunt timentes Jehovah, quisq; ad socium suum, & auscultavit Deum. Hi sunt timentes Jehovah, qui quasi decretum fecerunt, & dixerunt, Veniamus, & vinctos solvamus & captivos liberemus, & quam cito Sanctus Benedictus Deus sufficientiam in manibus eorum posuit, abierunt, & sic fecerunt. f Et de nomine ejus cogitantibus. Hi sunt, qui in corde suo cogitabant, & dicebant, Abeamus, & extraneos solvamus, & captivos redimamus, cum in manibus eorum sufficientiam non posuit Deus Sanctus Benedictus, & venit Angelus, & eos in fundum dejecit. Si unus federit, & operam dederit legi, mercedem in excelso recipiet, sicut dictum est, g Sedet solitarius, & silet, quia super se jugum portavit. En hujus rei similitudinem. Cui similis est hæc res? Cuidam qui filium parvum habuit, quem relinquit. In plateam discessit, exiit puer, & portavit h volumen, & posuit illud inter genua sua, & sedens in eo studuit. Quando pater e platea rediit, dixit iis, Videte filium meum parvum, quem reliqui. Exiit enim ille in plateam, k e seipso, & portavit volumen, quod est inter genua ejus, & sedens in eo didicit. Ecce discis quod vel unus, qui sedet, & legi operam dat, in excelso mercedem ejus recipit. Et homines universos æqua lance judicato. l Res quæ accidit puellæ in captivitate abductæ. Insequabantur eam duo viri pii, ad redimendum illam. Ingressus est unus eorum in tentorium. Quando exiit, dixit socio suo, Quare me suspectum habuisti? Dixit, Fortassis ut cognoscam

b Am. 9. 6.

c i. Cælo.

d Mal. 3. 16.

f Mal. 3. 16.

g Lam. 3. 28.

h Sacre scripturæ, vel quinq; librorum parvorum canticorum Dicitur est volumen, quia in membrana scripta fuit scriptura, & in circulo voluta.

k i. proprio motu nemine instigante.

l Heb. factum.

G 2

scam

b Heb. cogitata. scam, quot nummis *b* aestimata fuit virgo. Dixit ei, Per cultum Dei, sic fuit. Dixit illi, Quem admodum judicasti me æqua lance, sic Sanctus Benedictus Deus te æqua lance judicabit. Res altera quæ accidit puellæ cuidam, quæ captiva abducta fuit. Quam duo viri pii sequebantur, ut eam liberarent. Et captus fuit unus ex illis *c* nomine latronis, & in *d* carcere eum vinctum tenebant. Uxor ejus panem & aquam illi quotidie afferebat. Die quodam dixit illi, Vade ad virum hujusmodi, & dic ei me in carcere teneri. Non abiit illa, sed se in rebus otiosis exercuit. Dixit ei, Quæso te, abi, & dic illi. Abiit illa, & dixit illi. Quid fecit vir ille? Abiit & attulit argentum, & aurum & homines cum eo, & *f* utrosq; eduxerunt. Quando exierat, dixit illis, Date mihi puellam hanc, ut dormiat mecum super lectum in vestibus suis. Mane dixit illis, Me & illam lavate. Sic eos lavarunt. Dixit illis, qui eos lavabant. Quare nos suspectos habuistis? Dixit iis, Diximus, omnibus diebus, quibus vinctus fuit in domo carceris, famelicus fuit, & sitibundus, nunc autem, cum exiit in aerem mundi, & calida facta est caro tua in te, forte fluxum seminis expertus es. Dixit iis, Quod ad lavationem puellæ hujus attinet, quare illam suspectam habuistis? Dixit ei, Quia omnibus diebus illis, quibus inter peregrinos mansit, edebat & bibebat ex illis rebus, quæ ad eos pertinebant. Nunc autem dixisti, *g* Lavate eam, ut pura sit. Dixit illis, Per cultum Dei sic res se habet. Et vos qui me æqua lance judicastis, æqua lance judicabit *h* Deus. Sicut justii antiqui sancti fuere, sic et bestię eorum sanctę fuere. Dicunt camelos Abrahami patris nostri nolle intrare ad cultores idolorum, sicut dictum est, *k* Ego enim paravi domum, & locum camelis. Docens quod non intrabant in domum Labanis Syri, donec omnes cultus idolorum a facie eorum amovissent. Res ad asinum Rabbi Chaninæ filii Dosę pertinens. Fures eum capientes asinum in atrio ligavere,

o Latrocinium ei objiciebant.

d Heb. domo vinctorum.

f Virum sc. & puellam.

g Te igitur necessaria illi prospicere equum est.

h Heb. locus. i. Deus qui in omni loco est.

k Gen. 24. 31.

gavere, & posuerunt coram eo stramen & hordea, & aquam. At noluit asinus edere et bibere. Dixerunt, Quare nos eum ponimus, ubi moriatur, et atrium fostore inficiat? Surgentes ostium ei aperuerunt, et eum eduxerunt. Ille autem pergebat abiens, donec juxta Chaninam filium Dosę pervenisset. Quando illi propinquus fuit, filius ejus vocem asini audiens dixit ei, Pater mi, similis est vox ejus voci bestię nostrę. Dixit ei, Fili mi, aperito ei ostium, priusquam fame moriatur. Surgens ille ostium ei aperuit, & stramen, hordea, et aquas ei posuit. Tunc autem edit, et bibit. Idcirco dicunt, Quemadmodum justii priores sancti fuere, sic et jumenta eorum sancta fuere, sicut illi.

Finis Capituli.

C A P. IX.

Jehoshuah filius Perachię, et Nittæus Arbelites dixerunt, *b* A vicino malo longe absis, neq; cum malo societatem ineas, neq; de vindicta dubites. A vicino malo longe absis. Unus est vicinus domi, alter foris, tertius *c* in agro. Docet, quod plagę non veniant nisi in domum improbi. Iniquitates improbi *d* occasionem ei dant parietem justii diruendi ex ea parte, quæ est inter improbum, & justum. Plaga quæ est in domo improbi, apparet in domo justii, et domum justii subvertit. Rabbi Ishmael filius Rabbi Johannis filii Berochę dixit, Væ improbo, væ vicino ejus. Iniquitates improbi in causa sunt, quod paries justii subvertatur. *f* Decem tentationibus Sanctum Benedictum Deum patres nostri tentarunt. At nunquam nisi ob linguam malam penas dederunt. Hęc autem sunt. Prima tentatio fuit *g* apud mare. Secunda *h* cum Manna primo cecidit. Tertia *k* in fine Mannę.

b Hanc sententiam Nittæo soli tribuit autor Pinke Aboib, sicut procedens hic & illic Jehoshua tribuitur.

c Vel, ruri.
d Vel, in causa sanı.

f Num. 14. 22.
g Exod. 14. 11, 12.

h Exod. 16. 3.
k Exod. 16. 17, 18.

Quarta in *b* adventu coturnicum. Quinta in *c* adventu coturnicum posteriorum. Sexta *d* in Marah.

b Exod. 16. 13. *c* Num. 11. 4, 5.
d Exod. 15. 23, 24. *f* Exod. 17.
2, 3. *g* Deut. 9. 8. cum Exod. 32.
2, 3. *h* Num. 14. 2. Novem tenta-
tiones solæ hic numerantur. De-
cimam quærat lector. Videatur illum
esse apud Taberam, Num. 11. 1.
k Num. 14. 22. 37.

l Nil fecere exploratores in injuriam
terre. Deus tamen mala verba in
terre dedecus prolatâ severe castigat,
quanto magis in homines?

Septima *f* in Rephidim. Octava
g in Horeb. Nona *h* in negotio ex-
ploratorum. Hæc in negotio ex-
ploratorum gravissima fuit. Sicut
dictum est, *k* Decem his vicibus me
tentarunt, neq; voci meæ auscultaverunt.
Et quod inde sequitur, *l* Et homines
illi, qui induxerunt famam de terra illa
malam, mortui sunt plaga illa coram Je-
hovah. Annon hæc *l* verba sunt?

Quanto magis (quid enim est terra,
cui nec os ad loquendum, neq; facies, neq; pudor?)
si ab exploratoribus terræ contumeliam requirat San-
ctus benedictus Deus, quanto magis, *inquam*, si quis
verba adversus socium suum loquatur, et eum pudori
exponat, contumeliam ejus requiret Sanctus Benedi-
ctus Deus? Rabbi Simeon dixit, In loquentes lingua
mala plagæ ideo veniunt, sic enim invenimus in Aha-
rone, et Miriama, qui lingua mala in Mosen locuti
sunt, et super eos vindicta venit, sicut dictum est.
m Et locuta est Miriama, & Aharon contra Mosen. Abiit
Zipporah, et Miriamam allocuta est. Abiit Miriama,
et Aharonem allocuta est. Astiterunt ambo illi, et
contra justum illum locuti sunt. Quo tempore asti-
terunt ambo illi, et in justum illum locuti sunt, venit
super eos vindicta, sicut dictum est, *n* Et accensa est
ira Jehovah in eos, & abiit. Quid ex hac voce, *Et abiit*,
discendum est? Inde discendum est, quod ab Aharone
subducta fuit plaga, et Miriamæ adhæsit, quia verbis
illis operam non dedit Aharon, sed Miriama, quæ
verbis illis operam dedit. Venit enim Zipporah, et
Miriama allocuta est, et Miriama allocuta est Aha-
ronem. Sic astiterunt ambo illi, Quando astiterunt
ambo illi, et in justum illum *p* locuti sunt, statim
puniti sunt. Miriama dixit, Super me fuit sermo ille,
neq;

p דבקר pro
דבר, ut sen-
sus loci requi-
rit.

neq; tamen a marito meo separata fui. Aharon dixit,
Super me fuit sermo ille, neq; tamen ab uxore mea se-
paratus fui. Super patres etiam nostros priores fuit *b* ser-
mo, nec ideo ab uxoribus suis separati fuere. Ille au-
tem, quia *c* opinio ejus in eo elata fuit, separatus
fuit ab uxore sua, neq; judicatus fuit *d* publice sed
privatim. Neq; certum est eum judicatum fuisse, sed
dubium manet. Incertum enim est, utrum opinio ejus
in eo elata fuerit, necne. Nonne hæc verba sunt?
Quanto magis, si Miriamæ, quæ non nisi in fratrem suum
locuta est, neq; ad faciem Mosis, punita fuit, quanto
magis, *inquam*, punietur homo plebeius, qui in faciem
socii sui verba loquitur, eumq; dedecorat? Ea hora
dixit Aharon Mosen, Moses frater mi, cogitas tu apud
te lepram hanc Miriamæ impositam esse? Non nisi
f carni Amrami imposita est. Parabolam tibi pro-
ponam, cui hæc res similis est. Homini, qui carbo-
nem in medio manus suæ ponit, quamvis e loco in
locum convertatur, nihilominus caro ejus uritur. Si-
cut dictum est, *g* Ne sit, quæso, sicut mortuus. Ea hora
inceptit Aharon Mosen deprecari. Dixit Moses, Fra-
ter mi, nonne malefecimus sicut *h* alii in mundo?
Dixit illi, Non. Quod si non malefecimus sicut alii in
mundo, tu qui frater noster es, quomodo evenit, ut *k* tibi
male fiat? Sed quid faciam? Error inter nos existit,
in tacere, quod inter te & nos est, quod in eo Aha-
ron & filii ejus comprehendantur, sicut dictum est,
l Et obliti sunt fœderis fraterni. Eo tempore fecit Moses
circulum parvum, & in medio illius stans dixit, Ex
hoc loco non movebo, donec Miriama soror mea
sanetur. Sicut dictum est, *m* Sana illam nunc, O De-
us, te obsecro. Tunc dixit Deus Mosen, Si rex, aut pa-
ter ejus eam objurgasset, conveniens fuisset, ut se-
ptem dies pudore affecta esset. Ego cum rex regum
sim, quanto magis æquum est, ut quatuordecim dies
pudore afficeretur? At tua causa ei remissum est. Sicut
dictum est, Et dixit Jehovah de ea, *n* Si pater ejus
sputum in faciem ejus inspisset. *p* Et vir Moses valde
mansuetus

b Illi se mur-
murabant.

c Vel, quia o-
pinio ejus in
hac re consen-
sit, sc. cum Mi-
riama senten-
tia.

d Heb. in facie
sua, sed in non
facie sua.

f Mosen con-
sanguinitatis
cum Miriama
admonet.

g Num. 12. 12.

h Heb. alius. i.
sicut Gentilibus.
k In illa se.

l Am. 1. 9.

m Num. 12. 13.

n Num. 12. 14.

p Num. 12. 3.

b Heb. & non decorus, & commendabilis fuit.
c Exod. 40. 19.

mansuetus fuit. Fieri potest ut mansuetus fuerit, b sed non ita, ut commendaretur. Cognoscendum est, quod c Expandit tentorium super tabernaculum. Quid fuit tabernaculum? Decem cubitorum? Etiam Moſis ſtatura decem cubitorum fuit. Forſan mansuetus fuit, ſicut Angeli miniſterii. Obſervandum eſt, quod dictum eſt, Præ omni homine. Præ homine dicitur, non præ Angelis miniſterii. Forſan mansuetus fuit ſicut generationes præteritæ. Obſervandum eſt, quod dicitur, Super tota facie terræ. De generatione ejus dictum eſt, non de generationibus prioribus. Tria ſunt genera attritorum ulcere creata in mundo. Attriti ulcere humido, attriti ulcere arido, attriti polypi morbo. Moſis anima præ his omnibus attrita fuit. Rabbi Simeon filius Eleazaris dixit, Etiam ſuper loquentes lingua mala veniunt plagæ. Sic enim in Gehazi invenimus, qui Domino ſuo lingua mala enarravit, cui uſq; ad diem mortis ſuæ lepra adhæſit. Sicut dictum eſt; d Lepra Naamanis adhæreat tibi, & e conſpectu ejus leproſus exivit mihi ſimilis. Qui ex elatione ſpiritus loquitur, ſuper illum plagæ veniunt. Sic enim in Uzziâ invenimus, ſicut dictum eſt, f & in robore ejus exaltatum fuit cor ejus ad deſtructionem, & transgreſſionem in Jehovaham transgreſſus fuit; venit autem Azarias ſacerdos, & cum illo ſacerdotes Jehovahæ robuſti, & contra Uzziâ regem ſteterunt, & dixerunt, Non ad te pertinet, O Uzziâ, ſuffitum Jehovahæ facere, ſed ad ſacerdotes filios Akaronis conſecratos. E ſanctuario exiit, quoniam in Jehovaham transgreſſus eſt, neq; erit hoc tibi decori a Jehovaha. Iratus autem fuit Uzziâ, & in manu ejus erat ſuffimentum ad adolendum, & cum indignaretur in ſacerdotes in fronte ejus lepra exorta eſt. Ea hora g peſſandatum fuit templum huc illuc duodecim milliaria h juxta duodecim milliaria. Et feſtinabant ſacerdotes exire. k Feſtinabat & rex exire quia percufferat eum Jehovahab. Et leproſus fuit uſq; ad diem mortis ſuæ, & in domo ſeparata habitavit, nam e domo Jehovahæ exciſus fuit, & Iothamus filius ejus domui regis præſuit populum terræ judicans

d 2 Reg. 6. 27.

f 2 Chr. 26. 16, & c.

g Vel, infixum terra ſc. Angli. funke,
h Ex utraq; parte templi.
k 2 Chron. 26. 20, 21.

dicans. Neq; cum malo ſocietatem ineas. Docens non debere hominem ſocietatem cum viro malo, aut impio inire. Sic enim in Jehoſhaphato invenimus, quod b Ahabo ſe conſociaverit, & cum eo Ramotham Gileadis aſcenderit, et ira a Jehovaha in illum exiit. Poſtea Ahaziæ ſocius factus fuit, c Et fregit Jehovah opera tua, Quia Ahaziæ te aſſociavi, fregit Deus opera tua, & fractæ ſunt naves in Ezion Gaber. Sic etiam invenimus in Amnone, qui Jonadabo ſe conſociavit, qui conſilium malum ei dedit, ſicut illud quod dictum eſt, d Et Amnoni fuit amicus, cujus nomen fuit Ionadabus filius Shimeæ fratris Davidis, & Ionadabus fuit vir valde prudens. Prudens ſc. ad malum. Interpretatio alia. Ne ſocietatem ineas cum improbo, ne in ſtudio legis quidem. Neq; de vindicta dubites. Docens debere cor hominis quotidie timere. Sicut dictum eſt, f Timorem enim timui. Interpretatio alia. De vindicta ne dubites. Nempe cum videat homo id quod in manu ejus eſt, proſpere ſuccedere, ne dicat, Ideo quia purus fui, dedit mihi Deus cibum & potum in hoc mundo, & cornu firmum in mundo futuro. Sed dicat, Væ mihi, forte non invenitur apud me, niſi juſticia una coram eo ſola. Dedit mihi cibum & potum in hoc mundo, ut me in mundo futuro perdat.

b 2 Chr. 19. 2.

c 2 Chron. 20. 35, & c.

d 2 Sam. 13. 3.

f Job 3. 25.

Finis Capitis.

C A P. XX.

Jehudah filius Tabai, & Simeon filius Shatachi ab Jiis acceperunt. Jehudah filius Tabai dixit; Ne ſis e numero eorum, qui judices inſtruant. Et cum ſtant litigantes coram te, ſint in oculis tuis quaſi impii: at cum liberi dimiſſi ſunt e conſpectu tuo, ſint in oculis tuis, ut juſti qui judicium in ſe receperunt. Ne

H

ſis

lis e numero eorum, qui iudices instruant. Nempe docens, quod si in *b* scholam veneris, & verbum audias, aut constitutionem, ne *c* turberis in spiritu tuo de responsione, sed sede & roga, quo sensu loquantur, qua de re iudicium fuerit, aut constitutio, de qua me interrogaverunt. Et quo tempore duo iudicia coram te veniant, unum pauperis, alterum divitis, ne dicas, Quomodo absolvam pauperem, & divitem condemnabo? aut quomodo divitem absolvam, & pauperem condemnabo? Si enim pauperem condemnvero, erit pauper mihi adversarius. At si pauperem absolvero, erit dives mihi adversarius. Neq; dicas, quomodo auferam ab hoc, quod ejus est, ut alteri tribuam, cum lex dicat, *d* Facies non agnoscat in iudicio? Dixit Rabbi Meir, Quid dicendum est, ubi dicitur, *f* Inferiorem sicut superiorem audietis? Ut non stet unus, & alter sedeat, neq; unus dicat, quicquid ei dicere necesse sit, & alteri dicas, verba tua contrahe. Dixit Rabbi Jehudah, Audivi, quod si permittere voluerint, ut utriq; sedeant, pariter sedere faciant. Ubi hoc prohibitum est, ut uno stante alter sedeat? Sit apud te iudicium parvi, sicut iudicium magni, iudicium de obolo, sicut iudicium de centum minis. Ipse dixit, Quicumq; apud se dicit priusquam ad honorem hunc intret, intrato, volo ego, ut super eum *g* elevent *h* cucumam spectatorum, est enim munus honorificum difficile levatu. Et sicut levatu difficile est, ita non facile deponitur. Sic enim in Saule invenimus: quando illi dictum fuit, Sta in regno, se abscondidit, sicut dictum est, *k* Et dixit Iehovah, Ecce inter impedimenta absconditus est. Et quando ei dictum fuit, Descende ab eo, ad persequendum Davidem se convertit. Simeon filius Shatachi dixit, Multus sis in examinatione testium. Quia tu examinatus constitutus es. Et cautus esto in verbis tuis. Forsan e verbis tuis quæ audiunt auditores mendacium tibi addent propter fraudulentos.

Finis Capituli.

CAP.

b Heb. in domum inquisitionis.
c Vel, ne festines in spiritu tuo respondere.

d Deut. I. 17.

f Deut. I. 17.

g Eum magistratum faciant. Invenies munus hoc vasi anco magno simile esse, quod non facile levatur vel demittitur.
h Elevent Talm. Basl.
k I Sam. 10. 22.

CAP. XI.

SHEMAIAH & ABRAHON ab illis accepere. SHEMAIAH dixit, Opus dilige, & provinciam odio habeto, neq; auctoritati te cognitum effcito. Opus dilige. Nempe docens debere hominem opus diligere, & non odio habere. Sicut enim lex pro foedere datur, sic et opus pro foedere datur. Sicut dictum est, *b* Sex dies operaberis, & omne opus tuum facies: at dies septimus sabbatum est Iehove Dei tui. Rabbi Aqiba dixit, Quibus temporibus opus facere debuit homo, reus fuit mortis coram *c* Deo. Nempe sedebat homo tota hebdomada, nec aliquid operis fecit, & in vespera sabbati nihil habuit, quod comederet. Fuerunt ei in domo ejus viscera *d* munda. Ex iis igitur capiens & comedens reus fuit mortis coram Deo. At si operatus fuisset, & progressus fecisset in ædificatione domus sanctæ, etiam si viscera munda illi data fuissent in mercedem, & ex iis accepisset, et comedisset, a morte liber extitisset. Rabbi Dosthæus dixit, Unde probemus, quod si homo non operatus fuisset totis sex diebus debuit *f* septimo die toto operam agere. Ecce quia sedebat omnibus diebus septimanæ, & nihil operis fecit, & in vespera sabbati nihil habuit, quod comederet, abiit & in manus peregrinorum incidit, qui eum capientes collare ei imposuerunt, & in eo opus fecit in sabbato. Totum hoc illi evenit, eo quod non totos sex dies operatus esset. Rabbi Simeon filius Eleazaris dixit, Etiam homo primus nihil gustavit, donec opus fecisset, sicut dictum est, *g* Et posuit eum in horto *g* Edenis *g* ad eum colendum, & custodiendum: Et postea, *h* Ex omni arbore horti libere comedere poteris. Rabbi Tarpon dixit, Etiam Sancti Benedicti Dei præsentia divina non mansit super Israellem, donec opus fecissent, sicut dictum est, *k* Et facient mihi sanctuarium, ut inter illos habitem.

b Exod. 20. 9.

c Cælo.

d Vel, rei sanctæ: vel, piscis.

f Vel, septem diebus totis.

g Gen. 2. 15.

h Gen. 2. 16.

k Exod. 25. 3.

H 2

bitem.

bitem. Rabbi Jehudah filius Bethiræ dixit, Cui nihil est, quod agat, quid faciet? Si sit ei messis ampla, aut agri multi, abeat, & in iis se exerccat, sicut dictum est, *b Sex diebus operaberis, & omne opus tuum facies.* Quid autem inde discendum est, Et facies omne opus tuum? ut inducat eum, cui sunt messes, aut agri, ut in illis se exerccat. Rabbi Jose dixit, Non mortuus fuisset homo, nisi propter cessationem, sicut dictum est, *c Et expiravit, & ad populum suum collectus fuit.* Hic qui incurvatus fuit, cecidit in ordine suo, et mortuus est. Ecce non fuit mortuus, nisi propter cessationem. Sic enim audivimus de viris & sceminis, sicut dictum est, *d Ne faciant vir aut femina opus ulterius in oblationem Sanctuarii.* Rerum adjunctarum. Unde probatur? Quia dicitur, *f Et fuit populus detentus ab afferendo.* Dixit Rabbi Nathan, Quo tempore operatus fuit Moses in opere tabernaculi, non *g Heb. auferre.* luit *g* accipere consilium a principibus Israelis. Principes autem Israelis sedebant cessantes, & dixerunt, Nunc opus est nobis Mose. Quando audiverunt, quod *h* proclamatio facta fuit in exercitu, sicut dicitur, *k Erat enim materia sufficiens illis pro opere,* dixerunt, Væ nobis, quia nulla nobis societas fuit in opere tabernaculi. Surgentes igitur rem magnam a seipsis addiderunt, sicut dicitur, *l Principes vero attulerunt lapides sardonychas.* *m* Et provinciam odio habeto. Nempe docemur, ut non sibi imponat homo coronam a seipso, sed alii ei imponant, sicut dictum est, *n Alius te laudet, & non os tuum, peregrinus, non autem labia tua.* Rabbi Aquiba dixit, Quicumq; se magnificat propter verba legis, similis est cadaveri in via projecto. Quicumq; transit, aut redit, manum suam naribus suis imponit, & abit. Sicut dictum est, *p Si stulte fecisti te efferendo, si male cogitasti manum ori admovens, si stulte homo se gesserit circa verba legis, & dactylos plurimos comederit, & vestes sordidas induerit, & sederit observans portam sapientum, quicumq; transit, aut redit, dicturus est,*

b Exod. 20. 9.

c Gen. 25. 8.

d Exod. 36. 6.

f Exod. 36. 6.

g Heb. auferre.

h Heb. vocem transire fecerunt.

k Exod. 36. 7.

l Exod. 35. 27.

m Forfan se magistratu abdicaverunt.

n Prov. 27. 2.

p Prov. 30. 31.

est, Forfan stultus hic est. Deniq; totam legem apud illum universam invenies. Rabbi Jose dixit, Descende, si in alto sis, & ascende, si infra sis. Quicumq; se magnificat propter verba legis, in fine dejicietur, & quicumq; dejicit se propter verba legis, in fine magnificabitur. Neq; autoritati te cognitum efficito. Nempe docens, quod non exit homini nomen in autoritate, sicut exiit illi, cum in autoritatem venit. Deniq; oculos in illum ponunt, & eum interficiunt, & omnes opes illius ab eo auferunt, quando socius ejus in *b* platea est, & dicat Sanctus Benedictus deus, Detur viro hujusmodi. *c* Tum exeunt e domo ejus centum boves, centum oves, & centum capri. De quo audiens licitor principi dicit, Ito, & domum ejus totam circumdato, et ab eo opes ejus universas aufero. De illo scriptura dicit, *d Socio voce elata benedicens, maledictio ei reputabitur.* Interpretatio alia. Postquam socius ejus in platea sedet, & dixerit Sanctus Benedictus Deus, Detur viro hujusmodi, eo ipso die in domum ejus colligit tot coros tritici, & hordei. Ea de re informati veniunt, & domum ejus universam circumdant, omnes ejus opes ab eo auferunt. Mane nihil apud se relictum habet. De eo scriptura dicit, *f Voce elata socio benedicens, &c.* Alia interpretatio. Autoritati te cognitum non efficito. Non constituat homo dicere, Ego sum ille princeps civitatis, & ego sum qui docui, quare spoliati sunt Israelitæ. Alia interpretatio. Ne constituat homo autoritatem accipere, quamvis enim in initio fores ei aperiant & deducant eum homines, in fine difficultas illi exorietur. Abtalion dixit, Sapientes cavete verbis vestris. Forte docebunt aliquid *g* e nomine vestro, quod discipulum legis non decet. Et peccabitis peccatum captivitatis, & in locum aquarum malarum captivi abducamini. Discipuli etiam vobis succedentes fortasse aliquid e nomine vestro docebunt, quod discipulum legis non decet, & peccatum captivitatis peccent, & in locum aquarum mala-

b Vel, in foro. Alio regnum affectante, prior corruit.

c Heb. Hodie.

d Prov. 27. 14.

f Prov. 27. 14.

g Vel, ex his, que apud vos sunt.

malarum captivi abducantur. Quæ sunt hæ aquæ mala? Dictum est, *b Sed inter gentes mixti fuere, & opera eorum didicere.* Alia interpretatio. Aquarum malarum, Juxta sensum literalem. Et sunt qui dicant, Forte in servitutem duram captivi abducti sunt.

Finis Capituli.

C A P. XII.

Hillel, & Shammaus ab iis acceperunt. Hillel dixit, Esto e discipulis Aharonis pacem diligens, & prosequens, & *c pacem inter maritum & uxorem reducens, & eos legi appropinquare faciens.* Dixit ille præterea, Qui nomen protelat, nomen ejus peribit, & qui non addit, deficient, & qui non discit, mortis reus est, & qui de corona sibi inservit, se perdit. Idem dixit, Si non ego mihi, quis mihi? Et cum ego mihi ipsi, quid ego? Et si non nunc, quando? Pacem diligens. Nempe docens debere quemvis pacem amare in Israele inter singulos, sicut Aharon pacem dilexit inter singulos, sicut dicitur, *d Lex veritatis in ore ejus fuit, neq; in labiis ejus inventa fuit iniquitas; in pace & æquitate mecum ambulavit, & multos ab iniquitate convertit.* Rabbi Meir dixit, Quid inde discendum est, ubi dicitur, *e multos ab iniquitate convertit?* Sicut ambulavit homo in via, incidit in hominem improbum, *f eumq; salutavit, cras autem inquirendo audivit virum illum transgressionem transgressum esse.* Dixit, Væ mihi, quomodo Aharonem aspicere potero? Erubescio propter eum, qui me salutavit: sic repertus fuit vir ille cohibens seipsum a transgressionem. Erant similiter duo homines inter se altercantes. Abiit Aharon, & juxta unum eorum sedit. Dixit ei, Fili mi aspice socium tuum, quid dicat, cor suum terens, & vestes lacerans. Dixit,

Væ

c In Pirke Aboth, legitur, Homines amans.

d Mal. 2. 6.

f Heb. & pacem ei dedit.

Væ mihi, quomodo oculos meos levabo, & socium meum aspiciam? Erubescio præ illo. Ego enim ille sum, qui in eum peccavi. Juxta eum sedit Aharon, donec invidiam e corde ejus removisset. Tunc abiit Aharon & juxta alterum sedens dixit illi, Fili mi, vide socium tuum, quid dicat, terens cor suum, & vestimenta lacerans. Dixit, Væ mihi, quomodo oculos meos levabo, & socium meum aspiciam? Erubescio præ illo. Ego enim in illum peccavi. Sedit juxta illum Aharon, donec omnem invidiam e corde illius amovisset. Et quando occurrebat unus alteri, se invicem amplexati & osculati sunt. Idcirco dictum est, *b Et fleverunt Aharonem triginta dies tota domus Israelis.* Res alia propter quam filii Israelis Aharonem triginta dies fleverunt, quia judicavit Aharon judicium veritatis juxta veritatem ejus. Unde probatur? Non dixit viro ulli, nec foeminae, Peccasti. Idcirco dictum est, *c Et fleverunt eum tota domus Israelis.* Sed de Mose, qui eos verbis asperis objurgare solebat, dictum est, *c Et fleverunt Mosen filii Israelis.* Præterea quot millia sunt in Israele, quorum nomen appellatur Aharon, Aharon? Nisi Aharon fuisset, hoc mundo non evenisset. Et sunt qui dicant, Si videat Mosen Doctorem nostrum sedentem & flentem, quis non flebit? Et sunt qui dicant, Si videat Eleazarem & Pinchasum, qui ambo erant sacerdotes maximi, sedentes & flentes, quis non flebit? Eo tempore postulavit Moses, ut moreretur, sicut mortuus fuit Aharon, quia vidit lectum ejus stratum, & *d varios cœtus Angelorum ministerii eum plangentes, & quia ab eo & Adamo aliquid mutuum cepit (annon etiam inter eum & se aliquid mutuum cepit?)* Audivit igitur Sanctus Benedictus Deus petitionem ejus tacitam, sicut dictum est, *f Et morere in monte, in quem ascendis, & ad fratres tuos colligator, sicut mortuus fuit Aharon frater tuus in monte Hor.* Ecce edoctus es, quod mori petiit, sicut mortuus est Aharon. Ea hora dixit Deus Angelo mortis, Abi, animam Mo-

lis

b Num. 20. 9.

c Deut. 34 8.

d H. b. cœtus cœtus.

f Deut. 32. 50.

sis mihi afferto. Abiit Angelus mortis, & coram eo
 transiit, ei dicens, Moses, da mihi animam tuam. Ob-
 jurgavit cum Moses, eumq; cum objurgatione ejecit,
 dum Mosis dixit Sanctus Benedictus Deus, Moses, satis
 hujus mundi habes; Ecce autem mundus futurus tibi
 reservatus est. Scrutatus es opera creationis, sicut di-
 ctum est, *Et dixit Jehovah, b Ecce locus apud me est, &*
super rupem collocabere. Accepit Sanctus Benedictus De-
 us animam Mosis, eumq; sub throno gloriæ re-
 condidit, sicut dictum est, *c Et ligata est vita Domini*
mei in fasciculo vite. Et quando eum accepit, eam sem-
 per osculatus est, sicut dictum est, *d Super os Jehova.*
 Neq; anima Mosis sola sub throno gloriæ recondita est,
 sed etiam animæ omnium justorum sub throno gloriæ
 reconditæ sunt, sicut dictum est, *f Et ligata est vita Do-*
mini mei in fasciculo vite. Forſan de animabus impio-
 rum sic discere potes, *g Animas autem inimicorum tuo-*
rum ejiciet, sicut e cavo fundæ. Quamvis e loco in locum
 dispergatur, nescit cui adhæreat. Similiter animæ im-
 piorum cogitabundæ ambulant & in mundo errant,
 neq; norant, cui adhæreant. Iterum dixit Angelo
 mortis, Abi & afferto mihi animam Mosis. Abiit in
 locum ejus, quæsitum non invenit. Ambulavit juxta
 mare magnum, dixit ei, Moses venitne hac via? Dixit
 illud, A die quo transierunt Israelitæ in medio ejus, il-
 lum non vidi. Ambulavit juxta montes & colles, & dixit
 iis, Venitne Moses hac via? Dixerunt ei, *h Deus viam*
ejus intelligit, & ipse locum ejus novit. Deus eum in vitam
 mundi futuri congregavit, neq; ubi sit, novit ulla cre-
 atura, sicut dictum est, *k Ubi autem reperietur sapien-*
tia, & ubi est locus intelligentiæ? Pretium ejus ignorat ho-
mo, neq; in terra viventium invenitur. Abyssus dicit, *Non*
est in me, & mare dicit, Non est apud me. *l Destructio &*
mors dicunt, Auribus nostris famam illius audivimus. Jeho-
 shuah etiam mœrore affectus sedit propter Mosen, do-
 nec ei Sanctus Benedictus Deus dixisset, Jehoshuah, tu
 propter Mosen mortuus es. *m Moses servus meus mor-*
 tuus

tuus est. Pacem prosequens. Nempe docens, debere ho-
 minem pacem in Israele prosequi inter singulos,
 sicut fecit Aharon, sicut dictum est, *b Recede a malo, &*
bonum facito, pacem inquire, eamq; prosequere. Rabbi Si-
 meon filius Eleazaris dixit. Si in loco suo sedeat ho-
 mo, & fileat, quomodo pacem in Israele inter singu-
 los quærit, sicut dictum est, *Pacem inquire, eamq; prose-*
quere? Ecce nempe cum in loco tuo pacem inquires,
 eam in loco alterius prosequeris. Etiam Deus San-
 ctus Benedictus *c* pacem in excelso facit. Quam au-
 tem pacem in excelso facit Deus Sanctus Benedictus?
 Quia non imponit decem *variis Angelis* Gabrielis no-
 men, Michaelis, aut Urielis, aut Raphaelis, sicut homi-
 nes induunt decem *variis personis* nomen Reubenis, aut
 Simeonis, aut Levi, aut Jehudæ. Nam si fecisset, si-
 cut homines faciunt, quando unum eorum vocaret,
 venirent coram eo omnes, & hic in illum indignaretur.
 Sed unum *Angelum* vocat Gabrielem, alterum Michae-
 lem. Et quando unum eorum vocat, venit ille coram
 eo qui in quemcunq; locum velit, illum emittit. Et
 quia hic illum reveretur, & honorat, humiliores sunt
 hominibus, & cum aperire debent os suum, ut canti-
 cum dicat quis, dicit hic socio suo, *Aperi tu, quia me*
major es: cui ille respondet, Aperi tu, quia tu me
major es. Non sicut faciunt homines, quorum unus
 socio suo dicit, Ego te major sum: cui ille respon-
 det, Ego te major sum. Sic & in costibus *Angelorum*
 dicit hic cætus illi, *Aperito tu, quia me majores, sicut*
 dictum est, *d Et clamat hic ad illum, & dicit.* Homi-
 nes amans. Nempe docens, debere hominem homi-
 nes *alios* diligere, non autem odio habere. Sic enim
 invenimus in hominibus illius generationis in divi-
 sione linguarum, quos quia se mutuo diligere, no-
 luit Sanctus Benedictus Deus e mundo perdere, sed
 eos in quatuor plagas cœli disperſit. Sed homines
 Sodomæ, quia se invicem oderunt, perdidit Sanctus
 Benedictus Deus ex hoc mundo & futuro, sicut dictum
 est,

b Psal. 34. 14.

c Job 25 2.

d Isa. 6. 6.

b Gen. 13. 13. est, *b* Erant autem homines Sodome mali, & peccatores in Jehovam valde. Peccatores. Hoc revelationem nuditatis intimat. In Jehovam. Hoc prophanationem nominis Jehovæ intendit. Valde. Quia cum intentione peccabant. En edoctus es, quia se invicem oderunt, eos ex hoc mundo, & futuro perdidit Sanctus Benedictus Deus. Et ad legem appropinquare faciens. Nempe docens, debere hominem alios colligere, & eos sub alis divinæ præsentiae congregare, sicut Abrahamus pater noster fecit. *c* Et accepit Abrahamus Sarai & Lotum fratris sui filium, & omnium substantiarum eorum, quam acquisiverunt, & animas, quas in Harane fecerant. Annon omnes qui in mundum veniunt vel culicem unum creare nequeunt? Quid igitur dicit doctrina, Animas quas in Harane fecerant? Docet Deum æstimare ac si eas fecissent. Sicut non potest homo socio suo mercedem in hoc mundo; ita nec in futuro impertire, sicut dictum est, *d* Ecce lachrymas oppressorum, quibus non erat consolator. Et statim, Et oppressoribus eorum robur fuit, Et non fuit iis consolator. Quare repetitur, Non fuit illis consolator? Hi sunt homines, qui edunt, bibunt, prospere agunt in filiis & filiabus in hoc mundo: at in futuro non est iis consolator. Nam si quid ab homine furto auferatur, aut ei mortuus quis fuerit, veniunt filii et fratres ejus, & eum consolantur: forte idem in altero mundo expectat. Sic docemur dicere similiter, *f* Neq; est ei frater: Sic qui peccatum peccat, & spurium gignit, dicunt ei, Vane, *g* Te ipsum & me perdidisti. Et cum sedeant alii discentes Hierosolymis, spurius Ashdodam venire, & ibi sedere potest, & dicere, Væ mihi, si spurius non fuisssem prius sedissem, & didicissem inter discipulos, sicut edoctus sum. Jam vero quia spurius sum, non licet mihi inter discipulos sedere, aut discere, quia Hierosolymas intrare spurius prorsus non debet, sicut dictum est, *b* Et in Ashdoda habitabit spurius, & Philisthorum superbiam excindam. Ille dixit, Si non ego mihi, quis mihi? Si ego vivens non

d Eccl. 4. 1.

f Eccl. 4. 8.

g Verba spurii ad adulterum patrem.

b Zech. 9. 6.

b justificer, quis pro me justificabitur? Et cum ego mihi ipsi, quid ego? Si ego in me ipso justificatus non sim, quis in me justificabitur pro me? Sic non nunc, quando? Si ego vivens non justificer, quis post mortem meam pro me justificabitur? Sic enim dictum est, quod *c* Cani vivo melius est, quam mortuo leoni. Quia cani vivo melius est. Hic est improbus vivens in hoc mundo. Mortuo leone. Fortassis præ Abrahamo, Isaaco, & Jacobo qui in pulvere habitant. Alia interpretatio. Quoniam cani vivo melius est. Hic est improbus in hoc mundo vivens, si respiscat, recipiet eum Sanctus Benedictus Deus: at justus, quando mortuus est, justificationem non amplius addit. Ille dixit, Si in domum meam venero, in domum *d* tuam veniam. Ad locum, quem cor meum diligit, illuc pedes mei me conferunt. Si in domum meam venero, in domum tuam veniam. Nempe hi sunt homines, qui mane et vespere *f* synagogas & scholas Dei Sancti Benedicti adeunt, juxta illud quod dicitur, *g* In omni loco, ubi nomen meum recorder. Ad locum, quem cor meum diligit, illuc pedes mei me conferunt. Nempe hi sunt homines, qui relinquentes argentum & aurum suum, ad festum ascendunt ad apparendum coram facie divinæ præsentiae in sanctuario. Sanctus Benedictus Deus ea conservabit in medio tentorium suorum, sicut dictum est, *b* Neq; desiderabit quis terram tuam, cum ascendas *k* ad apparendum coram Domino Deo tuo. Ille dixit, Si ego hic, omnia hic: si ego non hic, quid omnia hic? si ego non hic, quid hic? Contrarium cum contrario ejus, & in his omnibus juxta *l* Agadam parvam. Factum quod Hilleli seni accidit. In via ambulanti occurrunt homines triticum afferentes. Dixit iis, Quanti satum venditis? Dixerunt ei, Duobus denariis. Alii illi occurrunt. Dicit illis, Quanti satum venditis? Dicunt ei, Tribus denariis. Dixerunt illi, Stulte Babylonice non nosti, quod secundum Agadam parvam facimus. Dixit iis, Stulti & vani, omnia quæ dico

b Vel, parus sim.

c Eccl. 9. 4.

d In domum Dei sc. ut e sequentibus patet. Eam nov minus, quam suam ingredi cupiunt sancti. Psal. 132. 3, 4, 5.

f Heb. domos congregationum, & inquisitionum.

g Exod. 20. 24.

h Exod. 34. 24.

k Heb. ad vendendum faciem Domini Dei tui.

l Librum collectanorum.

vobis vos mihi respondetis. Sic faciens illis Hillel senex eos in melius convertit. Vidit & ille cranium, quod super faciem aquarum natabat. Dixit ei, Quia abripuisti, abripiet te, & qui te abripiunt, abripiuntur. Ille etiam in lingua Babylonica quatuor verba dixit, Qui nomen protelat, nomen ejus peribit, & qui sapientibus non ministrat, mortis reus est, & qui non addit, corrumpetur, & qui de corona sibi inseruit, peribit, & abibit. Qui nomen protelat, nomen ejus peribit. Nempe docens, non debere hominem nomen sibi in regno proferre: cum enim quis nomen sibi in regno profert, b tandem cum observant homines, & eum interficiunt, & opes illius ab eo auferunt. Et qui sapientibus non ministrat, reus mortis est. Nempe dicunt, quod factum est in homine quodam e domo excelsa, qui sanctitatem servare solitus est. Rabbi Joannes filius Zachæi discipulum quendam ad illum misit, ut illum exploraret. Abiit & invenit illum oleum accipientem, & super testu superficiem ponentem, quod postea a testu auferens in medio aquæ fabarum pressarum posuit. Dixit ei, Quid facis? Dixit ei, Sacerdos maximus ego sum, oblationem in puritate comedo. Dixit illi, Si testus hic immundus sit, estne hæc pura? Dixit ei, Extatne nobis aliquid in lege, quod testum immundum declaret? Nonne dicit scriptura de furno solo, quod impurus sit, sicut dictum est, c Quicquid in eo est, immundum erit. Dixit ei, Sicut lex furnum, ita & testum impurum pronuntiat, sicut dictum est, d Furnus & testus frangetur, Immundi sunt. Dixit ei, Si sic te assueseceris, oblationem puram in diebus tuis nunquam comedisti. Et qui non addit, corrumpetur. Nempe docens, Si discat homo tractatum unum, aut duos, aut tres, & illis nihil addat, in fine priorum obliviscitur. Et qui sibi de corona inseruit, peribit, & abibit. Nempe, quia omnis, qui sibi de nomine f explicato inseruit, portionem in seculo futuro nullam habet.

Finis Capituli.

CAP.

CAP. XIII.

Sammæus dixit, Legem tibi infixam reddito, loquere parum, & fac multum, & homines omnes vultu amœno sub spe recipe. Legem tibi infixam reddito. Nempe docens, quod si homo aliquid ab ore sapientium in schola audiverit, illud contingens non relinquat, sed fixum reddat, & quicquid didicit homo faciat, & doceat alios. Faciat illud quod doctum est, b Ut ea discatis, & servetis. Et sic de Ezra dictum est, c Paraverat enim cor suum ad inquirendum in lege Jehovæ ad faciendum, & postea, & ad docendum in Israele statuta, & judicia. Loquere parum, & fac multum. Nempe docens, quod viri justi parum dicant, sed multum faciant. Impii autem multum loquuntur, dum interim parum non faciant. At unde probatur, quod justii parum dicant, & multum faciant? Quia sic in Abrahamo patre nostro invenimus, qui dixit Angelis, Frustulum hodie apud me comedetis, sicut dictum est, d Et accipiam frustulum panis, & cor vestrum confortate. Sed vide quid Abrahamus in fine fecerit Angelis ministerii, qui abiit, & paravit illis tres boves, & tria sata. Unde autem probatur, quod tria sata illis paraverat? Quia dicitur, f Et festinavit Abrahamus in tentorium ad Saram, & dixit, Cito parato tria sata farine similagineæ. Tria quidem juxta verborum sensum literalium. Farinæ: Ecce sex. Similagineæ. Ecce novem. Unde autem constat quod tres boves illis paravit? Quia dictum est, g Ad armentum vero cucurrit Abrahamus. Bovem attulit. Ibi est unus. Filium bovis. Ibi sunt duo. Tenerum. Ibi sunt tres. Et sunt qui dicant, Bonum. Ibi sunt quatuor. Et dedit puero, & jussit, ut eum pararet. Datus fuit in manum Ishmaelis filii ejus, ut eum in mandatis initiaret. Etiam Sanctus Benedictus Deus parum dixit, & multum fecit, sicut dictum est,

I 3

est,

b Heb. Finis,
ut oculos suos in
aerem ponant.

c Lev. 11. 33.

d Lev. 11. 35.

f Vel separato.
i. tetragramma-
to. Qui vocem
Jehovah pro-
nuntiat.

b Deut. 5. 1.

c Ezr. 7. 10.

d Gen. 18. 5.

f Gen. 18. 6.

g Gen. 18. 7.

b Gen. 15. 13, 16.

est, b Et dixit Jehovah Abrahamo, Certo cito peregrinum fore semen tuum in terra, quæ non est eorum, & illis servituros qui eos, annos quadringentos, affligent. Atq; etiam nationem, cui servient, judicabo, & postea cum substantia magna exibunt. Non amplius quam quinquaginta verbis eum alloquitur. Sed postea cum vindictam sumit Sanctus Benedictus Deus de inimicis Israelis, non vindictam sumit nisi septuaginta duobus literis, sicut dictum est,

c Deut. 4. 34.

c Aut unquam ne tentavit Deus venire, ut sibi acciperet gentem e medio gentis alterius, tentationibus, signis, & terriculamentis magnis? Ecce discis, quod quando vindictam sumpsit de hostibus Israelis, non sumpsit eam nisi septuaginta duabus literis. Unde autem probatur, quod improbi multum dicant, atq; etiam parum non faciant? Quoniam sic in Ephrone invenimus, qui

d Gen. 23. 15.

f Gen. 23. 16.

Dixit se velle agrum Abrahamo dare v. 11. pecuniam tamen ponderatam accepit.

d Terra quadringentos siclos argenti vallet. Sed postea cum pependerit ei argentum, f auscultavit Abrahamus Ephroni, & pependit Abrahamus Ephroni. Et homines omnes vultu amœno sub spe recipe. Nempe docens quod si socio suo dederit quis dona ulla mundana facie irata in terram aspiciens, de eo scriptura æstimat, ac si illi nihil dedisset. Sed qui socium ejus vultu amœno sub spe recipit, licet nihil illi dederit, de eo æstimat scriptura, ac si omnia dona bona illi dedisset.

Finis Capituli.

C A P. XIV.

g Multa hic omittuntur de Ela a Gameliele & aliis, quæ mirum est quomodo in Pirke Aboib extra ordinem irrepserint. vid. ibi. c. 1. in fine, & c. 2. initio. h i. perini Astronomi.

g Magister noster Johannes filius Zachæi accepit ab Hillele, & Shammæo. Erant Hilleli senio octoginta discipuli. Triginta ex illis digni fuerunt super quos divina præsentia maneret, sicut Moses magister noster: sed hoc generatio eorum indigna fuit. Et triginta ex illis digni erant, qui h annum intercalarent.

rent. Et Viginti intermedii erant. Maximus omnium eorum fuit Jonathan filius Uzielis. Minimus autem omnium illorum fuit magister noster Johannes filius Zachæi. De eo dicunt, quod non omiserit scripturam, Mishnam, aut Gemaram, constitutiones, aut Agadoth, additiones subtiles in lege, aut subtilitates scribarum, aut consuetudines sapientum, aut b ultimum verbum particulare in lege, quod non didicit, ad confirmandum, quod dictum est, c Ut amantes me substantiam hereditate accipere faciam, & thesauros eorum implebo. Si legem copiose didiceris, ne apprehende bonum tibi ipsi, quia ideo formatus fuisti. Ideo quia non sunt homines formati, nisi in eum finem, ut legi operam darent. Erant magistro nostro Johanni filio Zachæi quinq; discipuli. Omnibus illis nomina imposuit. Eleazarum filium Horcani Cisternam calce oblitam vocavit, qui ne guttulam quidem perderet, cantarum pice obductum, qui vinum suum servat. Et Jehoshuam filium Hananiæ vocavit Funiculum triplicatum, qui non facile dirumpitur. Et Josen sacerdotem appellavit pium in generatione illa. Et Ishmaelem filium Hananiæ vocavit Granum in deserto, quod aquas suas apprehendit. O beatum discipulum, de quo testimonium perhibet magister ejus! Et Eleazarum filium Arachi Torrentem exundantem vocavit, fontem exuberantem, cujus aquæ prævalent, & exeunt foras, ad confirmandum, quod dictum est, d Dispergantur fontes tui foras, & in plateis rivi aquarum. Ille dixit, Si essent omnes sapientes Israelis in lance una, et Rabbi Eleazar filius Horcani in altera, ille omnes pondere superaret. Abba Saulus dixit e sententia sua, Si essent omnes sapientes Israelis in lance una, & Rabbi Eleazar filius Horcani etiam cum illis, & Rabbi Eleazar filius Arachi in altera, eos omnes pondere superaret. Dixit iis, Exite & videte, ubi sit via bona, cui adhæreat homo, ut in mundum venturum ingrediatur? Ingressus inquit R. Eleazar, Oculus bonus.

b Heb. omne verbum & verbum.

c Prov. 8. 21.

d Prov. 5. 16.

nus. Socius bonus, inquit R. Jehoshuah. Vicinus bonus, cogitatio bona, & uxor bona, inquit R. Jose. Futura prævicens, inquit R. Simeon. Ingressus Eleazar dixit, cor bonum erga mandata, & erga homines. Dixit iis, Video verba Eleazaris filii Arachi præ vestris esse, ut quæ vestra comprehendant. Dixit iis, Exite, & videte, ubi sit via mala, a qua longe abesse debeat homo, ut mundum futurum ingrediatur? Ingressus R. Eleazar dixit, Oculus malus. Socius malus, inquit Jehoshuah ingressus. Oculus malus, & vicinus malus & uxor mala, inquit R. Jose. Mutuo accipiens, & non reddens, inquit R. Simeon, quia mutuo accipiens ab homine, a Deo mutuo accipit, sicut dictum est, *b* *Mutuo accipit impius, & non reddit: at justus beneficus est, & dat.* Ingressus R. Eleazar dixit, Cor malum erga cæcum, & mandata, & homines. Dixit iis, Video verba R. Eleazaris verbis vestris meliora esse, ut quæ verba vestra comprehendant. Quando mortuus fuit filius R. Johannis filii Zachari, ingressi sunt discipuli ejus, ut eum consolarentur. Ingressus R. Eleazar, & coram eo sedens dixit ei, Placeat tibi Domine, ut verbum unum coram te proferam. Dixit ei, Loquere. Dixit illi, Homini primo filius fuit, quo mortuo consolationem ille de eo accepit. Unde autem apparet, quod consolationem de illo ceperit? Quia dictum est, *c* *Et cognovit Adamus uxorem ejus rursus.* Tu etiam consolationem accipe. Dixit illi, Non sufficit mihi, qui in me mœrore afficior, quod me memorem doloris hominis primi feceris. Ingressus R. Jehoshuah dixit ei, Placeat tibi, ut verbum unum coram te proferam? Dixit illi, Loquere. Dixit ei, Jobo fuere filii, & filia, & omnes uno die mortui sunt. Qui tamen de illis consolationem cepit. Tu igitur consolationem recipe. Unde autem probatur Jobum consolationem accepisse? Quia dictum est, *d* *Jehovah dedit, & Jehovah accepit. Sit nomen Jehovah benedictum.* Dixit illi, Non mihi sufficit, qui in meipso mœrore afficior, quod dolorem

b Psal. 37. 21.

b *Mutuo accipit impius, & non reddit: at justus beneficus est, & dat.*

c Gen. 4. 25.

c *Et cognovit Adamus uxorem ejus rursus.*

d Job 1. 21.

d *Jehovah dedit, & Jehovah accepit. Sit nomen Jehovah benedictum.*

lorem Jobi mihi in memoriam revocaverit. Ingressus R. Jose coram eo sedit, & dixit ei, Domine, placeat tibi, ut verbum unum coram te proferam? Dixit ei, Loquere. Dixit illi, Fuere Aharoni duo filii *b* *adul-* *b* *Heb. magni.* *ti,* qui ambo uno die mortui sunt. Et ille consolationem accepit de illis, sicut dictum est, *c* *Et tacuit* *c* *Lev. 10. 3.* *Aharon.* Non fuit hoc silentii, sed consolationis indicium. Tu igitur consolationem recipe. Dixit ei, Non sufficit mihi, qui in meipso mœrore afficior, quod dolorem Aharonis mihi in memoriam revocaveris. Ingressus R. Simeon dixit ei, Domine, placeat tibi, ut verbum unum coram te proferam. Dixit illi, Loquere. Dixit ei, Davidi regi fuit filius, quo mortuo consolationem cepit. Tu igitur consolationem accipe. At unde apparet Davidem consolationem cepisse? Quia dictum est, *d* *Et consolatus est David Bathshebam* *d* *2 Sam. 12. 24* *uxorem ejus, & intravit ad illam, & concubuit cum illa. peperit autem illa filium, Et vocavit nomen ejus Solomonem.* Tu igitur consolationem accipe. Dixit illi, Non sufficit mihi, qui in meipso mœrore afficior, quod dolorem Davidis regis mihi in memoriam revocaveris. R. Eleazar filius *f* *Arachi* ingressus est. Quando vidit illum dixit ministro suo, Accipe coram me vas, & sequere me ad domum ablutionis, quia vir magnus est ille, neque potest quis adversus illum consistere. Ingressus coram eo sedit, & dixit ei, Dicam tibi parabolam. Cui simile est hoc? Homini cui rex præfecturam juxta se committit. Ille quotidie plorat, & exclamat, dicens, Quando ex hac præfectura in pace exibo? Tibi etiam Domine fuit filius. Legit ille legem, scripturam, prophetas, & hagiographa, Mishnam, constitutiones & Agadoth, & e mundo *g* *non propter peccatum dimissus est.* Dixit ei, R. Eleazar, Fili mi, me consolatus es, sicut homines consolari solent. Quando e præsentia ejus exierunt, dixit, Ibo ad locum pulchrum, & aquas pulchras. Et ipsi dixerunt, Eamus ad ædificandum locum discipulis sapientum plurimis, qui

b *Heb. magni.*

c *Lev. 10. 3.*

d *2 Sam. 12. 24*

f *Azarie. Tal. Basil.*

g *Morte naturali sublati, non judicio divino propter peccatum interfectus.*

KIKOBA

qui legem diligunt. Qui abit ad spernendum locum pulchrum, & aquas pulchras decoras, parvum erit nomen ejus in lege. Qui vero abeunt ad ædificandum locum, ubi sunt sapientum discipuli multi, & legem amantes, nomen eorum in lege magnificabitur.

Finis Capituli.

C A P. XV.

ET illi tria dixerunt, R. Eleazar dixit, Sit gloria focii tui non minus chara tibi quam tua, neq; iræ acquiescas. Die una ante mortem tuam respisce. Sit gloria focii tui non minus chara tibi, quam tua. Nempe docens, quod sicut gloriam propriam respicit, ita gloriam focii sui respicere debeat homo. Et quemadmodum homo nollet, ut nomen malum contra honorem suum exiret, sic non debet homo proferre nomen malum contra honorem focii sui. Sit gloria focii tui tibi non minus chara, quam tua. Nempe quo tempore sunt homini centum myriades, & auferantur omnes opes ejus propter id quod obolum valet, non debet se dedecorare. Neq; iræ acquiescas. Nempe docens debere hominem mansuetum esse, sicut fuit Hillel senex, & non iracundum esse, sicut fuit Shammæus senex. Quæ fuit mansuetudo Hillelis senis? Factum quoddam memorant inter duos homines, qui astiterunt se invicem provocantes circa quadringentos denarios. Dixerunt, Quicumq; abit, & Hillelem iratum fecerit, quadringentos denarios accipiet. Abiit unus ex illis, erat autem ille dies vespera sabbati, in tenebris, atq; etiam capite tecto venit. Et fores ejus pulsavit, dicens, Ubi Hillel, ubi Hillel tectus? Qui in occursum ejus exiens dixit ei, Fili mi, quid tibi opus est? Dixit ei, De consuetudine quadam mihi

mihî opus est inquirere. Dixit illi, Loquere. Dixit ei, Quare sunt oculi *b* Tarmudæorum teretes? Dixit ei, Quia in arena habitant in deserto. Veniunt autem venti, & eam super oculos eorum spargunt. Idcirco sunt oculi eorum teretes. Abiit, & hora una mansit, & rediens fores ejus pulsavit, dicens, Ubi Hillel, ubi Hillel tectus? Qui exiens dixit, Fili mi, quid tibi opus est? Dixit illi, De consuetudine quadam mihi opus est inquirere. Dixit ei, Dic mihi quamobrem pedes Africanorum lati sunt? Dixit illi, Quia habitant juxta foveas aquarum, & *c* quotidie in aquis ambulant. Idcirco pedes eorum lati sunt. Abiit, & hora una mansit, & rediens fores ejus pulsavit dicens, Ubi Hillel, ubi Hillel tectus? Qui exiens dixit, Quid tibi opus est inquirere? Dixit ei, De consuetudine mihi opus est inquirere. Dixit ei, loquere. Qui tectus sedens coram eo dixit ei, Non sunt multi tibi similes in Israele. Dixit ei, *d* Cautus esto in spiritu tuo, quid tibi opus sit. Dixit illi, Quare sunt capita Babyloniorum longa? Dixit ei, Fili mi, de consuetudine magna interrogas. Quia non sunt ibi cætus prudentes. Quam cito nascitur infans, super membra fervorum & ancillarum educant. Idcirco longa sunt capita eorum. Sed ubi sunt cætus prudentes, quando natus est infans, in cunis illum educant, & caput ejus fricant. Idcirco capita eorum rotunda sunt. Dixit ei, Perdidi mihi quadringentos danarios. Dixit ei, Quandoquidem Hillel fuit cujus manu periere mihi quadringenti denarii, *sufficit*. Hillel tamen iratus non fuit. Quæ fuit ira Shammæi senis? Dicunt factum quoddam accidisse in homine quodam, qui juxta Shammæum stetit. Dixit illi, Rabbi, quot sunt vobis leges? Dixit illi, Duæ. Una. in scriptura, altera oralis. Dixit ei, De ea quæ scripta est, credo tibi. De ea, quæ oralis est, non credo tibi. Eum increpavit, & cum indignatione ejecit. Veniens coram Hillele dixit ei, Rabbi quot leges dantur? Dixit illi, Duæ, una scripta, alte-

b Erant hi pauperes segmenta lignorum vendentes.

c Heb. in omni die & die.

d Noli me commendare, sed quid tibi opus sit, exponere.

ra oralis. Dixit ei, Descripta lege tibi credo, de orali non credo tibi. Dixit illi, Fili mi mane. Scripsit ei Alphabetum. Dixit ei, Quid hoc? Dixit illi, Aleph. Dixit ei, Non est Aleph, sed Beth. Dixit ei, Quid est hoc? Dixit illi, Beth. Dixit illi, Non est Beth, sed Gimel. Dixit ei, unde nosti hoc esse Aleph, illud Beth, proximum Gimel? Dixit illi, Sic tradiderunt nobis patres nostri priores hoc esse Aleph, illud Beth, proximum Gimel. Sicut unum in veritate recepisti, ita alterum in veritate recipe. Factum in peregrino quodam, qui transiens per posteriores partes *b* Synagogæ audivit puerum legentem, *c* Hæc sunt vestimenta, quæ facere debent, pectorale, amiculum, & pallium. Venit coram Schammæo, & dixit ei, Rabbi, cujus est hæc omnis gloria? dixit illi, Sacerdotis magni, qui stans ministrat juxta excelsa altaris. Dixit ei, Profelytum fac me, ita ut me Sacerdotem magnum constituere possint. Dixit illi, Non est sacerdos in Israele præter Sacerdotes magnos, qui in sacerdotio magno stant ministrantes. Sed peregrinus vilis, qui non nisi baculo suo, & pera viatoris comitatus venit, venietne ille, & in Sacerdotio magno ministrabit? Eum increpans cum indignatione ejecit. Venit ad Hillelem, & dixit ei, Rabbi Profelytum fac me, ut me sacerdotem magnum constituent, ut stans ministrem juxta excelsa altaris. Dixit ille, Mane & apud te dicito, Quicumq; quærit coram rege e carne & sanguine consistente apparere, non æquum est, ut discat, quomodo ingrediatur, aut egrediatur. Dixit ei, Ecce tibi, qui apparere cupis coram rege regentium reges Sancto Benedicto Deo, opus est tibi ut discas quomodo in domum sanctam sanctorum intrare debeas, quomodo lucernas rectas facias, ad excelsa altaris appropinques, mensam instruas, in ordinem redigas *d* quæ ordinanda sunt? Dixit illi, Fac quod in oculis tuis bonum est. Scripsit ei Alphabetum & docuit eum legem sacerdotum. Ille autem discens perrexit, dum ad ea verba pervenisset,

Et

b Heb. domus congregationis.
c Exod. 28. 4.

d Heb. ordinationem.

f Et peregrinus appropinquans morietur. Assumpsit illud *f* Num. 1. 51. in seipsum multo magis, dicens, Quod si de Israelitis, qui vocantur filii Dei, de quibus etiam dicit divinitas, *b* Et vos eritis mihi regnum sacerdotum & gens sancta, si de *b* Exod. 19. 6. his, inquam, monet scriptura, Et peregrinus appropinquans morietur, quanto magis de me, qui peregrinus veni, & sola pera viatoris comitatus? Statim pacatus fuit peregrinus ille a seipso, & ad Hillelem senem veniens dixit illi, Omnes benedictiones in lege super caput tuum requiescant. Si enim mihi fuisses, sicut Shammæus senex, non venissem in congregationem Israelis. Iracundia Shammæi senis me ex hoc mundo & futuro eradicare contendit: tua autem mansuetudo me in vitam hujus & futuri seculi introduxit. Dicunt peregrino huic natos fuisse duos filios, quorum unum nomen Hillelis, alteri Gamalielis imposuit, eosq; vocarunt peregrinos Hillelis. Die una ante mortem tuam respisce. Rogarunt eum discipuli Rabbi Eleazaris, an novit homo quo die morietur, ut respiscat? Dixit ille, Idcirco respiscat hodie, forte enim cras morietur. Sic in respicientia reperientur omnes dies ejus. Rabbi Jose filius Jehudæ dixit e sententia R. Jehudæ in R. Elgnæo, qui dixit e sententia Elgnæi patris sui, qui dixit e sententia R. Eleazaris magni. Die uno ante mortem tuam respisce, & te calefacito ad ignem sapientum. A prunis eorum caveto, ne forte adurare, quia morsus eorum morsus vulpinus est, & punctio eorum scorpionis punctio est, atq; etiam omnia verba illorum similia sunt prunis ignitis.

Finis Capituli.

K. 3

CAP.

CAP. XVI.

R Abbi Jehoshua dixit, Oculus malus, & concupiscentia mala, & odium hominum hominem e mundo extrudunt. Oculus malus. Nempe docens, quod eo modo domum socii aspicere debeat homo, quo suam aspicit. Et sicut nolle homo, ut nomen malum contra uxorem suam, & filios suos exiret; sic nolle debet, ut contra uxorem, aut filios socii sui nomen malum exeat. Interpretatio alia, Oculus malus. Nempe ut non sit oculus hominis invidus in studium socii sui. Factum quod accidit cuidam in studium socii sui invido, abbreviati sunt dies ejus, & migravit, & exiit. Concupiscentia mala. Nempe dicunt, Tredecim annos major est concupiscentia mala, quam bona. A visceribus matris hominis major est, & venit cum eo. Incipit autem *b* cum violatione sabbati, non cum manuali percussione alterius. Tredecim annos nato concupiscentia bona se prodit, ita ut sabbatum violanti dicat, Vane, ecce ipse dixit, *c* Quicumq; illud prophanaverit, certo morietur. Homines interficienti dicit, Vane, ecce ipse dixit, *f* Sanguinem humanum fundentis sanguis ab homine fundetur. Rem malam aggredienti dicit, Vane, ecce ipse dixit, *g* Adulter & adultera certo morientur. Quando homo se ipsum calefacit, ut ad rem malam certatim progrediatur, omnia membra ejus concupiscentia malae obediunt, quae regnat super *h* ducenta quadraginta & octo membra. Quando rem mandatam aggreditur quis, ei respondere incipiunt omnia membra ejus, Quoniam concupiscentia prava in visceribus ejus regnat super ducenta quadraginta & octo membra, quae sunt in homine, concupiscentia bona similis est ei, qui vincus est in *k* carcere, sicut dictum est, *l* E carcere ad regnandum exibit. Haec est concupiscentia bona. Sunt autem

b Impietas in pueris se manifestat ante inhumanitatem.

c Exod. 31. 14.
d Heb. animas
f Gen. 6. 9.

g Lev. 20. 10.

h Tot membra esse in homine affirmatur in Sanhed. fol. 107. 1.

k Heb. domo vincorum.
l Eccl. 4. 14.

tem qui dicant hunc esse Josephum justum. Quando venit illa improbitas, respondit ei verbis. Dicit ea illi, Ego te in carcere vincum tenebo. Dicit ei, *b* Jehovah sicut vincos. Dicit ea illi, Ego oculos tuos effodiam. Dicit ei, *c* Jehovah aperit oculos caecorum. Dicit illa ei, Ego incurvabo staturam tuam. Dicit ei, *d* Jehovah incurvatos erigit. Dicit illa ei, Ego faciam te improbum. Dicit illi, *e* Jehovah justos diligit. Dicit ea illi, Ego te Aramæum faciam. Dicit ei, *d* Jehovah peregrinos custodit, idq; donec dicat, *f* Quomodo faciam magnum hoc malum? Noli mirari, quod Josephus justus ita fecerit, Ecce enim R. Zadoc magnus fuit, & honorabilis. Quando captivus abductus fuit, recepit eum matrona quaedam, & misit ad eum ancillam pulchram quandam, qui quando eam vidit, oculos ejus ad parietem convertit, ne eam aspiceret. Et legens sedebat tota nocte usq; ad auroram. Abiit illa & sedit ex opposito dominae suae dicens ei, Mors mihi magis convenisset, quam quod me viro huic tradidisti. Misit illa, eumq; accersens, dixit illi, Quare cum hac foemina non fecisti, *g* ut solent homines? Dixit ei, Quid tum facerem de sacerdotio magno, & de familia magna? Ego dixi, Forte ingrediar ad illam, & spurios in Israele multiplicabo. Quando illa audiverat verba ejus, praecipit de eo ut liber cum honore dimitteretur. Dixit ei, Noli mirari, Quod R. Zadoc ita fecerit, Ecce enim R. Agiba eo major, quanto in Syriam venit, cum apud dominatorem quendam *h* calumniabantur, qui duas foeminas pulchras ad eum misit, quae se lavarant, & texerant & ornatae erant, sicut sponsae sponsis jungenda, & super eum tota nocte ceciderunt, Juxta me cubabis, inquit haec, juxta me, inquit illa. Ille autem inter eas sedens ad neutram respexit. Abierunt illae & coram facie dominatoris venientes dicebant ei, Melius esset nobis mori, quam ut nos huic viro traderes. Ille mittens & eum accersens dixit ei, Et quare non fecisti cum foeminis hisce, sicut

b Psal. 146. 7.

c Psal. 146. 8.

d Psal. 146. 9.

f Gen 39 9.

g Heb. juxta viam, quam faciunt filii hominis.

h Heb. calumnias edebant. Solent enim a parasitis famelicis calumniae ad mensas divitum profecti.

sicut homines solent cum mulieribus pulchris facere? Annon sunt illi filii hominis, sicut tu? Annon qui eas creavit, te creavit? Dixit ei, Quid faciam? Odor ad me venit e cadaveribus mortuis, & dilaniatis, & reptilibus. Noli mirari, quod ita fecerit Rabbi Aqiba, ecce R. Eleazar magnus major eo fuit, qui filiam sororis suæ sedecim annis secum *b* in lecto nutrit, donec venirent ei *c* signa. Tum dixit ei, Exito, ut viro nugas. Dixit illi, Annon ancilla tua famula erit ad lavandum pedes *d* discipuli tui? Dixit ei, Filia mea, jam senex sum, exito ut juveni tibi simili nugas. Dixit ei, Sic dixi coram te, Annon ancilla tua famula erit ad lavandum pedes discipuli tui? Quando verba ejus audivit *f* abstulit ab ea potestatem desponsationis, & ad eam ingressus est. R. Reuben filius, Atstarublæi dixit, Quomodo remotus est homo a concupiscentia mala, quæ est in visceribus ejus, cum *g* gutta prima quam homo in mulierem eicit, sit concupiscentia mala? Non incipit nisi ex apertionibus cordis, sicut dictum est; *b* Ad ostium peccatum jacet. Dicit homini, quando puer in lectum projectus est, vir te occidere querit. Ipse intendit, ut eradicet e seipso in *k* porta sua. Puer in lectum projectus manum suam super serpentem, aut scorpionem ponit, qui pungit eum. Nulla hujus rei causa est præter concupiscentiam malam, quæ est in visceribus ejus. Manum suam super carbones ponit, & uritur. Nulla hujus rei causa est præter concupiscentiam malam, quæ est in visceribus ejus, quia concupiscentia mala spargit se *l* in domo principali. Veni autem, & aspice hœdum aut agnum, quando puteum videt, se retrorsum vertit, non est enim in bruto concupiscentia mala. R. Simeon filius Eleazaris dixit, Parabolam tibi proponam. Cui rei similis est concupiscentia mala? Similis est ferro in ignem injecto, quam diu in igne est, quicquid volunt, ex eo faciunt. Ita est in concupiscentia mala: nihil

præter

b Vel in maturatione, dum maturesceret.

c Pubertatis scindicia in virginitatibus.

d Forsan discipulorum tuorum, si jod desit, aut doctrinæ tuæ, si sit pro *7* i. tui ipsius.

f Vel, accipit.

g Seminis humani sc.

b Gen. 4 7.

k Concupiscentiam malam sc. quam dixerat ad ostium jacere.

l In homine sc. creatura nobilissima, ut e sequentibus patet. Vel in parte principanti quod *70* *הַיְהוּדִים* vocant Græci.

præter verba legis sola eam corrigere potest, sicut dictum est, *b* Si inimicus tuus famelicus sit, cum pane pascito, *b* Prov. 25 21, sin sitibundus sit, aquam ut potet efficit: Carbones enim *22*, ignitos super caput ejus coacervabis, & Jehovah mercedem tibi dabit. R. Jehudah princeps dixit, Parabolam tibi proponam. Cui rei similis est concupiscentia prava? Similis est duobus hominibus, qui pandocheum unum ingressi sunt; captus est unus eorum *c* furti accusatus. Dicunt ei, Quis tecum fuit? Fieri potest, ut dicat, Socius meus mecum non fuit. Dicat tamen, Quandoquidem ego interfeci, socius meus mecum interficietur. Similiter dicit concupiscentia prava, Quandoquidem ego in mundo futuro peribo, ego totum corpus perdam. R. Simeon filius Juchæi dixit, Hinc quod Israelitæ Gehennam in æternum non videbunt parabola hæc indicat. Cui similis est hæc res? Regi e carne & sanguine consistenti, cui fuit ager pessimus. Venerunt homines, eumque decem coris tritici annuis conduxerunt. Eum stercorebant, sarriabant, rigabant, tegebant, ex eo tamen non nisi corum unum tritici in anno collegerunt. Dixit iis rex, Quid hoc rei est? Dicunt, Domine noster rex tu nosti agrum, quem nobis tradidisti, quod ab initio nihil ex eo collegisti. Et nunc cum eum stercoreverimus, laverimus, & aquis rigaverimus, non collegerunt ex eo nisi corum unum tritici solum. Sic dicturi sunt Israelitæ coram Sancto Benedicto Deo, Domine mundi, tu nosti, quod concupiscentia mala nos seduxerit, sicut dictum est, *d* Ipse enim novit fabricam nostram. Et provinciam *d* Psal. 103. odio habeto. Nempe docens non debere hominem cum intentione dicere, Dilige sapientiam, & sapientes odio habeto; dilige discipulos, & popululos terræ odio habeto. At odio habeto Epicureos, & seductores & expulsores. Et sic docent traditiones. Et sic David dicit, *f* Osos tui Jehovah odit, & in te insurgentes *f* Psal. 139. dolore afficior: odio perfecto eos odit, sunt mihi ut inimici. Annon ipse dixit, *g* Et vicinum tuum sicut teipsum diliges, *g* Lev. 19. 18.

L

ego

c Heb. e nomine furis vel profure.

ego enim sum *Jehovah*, qui video illud, sive opus tecum faciat sive non, si nihilominus eum diligas. R. *Simcon* filius *Eleazaris* dixit, *b* In tempore magno dictum est hoc verbum, *Et vicinum tuum sicut teipsum diliges*, Ego sum *Jehovah*. Quando hoc video, si eum diligas, ego fidelis sum mercedem bonam tibi daturus: si non, judex ego sum, qui ulciscar.

Finis Capituli.

CAP. XVII.

RAbbi *Jose* dixit, Sint opes socii tui tibi non minus charæ, quam tuæ. Nempe, quo tempore discipulus sapientum ad te veniens dicat, *Lege mihi, si sit c tibi quod legas, lege illi: si non sit, statim dimitte eum, neq; opes ejus ab eo aufero, sicut dictum est, d Ne dicas, Abi, & redi, & cras dabo, si tecum sit, quod des.* Parato te ad legem discendam, non enim illa tibi jure hæreditario obtingit. Nempe, quo tempore vidit *Moses* Doctor noster non esse inter eos legem quæ successorem ei in principatu constitueret, textit se, & stans in oratione coram eo dixit, Domine totius mundi, indica mihi, quis ingressurus, & egressurus sit in capite populi hujus, sicut dictum est, *f Et locutus est Moses ad Jehovah dicendo, Constituat Jehovah Deus spirituum omnis carnis virum super congregationem, qui coram eis egrediatur, & ingrediatur.* Dixit Sanctus Benedictus Deus *Mosi*, *Abi*, & constitue illi interpretem, & inquire coram te in capite magnatum *Israelis*. Ea hora dixit *Moses Jehoshuæ, Jehoshuah*, quod ad populum istum quem ego tibi trado, non nisi hædos & agros tibi trado, imo agnellos solos tibi trado. Hucusq; mandatis operam non dederunt. Hucusq; ad hircos non attigerunt, sicut dictum est, *g Si nescis, faminarum pulcherrima, vestigia gregum persequere, & hædos tuos*

juxta

b Forsan in festo aliquo solenni textus hic legebatur. Vel, in tempore exaltationis verbum hoc dictum est.

c Heb. in manu tua.

d Prov. 3. 28.

f Num. 27. 16, 17.

g Cant. 1. 8.

juxta pastorum tentoria pascito. Tempore quodam in platea ambulabat *R. Johannes* filius *Zachæi*. Vidit puellam quandam, quæ hordea sub pedibus jumentorum Arabicorum colligebat. Dixit illi, Cujus es tu filia? Siluit illa. Iterum dixit, cujus es tu filia? Siluit ea. Tandem dixit ea illi, Expecta me. Textit se pilis suis, & sedens coram eo dixit illi, Filia sum *Nicodemi* filii *Gorionis*. Dixit ei, Filia mea, ubi igitur sunt opes patris tui? Dixit illi, Domine, *b* nullæ sunt, sicut *Hierosolymis* in proverbio dicunt, *Sal divitiarum est c diminutio.* *d* At dicito de ea, *Elemosyna*. Dixit ei, Ubi est domus soceri tui? Dixit ea illi, Domine, venit hic, & periit ille. Eo tempore dixit magister noster *Johannes* filius *Zachæi* discipulis suis, per totam vitam meam legi scripturam illam, *f Si nescis, abi pulcherima faminarum, exito, persequere vestigia ovium*, nec quid in ea scriptum sit, intellexi, donec veni hodie, & dixi, quod scriptum est obnoxios esse *Israelitas* populo populorum infimo. Rursus dixit ea illi, Domine recordare, ut scripturam meam obfignes. Dixit ei, Sic faciam. Dixit discipulis suis, Per cultum Dei, ego scriptum puellæ hujus obfignavi. Et *g* occurrebant in eo mille millia denariorum aureorum *e* denariis sculptis. A diebus domus paternæ hujus puellæ non sunt ingressi *e* domibus suis in domum sanctuarii *h* donec se illi separarent. Res quæ alteri puellæ evenit, quæ captiva abducta fuit, cum decem ancillis suis. Cepit eam autem *Græcus* quidam; cum pubesceret, venienti in *k* domum ejus die quodam dedit illi amphoram dicens, Exito, & aquam mihi afferto. Astitit tunc ancillarum suarum, eamq; ab illa abstulit. Dixit ille, Quid hoc rei est? Dixit *l* ea illi, Per vitam capitis tui Domine, ego una fui *e* quingentis ancillis matris hujus puellæ. Cum verba ejus audivit, eam cum decem ancillis *m* liberam emisit. Res altera, quæ puellæ alteri accidit captivæ abductæ, quam cepit *Græcus* quidam. Quæ cum pubesceret

L 2

sceret

b Heb. non sunt. *c* i. elemosyna, qua diminuuntur opes.

d Videntur hæc verba *Rabini* esse ancillæ verba corrigentis, & *רחם* diminutionem in *רחם* Elemosynam mutant.

f Cant. 5. 8.

g Vel, legebant. *h* Vel, donec acervum illi separarent. i. dum hi totum acervum sacris usibus destinarent.

k Heb. medium domus.

l Non puella, sed ancilla ejus.

m Heb. in filiam liberorum vel nobilium.

sceret, & in domum ejus venisset, venit quidam illi in somnio dicens, Ejicito puellam hanc e domo tua. Dixit ei uxor ejus, Non ejicies eam. Rursus venit illi in somnio dicens, Si eam non ejicias, ecce ego te cum illa interficiam. Sic eam ejecit, & post eam ambulans dixit, Ibo & videbo, quis erit finis hujus puellæ. Illa in via ambulans sitiit, & aquam ut biberet, descendit. Quando manum suam parieti apposuit, exiit contra illam serpens, eamq; momordit. Inde mortua b super aquas fluctuabat. Ille descendens accepit illam, & extractam sepelivit. Deinde rediens uxori suæ dixit, Populo huic, quem vides, nemo irascitur nisi pater eorum cœlestis. Opera etiam tua universa propter Deum sint. Sicut dictum est, d In omnibus viis tuis eam agnosce, & ille vias tuas diriget. Rabbi Simeon dixit, Esto cautus in recitatione, Audi, & in pre- catione. Et cum oraveris, ne facito pre- cationem tuam querelam, sed misericordiarum petitionem coram Sancto Benedicto Deo. Sicut dictum est, f Quia Deus misericors, & graciosus est ille, longanimis, & multus misericordia, & de malo penitens. R. Eleazar dixit, Vigilans esto, ut legem discas, ut habeas, quod respondeas Epicuro. g Et rem aliam in lege discere quæ oblivioni danda non est, cognosce coram quo labores, quis sit dominus fœderis tui.

Finis Capituli.

C A P. XVIII.

EX opposito eorum fuit R. Jehudah princeps ponderans laudem sapientum R. Tarponis, R. Aqibæ, R. Eleazaris filii Azariæ, R. Johannis, & R. Jose Galilæi. R. Tarponem acervum lapidum vocavit. Sunt autem qui dicant, Acervum nucum. Quando accipit quis

b Heb. super fa-
cuis aquarum.

c Hæc mala il-
li e Dei solius
ira eveniunt.

d Prov. 3. 6.

f Joel. 2. 13.

g Vel, & hæc
res una est in
lege, quæ, &c.

quis unam ex iis, omnes tinniunt, & hæc ad illam acce- dit. Huic rei similis est R. Tarpon. Quo tempore discipulus sapientum ad eum ingreditur, & dicat ei, Lege mihi, adducit ei scripturam, aut Mishnam, ex- positionem, consuetudines, aut Hagadoth, ita ut quan- do ab illo exeat, plenus est benedictione, & bono. R. Aqibam vocavit thesaurum clausum. Cui simili- lis est R. Aqiba? Operatori, qui accipiens baculum suum foras abiit. Triticum inveniens reliquit, simili- ter & hordeum, nec non speltam, fabas etiam, & sen- tes. Quando domum suam ingressus est, triticum se- orsim purgavit, ut & hordeum, & speltam, fabas, & lentes. Sic fecit R. Aqiba, qui totam legem fecit b circularem. R. Eleazarem filium Azariæ capsulam Apothecariorum vocavit. Cui igitur similis fuit R. Eleazar? Apothecario qui capsulam accipiens in pro- vinciam abiit. Venerunt autem filii provinciæ, & dixe- runt ei, Estne tibi oleum bonum? Estne balsamum? Sic fuit R. Eleazar filius Azariæ. Quo tempore in- gressi sunt ad illum discipuli sapientum, si quis de scri- ptura, Mishna, expositione, consuetudinibus, aut Haga- doth eum interrogasset, quando ab eo exiit, plenus fuit bono, & benedictione. In tempore senectutis R. Jehosue ingressi sunt discipuli ejus ad inquiren- dum ab eo. Dixit iis, Filii mei, Quid novi vobis in schola? Dixerunt illi, Discipuli tui nos sumus, & ex aquis tuis bibimus. Dixit iis, Absit, quia si sit gene- ratio in qua sabbatum alicujus perfectum fuerit, sab- batum erit R. Eleazaris filii Azariæ. Dixit iis, Quo- modo fuit historia? Dixerunt illi, Populum, viros, foeminas, & pueros congregavit. Dixit iis, Quid tum exposuit? Dixerunt illi, Sic exposuit, Viri veniunt ut discant, foeminae, ut audiant. Pueri autem cur ve- niunt? Scilicet, ut accipiant in se mercedem adven- tus sui. Et rursus dixit iis, Margarita bona fuit in manibus vestris, & eam a me perdere conati estis, si tantum venistis, ut audiretis. Hæc erat res quam ei dixit.

b Heb. circu-
los circulos, vel,
sigillatam.

b Eccl. 12. 11.

c Vel, Dicitur
significationes.
Stimuli sc. in
precedentibus.
vel, Laus Deo.
d Heb. collecti
collecti.

f Eccl. 12. 11.

dixerunt. Et præterea, exposuit ibi textum illum,
b Verba sapientum sunt ut stimuli, & ut clavi infixi a mag-
istris cætuum. Quid est stimulus? Quod juvencam in
sulcis suis dirigit. Sic verba legis hominem in viis
vitæ dirigunt. Aut quid est stimulus? Quod movere
bovem facit. Sic verba legis movere faciunt. c Discas
dicere. Et sicut clavi infixi. Quid est infixi? Eradi-
cari non possunt. Etiam verba legis non eradicantur.
Magistri cætuum sunt discipuli sapientum, qui
ingressi sedent d singuli cum collegis suis. Hi ligant,
illi solvunt. Hi pollutum, illi purum pronuntiant.
Hi prophanum, illi rectum pronuntiant. Dices forsas.
Sedebo, sed non discam. Discas dicere, Dantur ab uno
pastore. Deus unus fecit illum, & pastor unus dedit
ea, Dominus omnium factorum dixit ea. Tu etiam
fac aurem tuam aqualiculum, & illic collige verba
ligantium, solventium, purgantium, & rectificantium.
Et R. Johannem filium Nuri arcam constitutionum
vocavit. Et R. Jose Galilæum vocavit colligentem
pulchre sine occupatione spiritus, qui in se compre-
hendit mensuram sapientum e monte Sinai, & in quo
est tentorium omnium sapientum Israelis. Isæus fili-
us Jehudæ dixit, Sapientibus nomina indidit R. Meiri
sapientis, scribæ R. Jehudæ, sapientis. R. Eleazar, Cabi,
ejusq; puri R. Jose, Expositionis ejus cum ipso, & R. Johanni
filio Nuri, Arcæ constitutionum nomen indidit. R. Jose
Galilæo colligentis pulchre, pulchre, inquam, sine occupatione
spiritus. R. Simeoni filio Gamalielis, hospitii pleni purpura
bona. R. Simeoni, Legentis multum, & parvum obliviscentis.
Postea invenit R. Simeon Isæum filium Jehudæ, & dixit
ei, Quare tu verba mea oblocutus es in conspectu discipulorum
sapientis? Dixit illi, An quia de te dixi, quod legens parum
oblivisceris? At quæ oblivisceris, fursures sunt lectionis tuæ.

Finit Capitis.

CAP.

CAP. XIX.

R Abbi Aquiba filius Mahaleelis dixit, b Quicumq; quatuor hæc
cordi suo apponit, amplius non peccabit. Sc. unde homo venerit, & quo tendat,
& quid futurus sit, & quis judex ejus sit, sc. Rex regentum
reges Sanctus Benedictus Deus. R. Simeon dixit, Sicut venit e loco
tenebricoso, ita in locum tenebricosum redibit. Venit e gutta fœtida, e
loco c cui similem oculus non vidit. Et quid futurus sit. Pulvis, vermis, & vermiculus. Sicut dictum est, d
Quanto minus homo, qui vermiculus est. In vita sua sc. & filius
hominis, qui vermis est. In morte sua sc. Quis est vermis iste in
vita ejus, f ut homo vermis sit? Hic qui vermes producit in morte
ejus. R. Simeon filius Eleazaris dixit. Parabolam tibi proponam.
Cui similis est hæc res? Regi qui ædificavit palatium completum,
per quod fossa coriariorum transivit, quæ cecidit juxta portam
ejus. Quicumq; præterit, aut rediit, dixit, Quid pulchrum, & laudabile
est palatium hoc, nisi fossa coriariorum per medium ejus transiret?
Hæc rei similis est homo. Et quid si nunc e fonte fœtido exeat?
Nihilominus cæteras creaturas excellit. Si educat quis e fonte olei
boni balsamum, quanto magis præ creaturis exaltabitur? Quando
ægroto fuit R. Eleazar, ingressi sunt discipuli ejus, ut ab eo inquirerent,
& coram eo sedentes dicebant, Domine doce nos rem aliquam ex
iis, quæ nos docuisti. Dixit g ei, Quid vos docebo? Exite, & quisq;
de honore focii sui cauti estote. Et quo tempore oratis, cognoscite
coram quo orantes statis, ut hoc modo vitam seculi futuri obtineatis.
Dixit R. Eleazar filius Azariæ, Quinq; a R. Eleazare didicimus; in
quibus gavissi sumus plus quam in aliis, quæ in vita

b Tria sola in
Pink? Abab
memorantur,
hic quartum sc.
quid futurus
sis.

c Heb. cui non
est similis oculus
videre.
d Job. 25. 6.

f Heb. & sic
homo vermis.

g Qui cæcō-
rum nomine locutus
esset.

vita nostra acciderunt. Hæc sunt, orbis, sphaera,
 b Quinq; ter- b terrores, c amuletum, & d precario lacerationis,
 rores sunt, in quæ nos informat quæ illa fuit. Solliciti este de iis,
 quibus infi- & eas tabulæ infigite, ut constitutiones fixæ sint, ac si
 mius terrori est Mofi in Sinai dicta essent.

fortiori, animal parvum וְיָבִיא (forsan Gallus) terrori est leoni, musca elephanto, aranea scorpionis,
 hiundo aquila, & luis (vermis aquaticus) balæa. Shabbath, fol. 77. 2.

c Membrana certis characteribus notata valetudinis, vel singularis fortuna causa collo
 vel pectori appensa. Euxt. Lex. Chald. Talm. Rab. in voce יָבִיא.

d Quæ cum laceratione vestium dicta fuit.

Finis Capituli.

C A P. XX.

R Abbi Hananiah præfectus sacerdotum dixit,
 f Alia, non f Quicquid; verba legis cordi suo indit, ea
 hoc, et ascri- ab illo cessare facient cogitationes belli, famis,
 buntur in Pir- stultitiæ, scortationis, concupiscentiæ pravæ, homi-
 ke Aboth 6. 3. nis mali, verborum otiosorum, iniquæ carnis & san-
 f. 2. guinis. Sic enim in libro Psalmorum scriptum est
 g Heb. mani- g per Davidem, b Statuta Jehovæ recta sunt cor latifi-
 bus Davidis. cantia: præceptum Domini purum est oculos illuminans. Qui-
 b Psal. 19. 8. cunq; autem cordi suo verba legis non indit, ei affe-
 runt cogitationes belli, famis, stultitiæ, scortationis,
 concupiscentiæ pravæ, mulieris pravæ, verborum oti-
 osorum, iniquæ carnis & sanguinis. Sic enim scri-
 bitur in Deuteronomio per Mosén magistrum nostrum,
 k Deut. 28. k Et erunt in te in signum, & in miraculum, & in semen
 46. &c. tuum, quia Jehovæ Deo tuo in gaudio & letitia cordis præ-
 rerum omnium abundantia non servivisti, idcirco inimicis tuis
 l Cum non ha- servies, quos in te mittet Jehovah, in fame, siti, nuditate, &
 beat, quod ne- rerum omnium defectu. In fame. Nempe quo tempore
 cessuati suæ sa- desiderat quis frustum hordei comedere, at non inven-
 tis faciat, hostis tum est. Inimici ejus, ab eo requirunt l frustum pu-
 lava requirit. rum, & carnem pinguem. Et in siti. Nempe cum defi-

desiderat quis bibere gustum siceræ, at eo non invento
 hostes ab illo vinum laudabile requirunt. Et in nu-
 ditate. Nempe quando venit homo ut indusium lanæ
 vel lini indueret, & eo non reperto inimici ejus ab eo
 requirunt sericum, & byssum, quæ sunt in omnibus
 provinciis. In rerum omnium defectu. Sine lucerna,
 sine cultro, sine mensa. Alia interpretatio. In de-
 defectu rerum omnium. Sine b aceto, & sale. Hæc fuit b Vel sermone.
 maledictio, qua maledicere soliti sunt homines, Ne c Cant. 1. 6.
 fit tibi acetum aut sal in domo tua. Ille dixit, c Ne
 aspiciate me, quod nigra sim, quia sol me aspexit. Hæc sunt
 omnes filia in Judæa, quæ jugum Sancti Benedicti Dei
 a se fregerant, & regem carnis & sanguinis super se
 regnare fecerant. Alia interpretatio. d Filia matris d Cant. 1. 6.
 meæ mihi irata fuit. Moses qui Egyptium occidit, si-
 cut dictum est, f Evenit autem in processu temporis, cum ado- f Additur hic
 leverat Moses, ut exiret ad fratres suos, & onera eorum כִּי, ex
 aspexit. Huc autem, & illuc aspiciens, cum nemi- Exod. 3. 3. Ca-
 nem vidisset. Quid inde discis dicere, quod nemo ho- tera extant in
 mo fuit? Docet, quod Moses g ei assessores habuit ange- v. 11. 12.
 los ministerii quasi in Synedriis, & dixit iis, Hunc interfici- g Heb. sedere
 am. Dixerunt illi, Interfice. An gladio illum interfecit? fecit sibi Syne-
 Annon verbo eum interfecit, sicut dictum est, h An dicit dria angelorum,
 te me interfecit, sicut Egyptium interfecisti? Docens, &c.
 quod k nomine eum interfecit. Alia interpretatio. Filii h Exod. 2. 12.
 matris meæ mihi irati sunt. Hic est Moses, qui fugit k Eum nomi-
 Midianem, sicut dictum est, l Et de hac re audivit Pha- nando, vel, ver-
 raah, & Mosén interficere quæsit. Et fugit Moses a facie bo, vel Dei ope.
 Pharaonis, & in terra Midianis habitavit, & juxta pu- l Exod. 2. 15.
 teum sedit. Et venerunt pastores, & eas abegerunt, & Mo- 17.
 ses surgens servavit eas, & gregem aquavit. Venit Moses
 & juxta eos in iudicio sedit, iisq; dixit, Consuetudo
 est mundi, ut homines vasa implerent, & sceminae po-
 tum darent; at hic sceminae extrahunt, & viri potum dant.
 Perversio iudicii hic est. m Qui in iudicio rei sunt, m Aliis tem-
 pro tempore rei sunt. Et sunt qui dicant. Toto poribus aut lo-
 tempore, quo Moses super marginem putei sedebat, cis rei non sunt.
 M aquæ

aquæ fluebant, & ascendebant in occursum ejus, & quando reversus fuit, aquæ etiam retro versæ sunt. Eo tempore dixit, *Væ mihi*, quia reliqui populum meum, & cum populis mundi habitare veni. Interpretatio alia. Filii matris meæ mihi irati sunt. Hi sunt filii Israelis, qui vitulum fecerunt. Qui in initio dixerant, *b Quodcumq; dixerit Jehovah, faciemus, & audiemus*, hi retroversi dixerunt, *c Hi sunt dii tui Israel*. Interpretatio alia. Filii matris meæ mihi irati sunt. Hi sunt terræ exploratores, qui famam malam super terram protulerunt, & occasionem Israelitis dederunt, qua cadavera eorum in eremo ceciderunt, sicut dictum est, *d In hoc deserto cadent cadavera vestra. Me fecerunt vinearum custodem*. Dixit Sanctus Benedictus Deus, *Quis mihi occasionem dedit populis mundi benefaciendi, nisi Israel?* Quia quodcumq; populi mundi in bonitate habitent, hi depulsi, objurgati, & deportati sunt. Interpretatio alia. *f Me fecerunt vinearum custodem*. Hi sunt Israelitæ Babelem captivi abducti. Surrexerunt contra eos propheta, qui inter illos fuere, & dixerunt illis, *Separate oblationes, & decimas*. Dixerunt iis, *Omnes nos ipsi non captivi abducti fuissetis e terra nostra, g nisi donec oblationes, & decimas non separavimus*. Et nunc vos nobis dicitis, *Separemus oblationes, & decimas*.

Finis Capituli.

C A P. XXI.

RAbbi Dosa filius Harchinæ dixit, Somnus matutinus & vinum in meridie. *b Somnus matutinus, &c.* Nempe docens, non debere hominem se ad somnum præparare, donec super eum præterit tempus

b Deest, hominem e mundo extrudunt. vid. Pirke Aboth, c. 3. f. 10.

b Deut. 5. 27.
c Exod. 32. 4.

d Deut. 14. 32.

f Cant. 1. 6.

g Vel, nisi ideo quia non separavimus.

pus lectionis, *b Audi*, quia *c quocumq; tempore præterit super eum tempus lectionis*, Audi, cessans a lege reperitur, sicut dictum est, *d Sicut ostium super cardines ejus vertitur, sic piger super lectum suum*. *f Dicit piger, Leo in via, leo in plateis*. Vinum in meridie. Nempe docens non debere hominem se disponere ad vinum in meridie bibendum. Sic reperietur cessans a tota lege universa, sicut dictum est, *g Væ tibi terra, cujus rex infans est, & hujus principes mane comedunt*. Dictum est etiam, *Beata tu terra, cujus rex filius est nobilium, &c.* At quando est hoc tempus, dicito futurum esse, sicut dictum est, *h Ego Jehovah tempore suo illud festinabo*. Et dictum est, *k Juxta hoc tempus de Jacobo & Israele docetur, &c.* Sic dixit Sanctus Benedictus Deus Bileamo, *Juxta hoc tempus, non in hoc tempore*. Juxta tempus, quo tu stas in medio eorum, non juxta tempus, quo Israelem ego sum redempturus. *l Confabulatio puerilis*. Nempe docens, non debere hominem cum uxore sua, filiis aut filiabus colloqui, cum in domo sua legit. *Secus cessans in lege reperietur, sicut dictum est, m Et liber hie legis non recedet ex ore tuo, sed in eo die & nocte meditaberis*. *n Et confessus in cœtibus populi terræ*. Nempe docens, non debere hominem cum sedentibus in angulis viarum in platea sedere, ne cessans a lege reperiat, sicut dictum est, *p Beatus vir, qui non ambulat in consilio improborum*. *R*. Meir dixit, *Et quid discas dicere ex illis verbis, & in sede derisorum non sedit?* Hæc sunt theatra deridentium, in quibus judicant judicia *q vitæ & necis*, sicut dictum est, *r Odi congregationem male agentium, neq; cum improbis sededo*. At non sunt male agentes nisi improbi, sicut dictum est, *s Nam male agentes excidentur*. Et quæ est vindicta eorum? In tempore futuro, sicut dictum est, *t Ecce enim venit dies ardens ut furnus, & erunt omnes superbi, & male agentes stipula*. At non sunt superbi nisi derisores, sicut dictum est, *x Superbus, arrogans derisor nomen ejus*. Res quæ accidit *R*. Aqibæ, quando sedebat, & legebat

b Solbant mane & vespere legere illud Deut. 6. 4. Audi Israel est
c Otiosus est, qui ad mane dormiens non ligerit.
d Prov. 26. 14.
f Prov. 26. 13.
g Ecol. 10. 16, 17.

h Isa. 60. 22.
k Num. 23. 23.

l Hæc etiam sunt verba R. Dosa. vid. Pirke Aboth c. 3. f. 10.

m Josh. 1. 8.
n Sunt. & hæc verba R. Dosa.

p Psal. 1. 1.

q Heb. animarum ad interficiendum.
r Psal. 26. 5.

s Psal. 37. 9.

t Mal. 4. 1.

x Prov. 21. 24.

b Heb. Conf.
i. cor coram te.

discipulis suis, & in memoriam ejus venit, quid juven-
tute sua fecerat. Dixit, b Gratias ago tibi, Jeho-
vah Deus, qui portionem mihi dedisti inter eos qui
in schola sedent, & non inter eos qui sedent in an-
gulis viarum in platea.

Finis Capituli.

C A P. XXII.

c Prov. 9. 10.
d Cetera vid.
in Pirke Aboth.
c. 3. f. 2.
f Exod. 24. 7.

RAbbi Hananiah filius Dosæ dixit, Cujuscunq;
timor peccati sapientiam ejus anticipat, sapientia
illius stabilis est, sicut dictum est, c *Initium sapientie*
est timor Domini. Ille dixit, Cujuscunq; opera exce-
dunt d & c. sicut dictum est, f *Faciemus, & audiemus.*
Dixerunt coram R. Johanne filio Zachæi, Sapiens &
peccatum timens, quid hoc est? Dixit iis, Ecce hic est
artifex, qui instrumenta artificii sui in manu sua ha-
bet. Sapiens & non timens peccatum, quid hoc est?
dixit iis, Ecce hic est artifex, qui instrumenta artificii
sui in manu sua non habet. Timens peccatum, nec
sapiens tamen, quid hoc est? Dixit iis, Non est hic
artifex sed habens duntaxat artificii sui instrumenta in
manu sua. R. Eleazar filius Azariæ dixit, Si non est
lex, non est mos terræ g & c. Ille dixit, Homo in
quo sunt opera bona, & qui legem h copiose didicit,
cui rei similis est? Arbori juxta aquas consistæ, cu-
jus rami pauci sunt, & radices multæ: forsan quatuor
venti in mundo venientes in eam flant, quam tamen
e loco suo non movent sicut dictum est, k *Et erit si-*
cut arbor plantata juxta rivus aquarum. Homo qui non
habet in se opera bona, qui tamen legem didicit, cui
rei similis est? Arbori in deserto stanti, cujus rami
multi sunt, & radices paucæ: Quando ventus in eam
flat, eradicat eam, & super faciem illius eam prostrat,
sicut

g Cetera vid.
in Pirke Aboth.
c. 3. f. 17.
h Heb. multum.

k Psal. 1. 3.

sicut dictum est, b *Et erit sicut myrica in deserto, &c.* b Jer. 17. 6.
Magister noster Gamaliel dixit, c *Para tibi magi-* c Heb. Fac.
strum, & socium tibi acquire. Magistrum, ut sapi-
entiam obtineas, & socium, ut discas. Et a re dubia
abstine, neq; multiplica æstimationes super decimis.
Simeon filius ejus dixit, Omnibus diebus meis inter sa-
pientes educatus fui, neq; quicquam homini silentio me-
lius inveni. Si sapientes silentium deceat, quanto ma-
gis imperitos? Sapientia verba non affert, neq; verba
sapientiam, sed opus. Quicunq; multiplicat verba,
peccatum inducit, sicut dictum est, d *In multitudine* d Prov. 10. 19.
verborum non deest peccatum. Dictum est etiam, f *Etiam* f Prov. 17. 28.
stultus silens sapiens reputatur.

Finis Capituli.

C A P. XXIII.

Filius Zomæ dixit, Quis est sapiens? Qui a quo-
vis homine discit, sicut dictum est, g *Ab omni-* g Psal. 119. 99.
bus me docentibus sapientiam didici. h *Quis injuria ma-* h Heb. Quis
xime affectus est? Ille qui injuria afficitur, sicut Mo-
ses Magister noster, sicut dictum est, k *Et vir Moses* k Num. 12. 3.
valde affictus fuit. Quis ditissimus? Qui portione sua
lætatur, sicut dictum est, l *Manuum enim tuarum la-* l Psal. 128. 2.
borem comedes, beatus eris, & bene tibi erit. Quis fortis-
simus? qui concupiscentiam suam subjugat, sicut di-
ctum est, m *Melior est tardus ad iram potente, & in spiri-* m Prov. 16. 32.
tum suum dominium exercens urbem capiente. Et quicumq;
concupiscentiam suam subigit, æstimant eum, ac iur-
bem plenam sapientum cepisset, sicut dictum est, n *Sa-* n Prov. 21. 22.
piens in urbem fortium ascendit. At non sunt fortes, nisi
fortes in lege, sicut dictum est, p *Fortes robore ver-* p Psal. 103. 20.
bum ejus facientes. Et sunt qui dicant, Angeli mini-
sterii, sicut dictum est, q *Jehovam Angeli ejus.* Et sunt q Psal. 103. 20.
qui

M 3

qui dicant, Ille qui facit osorem ejus amicum ejus. R. Nehoræus dixit, Ad locum legis commigra, &c. Ille dixit, Hominem nullum despice, sicut dictum est, *b* Prov. 13. 13. *b* Verbum despiciens, destruetur; at mandatum metuens, remunerabitur. Ille dixit, Qui legem in juventute sua discit, cui similis est? Juvenæ subjugatæ, cum parva fuit, sicut dictum est, *c* Ephraim juvenca est edocta granum pedibus excutere diligens. At qui legem in senectute sua discit, similis est vaccæ non nisi in senectute subjugatæ, sicut dictum est, *d* Ut vacca retrograda retrogreditur Israel. Ille dixit, Qui legem in juventute sua discit, similis est mulieri, quæ aqua calida depfit. Qui autem legem in senectute discit, similis est mulieri, quæ aqua frigida depfit. R. Eleazar filius Jacobi dixit, Qui legem in juventute discit, similis est scripto in charta nova: qui autem eam in juventute discit, similis est scripto in charta vetere. Magister noster Simeon filius Gamelielis verbis ejus addidit, Qui legem in juventute sua discit, similis est juveni, qui virginem duxit, quæ ei convenit, & ille illi. Et illa ad eum cadit, & ille ad eam. Qui legem in senectute discit cui similis est? Seni qui virginem duxit. Illa ei convenit, sed ei ille non convenit. Illa ad eam cadit, & ille ab ea se longe removet, sicut dictum est, *f* Ut sagitte in manu potentis, sic filii juventutis. Et postea scribitur, Beatus vir, qui pharetram iis plenam habet. Legens, & oblivioni dans, similis est mulieri, quæ filios parit & sepelit, sicut dictum est, *g* Quod si filios suos educaverit, privabo eos, *h* ne sint homines. Ne legas, Privabo eos, sed Obliviscar eorum. R. Simeon filius Eleazaris dixit, Qui legem in juventute sua discit, similis est medico, cui morbus repræsentatur, habetq; penes se scalpellum, quo incidat, & medicamenta sanationi designata, quo illum sanet. Qui legem in senectute discit, similis est medico, cui morbus repræsentatur, habetq; penes se scalpellum, quo incidat, at medicamenta sanationi destinata non habet. Sic etiam verba legis alterum ex altero

b Prov. 13. 13.*c* Hof. 10. 11.*d* Hof. 4. 18.*f* Pl. 1. 127. 4. 5.*g* Hof. 9. 12.*h* Vel, ut non sit homo relictus.

altero & alterum ex adverso alterius tibi designant. Sicut dictum est, *b* Ligæa super digitos tuos, scribe ea *b* Prov. 7. 3. super tabulam cordis tui.

Finis Capituli.

CAP. XXIV.

Elisha filius Abuiæ dixit, Homo in quo sunt opera bona, & qui legem copiose didicit, cui similis est? Homini, qui lapidibus inferius, & postea lateribus ædificat. Forsan veniunt aquæ multæ, & juxta eos stantes eos e loco suo non movent. At homo in quo non sunt opera bona, & tamen legem didicit, cui similis est? Homini qui lateribus inprimis, & postea lapidibus ædificat. Forsan veniunt aquæ pauca, & eos subvertunt. Ille dixit, Homo in quo sunt opera bona, & qui legem copiose didicit, cui similis est? calci qui lapidibus illinitur. Forsan super eam cadunt imbres, eam tamen e loco suo non movent. Homo in quo non sunt opera bona, & qui legem copiose didicit, similis est calci, quæ lateribus illinitur. Forte imbres pauci super eam descendunt; statim dissipatur, & cadit. Ille dixit, Homo in quo sunt opera *c* bona & qui legem copiose didicit, poculo similis est, quod operculum habet quod quando e manu ejus quis dimittit, etiam si super latus ejus *d* non vertatur, quicquid in eo est, non effunditur. At homo in quo non sunt opera bona, & qui legem copiose didicit, similis est poculo absq; operculo, quod quando manu sua quis dimittit, statim super latus ejus vertitur, & quicquid in eo est, effunditur. Ille dixit, Homo in quo sunt opera bona, & qui legem copiose didicit, similis est equo, qui habet instructuram decoram. At homo, in quo non sunt opera bona, qui tamen legem copiose didicit, similis est

c Exprimatur in cod. Basil.*d* Forsan non istic reo dundat.

b Heb. una
vice.

est equo, qui frænum non habet, quo restringatur. Qui cum quis eo vehi velit, b confestim eum dejicit simul, & disjicit. Ille dixit, Qui legem in juventute sua discit, verba legis in sanguinem ejus absorpta transeunt, & ex ore ejus explicata exeunt. At qui in senectute legem discit, verba legis in sanguinem ejus non absorpta transeunt, neq; ex ore ejus explicata exeunt. Sic adagio vulgari dicitur, Si in juventute tua saltare non didicisti, in senectute tua rerum istarum peritiam non assequeris. Ille dixit, Difficile est verba legis sicut vasa aurea obtinere, at facile est ea perdere, sicut vas vitreum, sicut dictum est, c Aurum, & argentum ei equalia non sunt. Aurum vitro assimilatur. Quid est vas aureum, cum fractum fuerit? Restaurari potest.

c Job. 28. 17.

At nullum vas vitreum fractum restaurari potest, sed hoc posito ad d statum suum primum redit. Et quid ego confirmo ex illis verbis, f Et permutatio illius pro vas auri puri? Dicam tibi. Quicumq; in g iis operatur, eaq; b confirmat, facies ejus, ut aurum, fulget. Quicumq; autem in iis operatur, & ea non confirmat, facies ejus, ut vitrum, nigrescit. Ille dixit, Potest homo viginti annorum spacio legem discere, eamq; duorum annorum spatio oblivisci. Nempe k sedens sex menses & se non revocans, immundum mundum, & mundum immundum vocabit. Post duodecim menses si se non revocaverit, initia tractatum ejus obliviscetur. Post viginti quatuor menses, si se non revocaverit, initia capitum oblivioni dabit. Et propterea quod immundum mundum, & mundum immundum vocavit, & sapientem in insipientem mutavit, & tractatum capitumq; suorum initia oblitus est, finis erit, ut se deat silens, & de eo dicit Solomon, l Per agrum viri pigni transivi, & juxta vineam hominis corde carentis. Et ecce tota sentibus obruta fuit, & urtica faciem ejus texerant, & murus ejus lapideus dirutus fuit. Quando cecidit vineæ paries, statim vastatur tota vinea universa. Ille dixit, m Quicumq; mandatum in socii commodum exequitur,

de

d Heb. ad creationem suam.
f Job. 28. 17.
g Verbis legis
sc. ut prius.

b Ea faciendo,
Deut. 27. 26.

k Otiosus sc. in lege, & se a mundanis negotiis non revocans; ut e sequentibus patet.

l Prov. 24. 30,
31.
m Quæ in aliorum bonum Deo jubente facimus, in nostrum redeunt.

de eo æstimat scriptura, ac si in proprium commodum fecisset. Parabola indicans cui hæc res similis sit. Regi e carne & sanguine consistenti, qui avem capiens unie servis suis illam commisit, dicens, Cautus esto de ave ista. Quod si feceris, bene est. Si non feceris, ego animam tuam ea causa auferam. Sic dixit Sanctus Benedictus Deus Israeli, Verba legis quæ dedi si vos observaveritis, bene est. Si non observaveritis, ego animas vestras ea causa auferam. Sicut dictum est, b Tantummodo tibi caveto, & animam tuam diligenter servato, ne rerum earum quas oculi tui viderunt, obliviscare. c Non enim leve est hoc vobis, est enim vita vestra. b Deut. 4. 9. c Deut. 32. 47.

Finis Capituli.

C A P. XXV.

Filius Azæi dixit, Cujuscunq; sententia in sapientia ejus requiem invenit, hoc illi signum pulchrum est. At cujus sententia in sapientia ejus requiem non invenit, hoc illi signum pulchrum non est. Cujuscunq; sententia in d cogitatione sua requiescit, signum ei pulchrum existit. At cujus sententia in cogitatione sua non requiescit, signum malum ei est. In quocunq; spiritus sapientiæ requiem invenit in hora mortis ejus, signum pulchrum ei est. At in quocunq; spiritus sapientiæ requiem non invenit, signum malum ei est. Cujuscunq; facies ad superna erecta est, signum pulchrum ei est. At cujus sententia ad interiora dejecta est, signum malum ei est. Qui f oculos ejus ad homines adjicit, signum pulchrum ei est. Qui oculos ejus ad homines non adjicit, signum malum ei est. Cujuscunq; facies splendida est, signum pulchrum ei est. Cujuscunq; facies obscura est, signum malum ei est. Quo tempore dissolvendus erat Doctor noster Johannes N filius

d Qui serio cogitat, priusquam agat.

f Qui misericors est.

filius Zachari, vocem suam extendens flevit. Dixerunt ei discipuli ejus, Rabbi confiste, superne lux æterna est. Tu qui *b* malleus firmus es, quare fles? Dixit iis, An eo ego, ut coram rege e carne & sanguine consistente apparerem, qui si mihi iratus esset, iræ ejus locus nullus nisi in hoc mundo futurus esset, & si me in vincula traderet, non nisi in hoc mundo me vinctum detineret: si me interficeret, non nisi in hoc mundo morerer: & quem præterea vel verbis placare, vel opibus corrumpere possem? Ecce non eo ego nisi ut coram rege regentium reges Sancto Benedicto Deo appaream, qui si mihi irascatur, durat ira ejus in hoc mundo, & in futuro. Et præterea quem neq; verbis placare, neq; opibus corrumpere potero. Deinde sunt mihi viæ duæ, una ad hortum Edenis, altera Gehennam tendens, neq; scio, an me in Gehennam sit detrusurus, an in hortum Edenis admissurus. Sic dicit ille, *c* Coram eo incurvabuntur omnes, qui in pulverem descendant. In Mose dicit, *d* Et expiravit, & mortuus est, & ad populum ejus congregatus. Dicit etiam, *d* Et manum meam amovebo. Et dictum est, *f* Et expandit illud coram me, & ecce scriptum fuit intus & extra. Intus, in hoc mundo. Et extra, ob mundum futurum. Expositio alia. Intus castigationes justorum in hoc mundo, & prosperitas improborum in hoc mundo. Et extra, donum mercedis justorum, quod futurum est, & vindicta in improbos in Gehenna. *g* Et ei inscriptæ fuere lamentationes, & cantus, & v. Lamentationes, & vindictæ in improbos. Sicut dictum est, *b* Hæc est lamentatio, qua eam lamentabuntur, filie nationum eam lamentabuntur. Et cantus. Hoc est donum mercedis justorum, quod futurum est. Sicut dictum est, *k* Super decacornam, & super nablium, & super citharam cum sono solenni. Et v. Hæc est vindicta in improbos in seculo futuro, sicut dictum est, *l* destructio destructionem sequitur, & rumor ad rumorem accedit. *m* Ille dixit, Evacuate domum a sordibus, & thronum *n* Sancto parate. *p* Hic fuit

b Ita appellatur Berach. fol. 28. col. 2.

c Psal. 22. 29.

d i. in lege, Gen. 25. 8. De Abrahamo enim non de Mose hoc dictum est. *f* Ezek. 2. 10.

g Ezek. 2. 10.

h Ezek. 32. 16.

k Psal. 92. 3.

l Ezek. 7. 26.

m Filius Azæi

sc. de quo supra.

n Deose. qui in corde impuro non vult habitare.

p Alludit ad

2 Chron. 29. 5.

Hezechiah rex Jehudæ. Ille dixit, Moriens in tranquillitate, signum bonum ei est. Moriens in perturbatione, signum malum ei est. In locutione, signum bonum ei est: In silentio, signum malum ei est. In verbis legis, signum bonum ei est. In negotio mercaturæ, signum malum ei est. In verbo mandati, signum bonum ei est. In verbo otioso, signum malum ei est. In læticia, signum bonum ei est. In dolore, signum malum ei est. In ridendo, signum bonum ei est. In flendo, signum malum ei est. Moriens in vespere sabbati, signum bonum ei est. In exitu sabbati, signum malum ei est. Moriens in vespere diei expiationum, signum malum ei est. In exitu diei expiationum signum bonum ei est. Quando ægrotavit R. Eleazar, dicunt diem illum vespere sabbati fuisse. Ingressus fuit R. Aqiba, & focii ejus ad inquirendum de eo, & ille dormivit in cubiculo suo. Illi autem sedebant in triclinio ejus. Ingressus est Hircanus filius ejus, ut frontale ejus extraheret; at non permisit eum, sed flevit. Deprehendit Hircanus, & dixit sapientibus, Domini mei mihi videtur sensum patris mei ablatum esse. Dixit ei, Fili mi, non est ablatum sensus meus, sed sensus tuus ablatum est, qui lucernæ *b* accensionem neglexisti, cui rei mors a coelo debetur, & circa frontale occupatus es, cui nil *c* præter captivitatem debetur. Quando viderunt sapientes sensum ejus in eo manere, ingressi sunt, & sedebant coram eo semoti quatuor cubitos. Dixerunt ei, Rabbi, *d* Quando sibi imposuit quis orbem, & sphæram, & terrores & amuletum, & preces, siquid ex his laceretur, num pollutionem recipiant? Dixit iis, Pollutionem recipiunt. Cavete de illis & tabulis inserite ea, sunt enim consuetudines magnæ, quæ Mose in Sinai *f* revelatæ sunt. Tunc interrogabant eum de rebus puris, & impuris, & *g* lavacris. Dixerunt ei, Rabbi, quid illud est quod mundum, quid quod immundum dicere possimus. Et respondit de immundo, immundum hoc est, & de mundo, mundum hoc est. Postea

b Sc. in vespera sabbati hujus. *c* Nisi propter sabbati smum. *d* Tab. Bas. i. præceptum Rabbimorum violatum. *e* Quando se in horum studio non exerceat.

f Heb. dista. *g* Locis ubi se lavare ad purificandum solebant Judæi.

dixit R. Eleazar sapientibus illis, Miror ego de discipulis hujus generationis, ne forte morte mulctentur. Dixit illi, Rabbi, quapropter? Dixit iis, Quia non veniant, ut illi inserviant. Et postea dixit Aqibæ filio Josephi, Aqiba, quare non venisti coram me? Dixit ei, Rabbi me non evacuavi. Dixit illi, Miror ego de te, nisi tu ipse morte moriare. Et sunt, qui dicant, nihil omnino eum illi dixisse, sed quando R. Eleazar discipulis suis *b* priora verba dixisset, statim sanguinem ejus *c* in eo coagulatum fuisse. Dixit ei aliquis, Rabbi, quare morietur ille? Dixit illi Aqiba, *Sors* tua durior est, quam illorum omnium. Ingressus est R. Aqiba, & coram eo sedens dixit ei, Rabbi, Ab hoc tempore lege mihi principium. Legit autem illi trecentas consuetudines *d* perspicue. Eo tempore duo brachia sua levavit R. Eleazar, & super pectus ejus ea posuit, & dixit. Væ mihi propter duo brachia mea, *f* duos libros legum, qui e mundo dimissi sunt, quia si essent omnia maria atramentum, & omnes arundines calami scriptorii, & omnes homines scribæ, non potuerunt scribere omnia, quæ legi, & didici, & quæ audivi a sapientibus *g* in confesso, neq; defecit mihi quicquid oculi mei desiderarunt, sed fui ut homo cujus digitus involutus est, neq; discere desii, sed fui sicut quod pingit pictor calamo. Præterea didici trecentas consuetudines in locum illum, *h* Præstigiaticem vivere non permittes, (Et sunt qui dicant tria millia proverbiorum, & consuetudinum) neq; quisquam unquam rem ullam ex illis me rogavit præter Aqibam filium Josephi, qui quodam tempore mihi dixit, Rabbi doce me, quomodo cucumeres plantant, & quomodo eradicant. Dixi, verbo uno impletus est totus ager cucumeribus. Dixit mihi, Rabbi, docuisti me plantationem eorum, doce me eradicationem eorum. Dixi, verbo uno cucumeres omnes in locum unum congregantur. Dixit ei R. Eleazar filius Azariæ, *k* Calæus, & forma ejus. Dixit ei mundum. Et respondit, de immundo, immun-

b Heb. sc.*c* Heb. in medio ejus.*d* Heb. in splendore.*f* Legem scriptam sc. & calamam.*g* In schola, ubi sedent discipuli.*h* Exod. 22. 18.*k* Videntur hæc duo verba esse prius memorata.

mundum est, & de mundo, mundum est, donec exivit anima ejus in puritate. Statim laceravit Eleazar filius Azariæ vestimenta sua, & flens exiit, & dixit sapientibus, Domini mei, Dominus noster Eleazar, qui ad mundum futurum mundus fuit, quia exivit anima ejus in puritate post sabbatum, venit R. Aqiba, & invenit illum in via publica, qua a Cæsaria Liddam usq; veniunt, & crines sibi evulsit, quando eum vidit. Fuit autem sanguis ejus effluens, & in terram cadens. Clamavit autem dicens, Væ mihi Rabbi propter te, væ mihi Rabbi propter te, quare reliquisti totam hanc generationem orphanam? Aperuit de eo nuntium, & dixit, *b* Pater mi, Pater mi, currus Israelis, & equites ejus. Pecuniæ sunt tibi a me debitæ, at non sunt *c* nuntii, qui tibi numerent. Filius Azei dixit, Curre ad mandatum leve. Ipse dixit, Si mandatum unum feceris, & de eo sollicitus non fueris, tandem illud mandatum multa trahet. Qui unam transgressionem transgreditur, & de ea sollicitus non fuerit, tandem illa transgressiones multas trahet. Præceptum enim præceptum trahit, & transgressio transgressionem. Quia merces præcepti est præceptum, & transgressionis transgressio. Ille dixit, cessa a *d* teipso & erit merces cessationis tuæ, neq; cessabunt a te alii, aut erit merces cessationis eorum. Ille dixit, Descende a loco tuo duobus aut tribus gradibus & revertere. Melius est, ut dicant tibi, Ascende, quam ut dicant tibi, Descende, sicut dictum est, *f* Quia melius est, ut tibi dicatur, Ascende hac, quam ut deiciaris coram principe, quem oculi tui viderunt. Tres sunt, quorum vita non est vita. Hi sunt *g* expectans ad mensam *h* alterius, & *k* habitans in cubiculo, & quicumq; uxorem habet, quæ in eum dominatur. Et sunt qui dicant, *l* qui vincula corpori suo injecta habet. Ille dixit, Noam regnasse super totum mundum universum, ita ut habitaret, & doceret coram hominibus amictis sindonibus.

b 2 Reg. 2. 12.*c* Vel, mummularii. i. multas habeo quaestiones tibi proponendas, quas nemo jam solvere potest.*d* Laudando sc.*f* Prov. 25. 7.*g* Qui cibum suo non habet.
h Heb. socii sui.
k Perpetuo æger.
l In carcere degens.

Finiis Capituli.

N 3

CAP.

CAP. XXVI.

R Abbi Aqiba dixit, Sepes gloria est risus, sepes sapientia silentium, sepes votorum separatio, sepes munditiei sanctitas, sepes mansuetudinis timor peccati. Ille dixit, Cum derisoribus versari noli, ne opera eorum discas. Ne panem comedas cum sacerdote populi terrae, ne forte in sacris praevariceris. Vota ne violes, ne forte in iuramento praevari ceris. Ne assuescas e convivio edere, ne forte tandem ex arboribus silvestribus comedas. Neq; venias in potestatem c dubii, ne forte venias in potestatem d manifesti. Ne exeas extra terram, ne forte cultui idolorum inservias. Et sic David dicit, f *Hodie enim me expulerunt a manendo in hereditate Iehovae dicendo, Vade, Diis aliis servum te praebeto.* Et cave ne juxta opinionem tuam aestimes velle Davidem regem Diis illis servum se praebere, sed sic dicit David, g *Relinquens terram Israelis unguisq; aestimatur ac si Diis aliis servum se praebuisset.* Ille dixit, Quicumq; in terris aliis sepelitur, idem est, ac si in Babele sepultus esset. Idem est in Babele, ac in terra Israelis sepeliri. Quicumq; in terra Israelis sepelitur, idem est, ac si sub altare sepultus esset, quia tota terra Israelis idonea est, ubi altare figatur. Quicumq; autem sub altare sepultus est, idem est ac si sub throno gloriae sepultus esset. Sicut dictum est, h *Thronus gloriae ab initio est locus sanctuarii nostri.* Ille dixit, Non est idiota pius, neq; discit verecundus, neq; docet iracundus. Ille dixit, Quare moriuntur discipuli sapientum dum parvi sunt? non quod adulteri sint, aut raptores, sed quia a verbis legis cessant, & verbis confabulationis operam dant. Et praeterea quia non inciipiunt, ubi cessant. R. Simeon filius Eleazaris dixit, Israelitae qui sunt extra terram serviunt populo terrae in puritate. Ecce quando peregrinus idolis serviens festum pro filio suo faciens mittit, & omnes Judaeos in civitate sua

b Heb. manus
c Qui agit de quo dubitat, tandem faciem malum manifestum.
d Vel, confessio- nis, i. Tandem cogere confiteri se peccasse.
f 1 Sam. 26. 19.
g S'ponte se non coactus.

h Jer. 17. 12.

sua invitat, quamvis ex iis quae ad illos pertinent, comedant, & bibant, & ille iis ut ministris utatur, & stans potum illis dat, eos aestimet scriptura ac si sacrificia mortuorum comedissent, Sicut dictum est, Et vocaverit te quis, & e sacrificio illius comedas. R. Eleazar Hamudaeus dixit, Sabbata prophanans, & festa solennia contemnens, & b foedus in carne irritum faciens, & c faciem suam contra legem revelans, licet fuerint in manu ejus lex & bona opera, non est ei portio tamen in seculo futuro. Et R. Aqiba dixit, Quicumq; ducit uxorem ei non idoneam, propter quinque praecipua negativa transgreditur. Propter, d *Non ulcisceris:* & propter, f *Non iram servabis:* & propter, g *Non odio habebis fratrem tuum in corde tuo:* Et propter, h *Sed diliges proximum tuum sicut te:* Et propter, k *Ut vivat frater tuus tecum.* Qui enim eam odio habet, cupit, ut moriatur, & invenitur cessans a fructificatione & multiplicatione e mundo. Ille dixit, Qui cibos comedit, pro quibus gratias non agit, transgreditur propter tria praecipua negativa, qui seipsum despicit, & cibos, & benedictione non idonea benedicit. R. Jehudah filius Eliæ dixit, Homo qui moritur, & filium relinquit l & legem a patre suo non didicit, sed ab aliis, ecce m conopaeum quaerit. R. Eleazar Capharita dixit, Ne sis sicut superliminare excelsum, quod manus humana tangere non potest. Neq; sis ut limen excelsum, quod n personas terret. Neq; ut limen medium, quod pedes percutit; sed sis ut limen inferius, quod omnes conculcant, & quod finis absconditus est totius aedificii, & in loco suo p fixum manet.

Finis Capitis.

CAP.

b Circumcisionem se.

c Vid. not. nostras in Pirke Aboth. c. 3. f. 11.

d Lev. 19. 18. f Ibid.

g Lev. 18. 17.

h Lev. 18. 18.

k Lev. 25. 36.

l Vel, qui legem.
m E mundo cum pudore exiit, ac si latibulum quaereret.

n Metuentes, ne in eos cadas; vel deglutit, vel percutit, Tal. Basl. p Heb. stat.

CAP. XXVII.

R Abbi Joses dixit, Quicumq; legem honorat, ipse ab hominibus honorabitur, sicut dictum est, *b* *i* Sam. 2. 30. *b* Nam honorantes me honorabo, at me contemntes vili penduntur. Nam honorantes me honorabo. Hic fuit Pharaoh rex Ægypti, qui honorem dedit coram eo, qui dixit, Sit mundus, qui exeat in capite familiæ suæ. Et dixerunt ei servi ejus, Mos seculi est, ut reges omnes non exeat nisi post familiam suam. Tu autem ante familiam tuam exis. Dixit iis, An exeo ego *c* in occursum regis e carne & sanguine consistentis? Non eo ego sicut nisi in occursum regis regentium reges Sancti Benedicti Dei. Idcirco honorem ei impertit Sanctus Benedictus Deus, neq; ab eo vindictam sumpsit, sed ipse a seipso, sicut dictum est, *d* Equitio juncto in curribus Pharaonis contuli te amica mea. R. Papias dixit, Congregatio Israelis laudem obtinuit super equos in curru Pharaonis, sicut dictum est, *f* Per mare cum equis tuis ambulasti. R. Jehoshuah filius Qeramæ dixit, Quando ad mare venit Pharaoh, super equum equitavit, at apparuit ei Sanctus Benedictus Deus super equam, sicut dictum est, *g* Equabus in curribus Pharaonis. At annon super cherub solum equitavit Deus? Sicut dictum est, *h* Et super cherub equitavit, & volavit, immo super alas venti volavit. Sed apparuit cherub equis Pharaonis, sicut equa, & omnes in mare congregati sunt. Et contemntes me vilipendentur. Hic est Sennacherib, qui contemptum effudit coram eo, qui dixit, & fuit mundus. Ideoq; contemptui eum exposuit Sanctus Benedictus Deus, sicut dictum est, *k* Per nuntios tuos Jehovam probro affecisti, & dixisti, Multitudine curruum meorum ego ascendi summitatem montium, latera Libani, & succidam proceras cedros ejus, lætissimas abietes ejus, ingrediar etiam extremum diversorium ejus, silvas Carmeli ejus, Ego effodi,

c Heb. ad recipiendum faciem.

d Cant. 1. 9.

f Hab 3. 15.

g Cant. 1. 9.

h Psal. 18. 10.

k 2 Reg. 19. 23, 24.

& bibi aquas peregrinas, & planta pedum meorum omnes rivus locorum obsessorum exsiccavi. Idcirco vindictam ab eo cepit Sanctus Benedictus Deus per angelum ejus, & caput ejus rasit cum barba, ita ut in terram suam pudibundus rediret. R. Ishmael filius R. Johannis filii Berochi dixit, *b* Qui discit decem præcepta, ut doceat, &c. Ille dixit, *c* Non quicumq; legem in se susceperit ad perficiendum, beatus est, sed si tu liber sis ad fructificandum ex ea, si multiplices, mercedem amplam addes. R. Eleazar filius Hasomæ dixit, Nidi, & apertiones menstrui sunt corpora Constitutionum. R. Johannes filius Nuri dixit, constitutiones, & purificationes, & separationes, & nidi sunt corpora legis. Ille dixit, Ordinatio mensæ, & actio domus judicii, & eorum stabilimenta mundo bonum communicant. R. Johannes filius Dehabæi dixit, Qui dicit constitutionem hanc creatam non esse, portionem in seculo futuro non habet. Ille dixit, Ne longe te amove a consuetudine, quæ non est expresse determinata, neq; ab opere, quod non est perfectum. Parabola docens, cui hæc res similis sit, Homini, qui aquas maris attollere conatur, & in aridam projicere. Mare nihilominus vacuum non est, nec terra plena. Sic *d* frustratus fuit expectatione sua. Dixit ei *alius*, Vane, quare frustratus es expectatione tua quotidie? Accipe mercedem tuam, denarium aureum. R. Eleazar filius Shammuxæ dixit, Sit honor discipuli tui tibi æque charus, ut tuus, & honor socii tui, sicut timor præceptoris tui, & timor præceptoris tui, sicut timor *f* Dei: innuens debere honorem discipuli ejus ei non minus charum esse, quam honorem socii sui. Discant omnes homines a Mose doctore nostro, qui Jehoshuæ dixit, *g* Elige nobis homines. Non dictum est, Elige mihi, sed elige nobis; indicans, quod illum *h* sibi æquaret. At unde probatur debere honorem socii sui homini non minus charum esse, quam suum? Quia dictum est, *h* Et dixit Aaron Moysi, Ah Domine mi. Annon frater ejus natu minor erat?

b Vid. Pike Aboth c. 4. f. 5. *c* Nempe perfecte legem servat, sed quilibet Gen. 1. 28. de liberorum procreatione observat, beatus est.

d Heb. abbreviatus fuit in opinione sua.

f Heb. caeli.

g Exod. 17. 9. *h* Heb. fecerit sicut se.

k Num. 12. 13.

erat? Sed fecit eum dominum ejus. Unde probatur debere præceptoris sui honorem homini non minus charum esse, quam Dei? Quia dicitur, *b Et respondit Jehosuah filius Nun minister Moſis e juvenibus ejus, & dixit, Domine mi Moſes prohibe eos.* Æſtimat eum, quasi divina præſentia adefſet. Ubi prius dixerunt, Frumentum est in Jehuda, & ſtramen in Galilæa, & palea in locis trans Jordanem, poſtea dixerunt, Non est frumentum in Judæa, neq; ſtramen in Galilæa, ſed palea, at in locis trans Jordanem neq; hoc neq; illud.

Finis Capituli.

C A P. XXVIII.

RAbbi Nathan dixit, Non est amor, ſicut amor legis. Neq; ſapientia, ſicut ſapientia *c via* terræ. Neq; pulchritudo, ſicut pulchritudo Hieroſolymarum. Neq; divitiæ, ſicut divitiæ Mediæ. Neq; robur, ſicut robur Perſiæ. Neq; ſcorta, ſicut ſcorta Arabum. Neq; elatio, ſicut elatio Elamæ. Neq; profanatio, ſicut profanationes Babelis, ſicut dictum est, *d Et dixit, ad ædificandum ei domum in terra Shinaræ.* Neq; ſunt præſtigiatores, ſicut præſtigiatores Ægypti. *R.* Simeon filius Eleazaris dixit, Sapiens terram Iſraelis inhabitans, & extra terram exiens, *f* obſcurus in ea habitans laudem *g* ab eo recipit, etiamſi obſcurus ille laudabilis ſit præ omnibus laudabilibus, qui ſunt in provinciis. Parabola *indicans* cui hæc res ſimilis ſit. Ferro Indico, quod venit *h* e partibus tranſmarinis, quod etſi minus ſit, quam fuit, laudabilius tamen eſt omnibus laudabilibus in provinciis. *R.* Simeon filius Gamalielis dixit, Quicumq; pacem in domo ſua ſtabilit, æſtimat eum ſcriptura, ac ſi pacem inter Iſraelitas univerſos ſecum invicem collocaveſſet. Et quicumq; aufert invidiam, & contentionem e domo ſua, æſtimat eum ſcriptura, ac ſi invidiam & contentionem ex Iſraele abſtu-

c Artificii ſc.
vel, mercaturæ.

d Zech. 5. 11.

f Heb. inkong-
ſtur, niſi ſit
פגם pro פגם
Paganus,
g Vel, præ co.
h Heb. e pro-
vincia ma-
ris היום pro
הים ut in
Cod. Baſil.

ſtuliffet, quia unusquiſq; rex eſt in domo ſua, ſicut dictum eſt, *b* ut vir unusquiſq; in domo ſua regeret. *R.* Gamaliel dixit, Quatuor rebus *c* devoravit regnum Græciæ, veſtigalibus, balneis, theatris, & tributis *impoſitis.* Ille dixit, Verba legis acquiſita difficilia ſunt, ſicut *d* veſtes lanæ, & perditu faciles ut veſtes lineæ. Verba erroris & ſtultitiæ, acquiſita facilia ſunt, & perditu difficiles, ut ſaccus. Quando emit homo ſaccum ſiclo, miniſtrat in eo, & ambulat quatuor aut quinque annos. *R.* Jehudah princeps dixit. Quicumq; ſibi accipit delicias hujus ſeculi, ab eo auferuntur deliciæ ſeculi futuri. Et quicumq; non accipit ſibi delicias hujus ſeculi, illi dabuntur deliciæ ſeculi futuri. Ille dixit, Juſti ſunt, quibus malum in hoc mundo evenit. Cui rei hoc ſimile eſt? Coquo qui prandium ſibi præparat, qui licet dolore in ſeipſo afficiatur, non aliis tamen, ſed ſibi præparavit. Sunt & impii, quibus malum in hoc mundo evenit. Cui rei eſt hoc ſimile? Coquo, qui prandium aliis præparat, & quamvis dolore in ſeipſo afficiatur, nihil ſibi, ſed aliis præparavit. Ille dixit, Sit ſecretum tuum tibi *ſoli* revelatum, & quod non eſt audivi credibile, alteri ne dicas. Hillel dixit, Ne ſepares te a congregatione &c. Ille dixit, Quicumq; multiplicat *f* cibum, multiplicat *g* excrementa. Quicumq; multiplicat carnes, multiplicat vermes & vermiculos. At qui opera bona multiplicat, pacem *h* in corpore ſuo ponit. *R.* Eleazar filius Shammæ dixit, Tres ſunt conditiones in diſcipulis ſapientum. Lapis cæſus, lapis angularis, & lapis dolatus. Lapis cæſus. Nempe hic eſt diſcipulus, qui Midraſham legit, qui quo tempore diſcipulus ſapientis ad eum ingreditur rogans eum, *k* dicit ei. Hic autem eſt lapis cæſus, cui non eſt, *l* niſi os unum. Lapis angularis. Nempe, hic eſt diſcipulus, qui legit in Midraſha, & conſtitutionibus, qui quo tempore diſcipulus ſapientis ad eum ingrediens interrogat illum in Midraſha, aut in conſtitutionibus, ei in utriſq; reſpondet. Hic eſt lapis angularis, cui ſunt duo

b Eſt. 1. 22.

c Alia regna
ſc. vel, devorata
tumſuit.

d Heb. vaſa,
vel, instru-
menta.

f Heb. edere.

g H. b. ejicere.

h Vel, in ſeipſo.

k Quæſtioni ejus
ſatisfacit.

l Vel, ſermo
unus. In Mi-
draſha ſola
verſatur.

ora. Lapis dolatus. Nempe, hic est, qui legit in Midrascha, constitutionibus, historiis, & additamentis, qui quando ad eum ingreditur discipulus sapientis interrogans illum in Midrascha, constitutionibus, historiis, aut additamentis, illi in singulis respondet. Et hic est lapis dolatus, cui sunt quatuor ora e quatuor angulis. R. Jehudah filius Eliæi dixit, Quicumq; facit verba legis fundamentum, & viam terræ adjunctum, faciunt illum in hoc mundo fundamentum. Quicumq; facit viam terræ fundamentum, & verba legis adjunctum, faciunt illum in hoc mundo adjunctum. Similitudinem proponunt cui hæc res similis est. Porticui, quæ b duos habet exitus, unum in ignem, alterum in nivem. Si quis ignem versus exeat, ecce igne comburitur. Si quis nivem versus exeat, frigore percutitur. Nempe, fiat tibi via intermedia, & caveat sibi quisque, ne igne comburatur, & ne forte frigore percutiatur. R. Simeon filius Eleazaris dixit, c Noli socium tuum placare, &c. Finis Capitis,

b Heb. in duas vias transt.

c Vide Pirke Aboth c. 4. f. 18.

CAP. XXIX.

R Abbi Simeon filius Eleazaris dixit e sententia R. Meiris, Socium tuum, qua hora irascitur, placare noli, neq; in die calamitatis ejus domum illius ingredi, neq; cum videre contendito, &c. Sunt qui dicant, Sunt tibi socii, quorum hi te reprehendunt, illi laudant. Reprehendentes te dilige, & te laudantes odio habeto: qui enim te reprehendunt, te ad vitam seculi futuri ducunt: at qui te laudant, te ex hoc mundo ejiciant. Ille dixit, In omni loco, ubi homo ambulat, corejus ambulat: ubi stat, cor ejus stat; ubi sedet, res coram eo sedatæ sunt. Ille dixit, Quicumq; diligens est circa verba legis tradunt ei d diligentes f ex opposito illius: & quicumq; cessat a verbis legis tradunt ei cessantes ex opposito illius, quasi leonem, & lupum, &

d שקדנין
pro שקדנין
respondet enim
verbo שקדן,
quod p' accessit;
Sic sequitur,
בוטר
כטרנין.
f Ei similes, &
idoneos, Gen.
2. 18.

& pardum, & basiliscum, & serpentem, & exercitus, & latrones venientes, eumq; circumdantes, & ab eo vindictam sumentes, sicut dictum est, b Quod Deus est in terra b Psal. 58. 11. judicans. Abba Saulus filius Necosi dixit, Est homo A: non est כ, sed 78, ibi. qui sibi ipsi discit, sed alios non docet: est & qui alios docet, sed sibi ipsi non discit. Est, qui sibi, & aliis discit: est qui nec sibi, nec aliis discit. Discens sibi, non aliis: Nempe, legit homo caput unum, duo, aut tria, neq; alteri ea legit, sed in illis occupatus est, neq; ea obliviscitur. Hic est, qui sibi, non aliis didicit. Et est qui sibi non didicit. Nempe, legit homo sectionem unam duabus aut tribus vicibus, & legit eas aliis, & in iis se non exercet, sed eorum obliviscitur. Hic est, qui aliis, non sibi didicit. Sibi & aliis discens. Nempe legit quis sectionem unam, duas, aut tres, & legit eas aliis, & se in illis exercet, neq; earum obliviscitur. Ille apprehendit eas, & illi eas apprehendunt. Hic est, qui sibi & aliis didicit. Et qui nec sibi, nec aliis didicit. Nempe, legit homo sectionem unam duabus aut tribus vicibus, aliis autem non legit, neq; se in illis exercet, sed earum obliviscitur. Hic est, qui nec sibi, nec aliis didicit. R. Hananiah filius Aqibæ dixit, Somnum excutiens nocte propter verba legis, signum hoc illi bonum est. Excutiens somnum propter verba confabulationis, signum malum hoc illi est. R. Jacobus filius Hananiæ dixit, Excutiens somnum nocte, & os suum in verbis legis non aperiens, ei conveniens esset, imo melius, ut converteretur in faciem ejus secundina matris suæ, ita ut nunquam in aerem hujus mundi exiret, neq; mundum hunc videret. R. Eleazar Capharita dixit, Quicumq; socium suum honorat propter divitias, in fine ab eo cum ignominia separabitur. At quicumq; socium suum propter mandatum Dei contemnit, in fine ab eo cum honore separabitur. Unde colligitur, quod quicumq; socium suum propter divitias honorat, in fine ab eo cum ignominia separabitur. Sic enim in Bileamo impio invenimus, qui Balacum propter divitias honoravit,

- b Num. 22. 18. noravit, sicut dictum est, *b Et respondit Bileamus, & dixit servis Balachi, Si daret mihi Balachus domum suam plenam argento, & auro. Unde apparet, quod ab eo cum dedecore exiit? Quia dictum est,* c Num. 24. 11. *c Nunc igitur fuge tu in locum tuum. Unde patet, quod quicumq; contemnit socium suum propter mandatum Dei, in fine ab eo cum honore separabitur. Quia sic in Mose Doctore nostro invenimus, quod Pharaonem propter mandatum Dei contempserit, sicut dictum est,* d Exod. 11. 8. *d Et descendent omnes hi servi tui ad me, & se mihi incurvabunt, dicentes. Et quamvis Pharaon super tectum steterit, & Moses super terram, nihilominus sic dixit Moses Pharaoni, Etiam si omnes servi tui stantes in excelsu tuo a me petent, nolo ego illis auscultare. Unde apparet, quod ab eo cum honore discesserit? Quia dictum est,* f Exod. 12. 31. *f Et inclamavit Mosen & Abaronem noctu. Dixerunt, An fures sumus, ut noctu exiremus? Expecta nos potius donec Sanctus Benedictus Deus ad nos venire faciat septem nube gloriae, & cum illis exhibinus cum laetitia, & capite aperto,* g Num. 33. 3. *g sicut dictum est, g Postridie ipso Paschatis egressi sunt Israelitae manu sublata. Circa quatuor controversias in causa expiationis abiit R. Mathias filius Chereshi juxta R. Ithmaelem filium Eleazaris Capharita Laodiceam usq; ut ab eo inquireret, & dixit, Audivi quod de quatuor controversiis de expiatione R. Ithmael concionatus fuerit. Dixit ei, Audivi, & tres haec sunt cum responsione ad singulas. Scriptura una dicit,* h Jer. 3. 22. *h Revertimini filii retrogradi, inquit Jehovah, retrogradationes vestras sanabo. Et scriptura altera dicit,* k Lev. 16. 30. *k Nam die illo exprobrabit pro vobis ad mundandum vos. Et altera scriptura dicit,* l Psal. 89. 32. *l Et visitabo virga transgressionem eorum, & verberibus iniquitatem eorum. Et alia scriptura dicit,* m Isa. 22. 14. *m Certe a vobis non expiabitur haec iniquitas dum moriamini. Ecce nempe, si transgrediatur homo mandatum affirmativum, & resipiscantiam agat, non est hoc tale peccatum, quod non statim condonetur. De hoc dicitur, Revertimini filio retrogradi. Si in praecipito negativo transgrediatur*

grediatur quis, & poenitentiam agat, suspensa est poenitentia ejus, donec dies expiationum pro eo expiationem faciat. De hoc dicitur, Num hoc die pro vobis expiationem faciet? Si transgrediatur quis in re, quae excisionem, aut mortem e sententia domus judicii meretur, & poenitentiam agat, resipiscantia, & dies expiationum suspensi sunt, & castigationes abstergent, & propter quod reliquum est, morietur. Pro talibus annus est expiationum. De hoc dicitur, Et visitabo virga iniquitatem eorum. At qui nomen Dei prophanant, non sunt ei vices ad resipiscendum, neq; correctiones, neq; dies expiationum ad expiandum, sed resipiscantia & castigationes suspensae sunt, & mors cum illis abstergit. Et de hoc dicitur. Certe non condonabitur vobis haec iniquitas, dum moriamini. Isaus filius Jehudae dixit. Quare moriuntur discipuli sapientum ante tempus suum? Non quod adulteri sint, aut raptores, sed quod se contemnant. R. Isaacus filius Phineasi dixit, Cuicumq; est in manu Midrasa sine constitutionibus, sensum sapientiae non gustavit. Cuicumq; sunt in manu constitutiones sine Midrasa, sensum timoris peccati non gustavit. Ille dixit, Cuicumq; est in manu Midrasa sine constitutionibus, hic fortis est, sed non armatus. Cuicumq; sunt in manu constitutiones sine Midrasa, hic infirmus est arma in manu sua tenens. Qui autem in manu sua utraq; habet, hic fortis est, & armatus. Ille dixit, Cautus esto in b salutatione, quae inter hominem, & vicinum ejus intercedit, & contentionibus ne te intermiscas, neq; ut eas videas, sollicitus esto. Revertere in locum sociorum, & cauda leonum, non caput vulpium esto.

Finis Capituli.

b Heb. interrogatione pacis, sic enim se invicem salutant Judaei.

CAP. XXX.

RAbbi Nathan filius Josephi dixit, Quicumq; cessat a verbis legis propter divitias, tandem propter inopiam cessabit. Et quicumq; verba legis confirmat in paupertate, tandem in divitiis eam confirmabit. Ille dixit, Consolationes lugentium & visitatio ægrotorum, & eleemosynarum distributio bonum mundo afferunt. R. Meir dixit, Quicumq; transgressionem unam in re dubia transgreditur, æstimat eum scriptura, ac si in re indubitata hoc fecisset. Quando peccat homo, & notum sit ei peccatum ejus, oblationem afferre debet siclum valentem, & *b* decimam partem Ephæin sacco. At quando dubium sit utrum peccaverit necne, afferre debet oblationem, & quintam partem ejus, & sacrificium duos siclos valens. Et si quis rogaverit utrum hæc mensura completa sit mensura bona, an mensura vindictæ, dicito, Mensura bona. Et ecce has res. Quanto magis, si ubi mensura vindictæ parva sit, qui transgreditur transgressionem in re dubia, æstimant eum ac si in re manifesta hoc fecisset, Quanto magis, *inquam*, ubi mensura bona ampla sit? R. Nathan filius Josephi dixit, Quicumq; transgressionem transgreditur ex errore, æstimant eum, ac si hoc e præsumptione fecisset. Quando errat, qui hominem interfecit, & ad urbem refugii migrat, si sanguinis vindicator eum inveniat & interficiat, ecce hic in manus ejus migrat. At si eum e præsumptione interficiat & eum reperiens interficiat sanguinis vindicator, liber est. Et si quis interrogaverit, Ubi est hæc mensura plena, mensura bona, an mensura vindictæ? Dicito, mensura bona, & si mensura vindictæ parva sit, & qui transgressionem ex errore transgreditur, æstimant illū ac si e præsumptione illud fecisset; Quanto magis ubi mensura bona ampla est? R. Aqiba dixit, Quicumq; conjunctus est transgressoribus, quamvis secundum

opera

opera eorum non faciat, ecce hic mercedem similem recipiet. Et quicumq; mandatum facientibus conjunctus est, quamvis secundum opera eorum non faciat, ecce hic mercedem similem recipiet. Quando duo in unum testimonium perhibent, & dicunt, Hic homo *b* hominem occidit, & mandaces reperiuntur, & statuitur judicium eorum, *c* ut interficiantur, quando illos *d* in locum lapidationis educunt, unus currens & post illos veniens dicit, Novi ego aliquid de hoc testimonio. Dicunt illi, Veni, & testimonium perhibeto. Ille etiam mendax reperitur, & statutum est judicium ejus, ut interficiatur. Quando eum ad locum lapidationis educant, dicit, Væ mihi, *f* si enim ego non venissem, judicium istorum prius fuit, ut interficerentur. Dicunt ei, Vane, etiam si homines centum post te venirent, & mendaces reperiuntur, omnes illi interficerentur. Et si quis rogaverit, Ubi est hæc mensura ampla? Estne illa mensura bona, an mensura judicii? Dicito, Mensura bona. Si mensura vindictæ parva sit, ubi conjunctus transgressoribus, etiam si secundum opera eorum non fecerit, ecce hic tamen vindictam recipit, quanto magis ubi mensura bona ampla est? Dixit R. Simeon, Sic sunt pænæ mendacis, ut quamvis verum dicat, homines ei non *g* credant. Sic enim in filiis Jacobi invenimus. Quando patri eorum in initio mendacium dixere, credidit illis, sicut dictum est, *b* Et occiderunt hircum caprarum. Scriptum est etiam, Ille vero *g* agnoscens eam dixit, Tunica filii mei est. At postea quamvis verum dixerint, illis non credidit, sicut dictum est, *k* Et renuntiabant ei dicentes, Adhuc Josephus vivit, at illis non credidit. Et sunt qui dicant, Spiritum sanctum, qui a Jacobo patre nostro ablatum fuerat, super illum eo tempore mansisse, sicut dictum est, *l* Et revixit spiritus Jacobi patris eorum.

b Heb. animam.*c* Hoc lex Dei requirit. Deut. 19. 19.*d* Heb. in domum.*f* Illis non bene feci, sed mihi male.*g* Heb. auscultent.*b* Et *h* Gen. 37. 35. 33.*k* Gen. 45. 26.*l* Gen. 45. 27.

Finis Capituli.

P

CAP.

CAP. XXXI.

R Abbi Achaius filius Jobæ dixit, Accipiens proven-
tum *b* e platea cui similis est? Infanti, cujus mater
mortua est, eumq; ad ostia nutricum aliarum conver-
tunt, ubi saturitatem non invenit. Frustrum panis e
platea accipiens cui similis est? Ac si sepulchrum sibi
effodisset. E suo comedens similis est infanti ad ubera
matris educato. Ille dixit, Quo tempore quis e suo
comedit, *c* sententia ejus apud seipsum manet. At si
forte comedat quis ex eo, quod patris est, aut matris,
aut filiorum; *d* sententia sua apud seipsum non ma-
net: nec opus est hoc dicere de iis, qui panem *f* ali-
orum comedunt. Decem verbis creatus fuit mundus. Et
quid necessarium est venientibus in mundum, nisi ut
doceantur, quod quicumq; mandatum unum faciat,
& quicumq; sabbatum unum observet, & quicumq; vi-
tam unam conservet, scriptura eum æstimat ac si mun-
dum plenum conservasset, qui decem verbis creatus fuit?
Sic enim in Caino invenimus, qui Abelem fratrem
suum occidit, sicut dictum est, *g* Vox sanguinum fra-
tris tui. Sanguinem unius fudit, at sanguinum multo-
rum mentio facta est, sed docet sanguinem filiorum
ejus, & nepotum, & omnium generationum ejus ad
finem seculorum, qui ex eo exire deberent, omnes stare
& clamare coram Sancto Benedicto Deo. En didi-
cisti hominem unum æstimari sicut opus creationis uni-
versum. R. Nehemiah dixit, Unde probatur homi-
nem unum æstimari sicut totum opus creationis? Quia
dictum est, *h* Hic est liber generationum Adami. Et ali-
bi dicit, *k* Hæ sunt generationes cæli & terræ, quando
creata fuerunt. Sicut illic mentio fit, ita hic creationis
& fabricationis. Docens quod Sanctus Benedictus Deus
ostendit illi omnes generationes, quæ ex illo exire
debuissent, ac si stetitissent silentes coram eo. Et
sunt, qui dicant, non ostendit illi, nisi justos solos,
sicut

b Mendicus sc.*c* Potest libere
de re qualibet
sententiam di-
cere.*d* Pro aliorum
arbitrio senten-
tiam dicere co-
gitur.*f* Qui non
sunt consanguini.*g* Gen. 4. 10.*h* Gen. 5. 1.*k* Gen. 2. 4.

sicut dictum est, *b* Quicumq; inter viventes in Hierosol. *b* Isa. 4. 3.
scribitur. R. Jehoshuah filius Cherachi dixit, ecce ille
dixit, *c* Substantiam meam viderunt oculi tui. Docens *c* Psal. 139. 16.
quod Sanctus Benedictus Deus homini primo ostende-
rit singulas generationes, & quærentes eum in singulis
generationibus, & principes ejus in singulis generatio-
nibus, & duces ejus in singulis generationibus, &
prophetas ejus in singulis generationibus, & potentes
ejus in singulis generationibus, & rebelles in eum in
singulis generationibus, & sanctos ejus. Tali genera-
tione talis rex futurus est, sapiens talis tali generatione
futurus est. R. Eleazar filius R. Josis Galilæi dixit, No-
ningentas & septuaginta & quatuor generationes ante
mundum creatum lex scripta fuit, & in sinu Sancti
Benedicti Dei reposita, & canticum cum Angelis mini-
sterli dixit, sicut dictum est, *d* Et fui cum eo educata, &
fui delicia ejus quotidiane, coram eo semper gaudens. Gaudens *d* Prov. 8. 30.
in orbe habitabili terre ejus. En similitudinem ejus. Cui
est hoc simile? Cuidam, qui arborem aufert, & ima-
gines multas effingere conatur, at nullus est illi locus,
ubi effingat, dolens igitur in terra effingit, easq; magis
& magis distinguit. Sic etiam Sanctus Benedictus Deus
(cujus nomen magnum benedictum fit in seculum, &
in secula seculorum) sapientia & intelligentia sua to-
tum mundum universum creavit, fecit & cælum & ter-
ram, superiora cum inferioribus, & in homine forma-
vit, quicquid in orbe ejus creaverat. Silvas in homi-
ne creavit. Hæ sunt crines hominis. Bestias *f* no-
xias in mundo creavit, & in homine bestias ma-
las creavit. Hæ sunt *g* intestina hominis. Creavit
h auras in mundo, & auras in homine crea-
vit. Hæ sunt aures hominis. Creavit odorem in
mundo, & odorem in homine creavit. Hic est nasus ho-
minis. Solem in mundo creavit, & solem in homine.
Hic est *k* lux hominis. Aquas *l* fœtidas in mundo crea-
vit. Similiter in homine. Hæ sunt aquæ nasi ejus.
Aquas salvas in mundo creavit. Similiter in homine.

f Heb. malas.*g* Quæ cum
doloribus multis
cruciant, Heb.
filii viscerum.*h* Vel, sonus,
sicut odor nasus
est, & sicut oculi
sunt, sic sonus
auris.*k* Oculi sc.
l Vel, super-
fluas.

Hæ sunt lachrymæ oculorum. Fluvios in mundo creavit. Similiter in homine. Hi sunt lachrymæ. Muros in mundo creavit. Similiter in homine. Hi sunt labia hominis. Portas in mundo creavit. Similiter in homine. Hæ sunt dentes hominis. Firmamenta in mundo creavit. Similiter in homine. Hæc sunt lingua hominis. Aquas dulces in mundo creavit. Similiter in homine. Hæ sunt spiritus hominis. *b* Maxillas in mundo creavit. Similiter in homine. Hæ sunt fauces hominis. Terras in mundo creavit. Similiter in homine. Hæ sunt colum hominis. Brachia in mundo creavit. Similiter in homine. Hæc sunt brachia hominis. Clavos in mundo creavit. Similiter in homine. Hi sunt digiti hominis. Molas in mundo fecit. Similiter in homine. Hæ sunt *c* ingluviæ hominis. *d* Leges in mundo creavit. Similiter in homine. Hæ sunt splen hominis. Sterquilinia in mundo creavit. Similiter in homine. Hæc sunt *f* venter hominis. Puteos in mundo creavit. Similiter in homine. Hi sunt umbelicus hominis. Aquas viventes in mundo fecit. Similiter in homine. Hæ sunt aquæ pedum hominis. Vitam in mundo creavit. Similiter in homine. Hæc est sanguis hominis. Arbores in mundo creavit. Similiter in homine. Hæ sunt ossa hominis. Colles in mundo creavit. Similiter in homine. Hi sunt nates hominis. Pistillum & mortarium in mundo fecit. Similiter in homine. Hæc sunt genua hominis. Equos in mundo creavit. Similiter in homine. Hi sunt crura hominis. Angelum mortis in mundo creavit. Similiter in homine. Hic est calcanei hominis. Montes & valles creavit in mundo. Similiter in homine. Stans monti, cadens valli similis est. Ecce didicisti, quod quodcumq; in mundo, illud & in homine creavit Sanctus Benedictus Deus.

Finis Capituli

CAP.

CAP. XXXII.

Decem generationes ab Adamo usq; ad Noam fuere. Et quid necesse est venientes in mundum hinc discere, nisi quod omnes generationes provocatione crescebant? Nihilominus Sanctus Benedictus Deus aquas diluvii super eos non attulit propter justos, & sanctos, qui inter illos fuerunt. Et sunt, qui dicant, quod *b* dum Methushelah vixit, deluvium in mundum non descendit, & cum mortuus fuit Methushelah, adhuc septem dies suspensum fuit post mortem ejus, sicut dictum est, *c* Et evenit post septem dies. Quis fuit status septem dierum horum? Hi fuere dies luctus *d* justi, qui vindictam retardavit. Idcirco dicitur, Et evenit post septem dies. Alia interpretatio. Et evenit post septem dies. Docens quod fixerat iis Sanctus Benedictus Deus tempus post finem quingentorum annorum, forte resipiscenciam agent, at non fecerunt, & idcirco dictum est, Et venit post septem dies. Alia interpretatio. Docens quod mutavit Sanctus Benedictus Deus in illis diebus ordinem mundi, & sol ex occidente exiit, & in oriente descendit, ut intelligerent, & timerent, & resipiscenciam agerent: at non fecerunt. Idcirco dictum est, Et evenit post septem dies. Alia interpretatio. Docens, quod Sanctus Benedictus Deus mensam ejus illis paraverat, & in Sabbato fontem seculi futuri illis ostendebat, ut in seipsis justis existerent. At illi dixerunt, Væ nobis. Bonum esset, ut nos perdidisset, & destruxisset, & e terra consumsisset, sicut dictum est, *f* Et vidit Deus terram, & ecce corrupta fuit, &c. R. Eleazar filius Peratæ dixit. Ecce ille dixit, *g* Non in seculum certabit cum homine spiritus meus. Dixit Sanctus Benedictus Deus, Nolo ego illos judicare, donec iis duplicata sit merces eorum. Sicut dictum est, *h* Dies suos in opibus consumunt, *k* Et annos eorum in voluptatibus, & quasi momento in sepulchrum descendunt. R. Josès Galilæus dixit, Ecce ille dicit,

b Hoc e nomine ejus quidam colligunt מֵת וְשֵׁלַח. Mortuus est, & misit, sc. diluvium Deus. *c* Gen. 7. 10. *d* Noachi sc.

f Gen. 6. 12.

g Gen. 6. 3.

h Job. 21. 13. *k* Job. 36. 11.

P 3

dicit,

dicit, Non certabit. Dicit Sanctus Benedictus Deus, Nolo ego concupiscentiam malam cum bona æquare, usq; quo signatum sit decretum judicis eorum, sed signatum est decretum judicis eorum. Ambo æquales sunt in transgressione. Ille dixit, A justis abstulit concupiscentiam malam & bonam illis dedit, sicut dictum est, *b* Cor meum in me vulneratum est. A malis bonam abstulit & concupiscentiam malam illis dedit, sicut dictum est, *c* Dixit transgressio impii in corde meo, quod non est timor Dei coram oculis ejus. Intermediis hanc & illam dedit, cum qui ad concupiscentiam malam venit, cum concupiscentia mala judicabit, & qui ad bonam venit a bona judicabitur, sicut dictum est, *d* Nam stabit ad dextram pauperis, ut eum a judicantibus animam ejus servet. R. Simeon filius Eleazaris dixit, Ecce ille dixit, Non contendet. Dixit Sanctus Benedictus Deus. Seipsum non judicabant, quod caro & sanguis sint, sed efferebant spiritum suum *f* adversus Deum dicentes ei, *g* Recede a nobis. R. Meir dixit Ecce ille dixit, Non contendet. Dixit Sanctus Benedictus Deus, Generatio illa dixit, Jehovah non judicabit, non est judex in mundo, Deus mundum dereliquit. *b* Rabbi dixit, Ecce ille dixit, Non contendet. Dixit Sanctus Benedictus Deus, Illi synedrium in terra non constituerunt, ego illis in alto Synedrium constituam.

Finis Capituli.

C A P. XXXIII.

Decem generationes a Noacho ad Abrahamum fuerunt. Et quid opus est, ut mundum ingredientibus inde discant, nisi quod omnes illæ generationes rebelles coram eo fuere, nec una earum in viis Sancti Benedicti Dei ambulabant donec venit Abrahamus pater noster, &

b Psal. 109. 22.

c Psal. 136. 1.

d Psal. 109. 31.

f Heb. sursum versus.

g Job. 21. 14.

b Hec titulo Judæi R. Jehudam ornare solent.

& in viis Sancti Benedicti Dei ambulavit, sicut dictum est, *b* Propterea quod voci mee auscultavit Abrahamus, &c. *b* Gen. 26. 5. An legem unam solam servavit? Annon leges multas servavit? Docens, quod paraverat Sanctus Benedictus Deus Abrahamo patri nostro duos renes ejus, quasi duos sapientes, qui eum instruebant, & docebant sapientiam quavis nocte, sicut dictum est, *c* Benedicam *c* Psal. 16. 7. Jehovah, qui consilium mihi dedit, me etiam renes mei singulis noctibus instruunt. Et nihil præterea observandum est, nisi quod Abrahamus pater noster in primis justitiam fecit, & postea judicium, sicut dictum est, *d* Quia novi *d* Gen. 19. 19. eum, quod mandatus sit, &c. Quando venerunt coram Abrahamo patre nostro duo *f* litigantes in judicio, & dixit unus contra alterum, Hic mihi libram dedit. Eduxit Abrahamus pater noster libram e suo, & dedit ei, dixitq; iis, Litem vestram coram me disponite, & eam disposuerunt. Quoniam unus alteri debitor repertus fuit, dixit ei, in cujus manu libra fuit, Da libram socio tuo. At si non *vis*, dividite, quod inter vos est, & in pace dimissi sunt. At David rex non ita fecit, sed judicium prius fecit, deinde justitiam, sicut dictum est, *g* Et fecit David judicium, & justitiam *g* 2 Sam. 8. 15, omni populo suo. Quando litigantes ad contendendum coram Davide reges venerunt, dixit unus, Hic mihi minam debet. Dixit illis, Ordinate mihi lites vestras, qui lites eorum ordinabant. Quando apparuit unum eorum alteri minam debere, minam e suo eduxit, & ei dedit. Et si recusaverunt, dixit illis, Dividite quod inter vos est. Sic in pace dimissi sunt. Decem tentationibus tentatus fuit Abrahamus pater noster coram *b* Gen. 12. 1. Sancto Benedicto Deo, & in his omnibus integer repertus est. Hæ sunt illæ. Duæ in *b* Vade tibi. *k* Duæ *k* Gen. 21. & 22. cap. in duobus filiis ejus. *l* Duæ in duabus uxoribus ejus. *l* Gen. 16. & 20. cap. *m* Una cum regibus, & *n* una inter partes. *p* Una *m* Gen. 13. in Ure Chaldæorum, & *q* altera in fœdere inter partes *n* Gen. 15. inito. Quando venit Abrahamus pater noster ad accipiendum mercedem ejus, dixerunt Angeli, Ampliorem *p* Gen. 11. 32. *q* Gen. 15. 17. rem

c Psal. 16. 7.

d Gen. 19. 19.

f Heb. domini judiciorum vel, litium.

g 2 Sam. 8. 15.

b Gen. 12. 1.

k Gen. 21. & 22. cap.

l Gen. 16. & 20. cap.

m Gen. 13.

n Gen. 15.

p Gen. 11. 32. *q* Gen. 15. 17.

rem nobis omnibus, ampliorum omnibus mercedem æ-
 q̄rum est ut Abrahamus pater noster recipiat, sicut dictum
 est, *b Abi, comede panem tuum non sine gaudio, & vinum tuum
 corde leto bibito.* Quemadmodum decem tentationibus
 tentatus fuit Abrahamus pater noster, & in illis om-
 nibus integer repertus, similiter posteris ejus in Egypto
 decem signa dedit Sanctus Benedictus Deus. Simili-
 ter & decem mandata dedit. Similiter decem miracula
 pro Israele juxta mare facta sunt. Similiter decem pla-
 gas Egyptiis inflixit. In mare Israelicæ contra eos voce
 sua murmurabant: similiter Sanctus Benedictus Deus
 voce contra illos intonuit, sicut dictum est, *c Intonuit
 Deus voce sua mirabiliter.* Egyptii cum arcu & sagittis
 venerunt, & Sanctus Benedictus Deus, arcu & sagittis
 contra eos revelatus fuit, sicut dictum est, *d Arcus tuus
 plene nudatus fuit.* Et dictum est, *f Et emisit sagittas ejus,
 eosq; dispersit.* Egyptii contra eos cum gladiis venerunt.
 Similiter Sanctus Benedictus Deus contra illos cum
 gladiis, & jaculis venit, sicut dictum est, *g Et emisit
 sagittas ejus, & dispersit eos, & fulgura jaculans eos fudit.*
h Ezech. 21 9. At non est fulgur nisi gladii, sicut dictum est, *h Gla-
 dius acutus factus est, atq; etiam expolitus.* Ut mactationem
 mactet, acutus factus est; ut fulgur ei sit, expolitus est.
 Et Egyptii clypeis & scutis se efferebant. Similiter
 Sanctus Benedictus Deus fecit, sicut dictum est, *Appre-
 hende clypeum, & scutum, & in auxilium meum surgito.* Æ-
 gyptii cum hasta venerunt, & sic Sanctus Benedictus
 Deus, sicut dictum est, *k Ad splendorem hasta tue mi-
 canis.* Israelicæ cum lapidibus, & fundis venerunt, &
 Sanctus Benedictus Deus, se in illos lapidibus grandineis
 efferebat, sicut dictum est, *l Propter splendorem, qui co-
 ram eo fuit, nubes ejus spissa transferunt, lapides grandinis, &
 carbones igniti.* Quo tempore juxta mare steterunt pa-
 tres nostri, dixit illis Moses, Surgite, transite. Dixe-
 runt ei, Non transibimus, donec appareat mare *m in
 foramina varia divisum.* Extulit Moses virgam suam &
 mare percussit, & mare in foramina varia divisum
 fuit, sicut dictum est, *n Perforasti virgis ejus caput vil-
 larum*

larum ejus. Dixit illis Moses, Surgite, tran site. Dixe-
 runt illi, Non transibimus, donec factum sit mare *b Vallis, quasi
 c montibus fissa
 videntur sic
 tunc & mare.
 c Psal. 78. 12.
 d Isa. 63. 14.*
 b vallis coram nobis. Percussit Moses mare, & fa-
 ctum fuit vallis, *c Mare fudit, eosq; transire fecit.* Di-
 citur etiam, *d Sicut bestia in vallem descendit.* Dixit
 illis Moses, Surgite, transite. Dixerunt ei, Non tran-
 sibimus, donec in partes varias coram nobis divisum sit
 mare, sicut dictum est, *f Dividenti mare rubrum in par-
 tibus.* Dixit illis Moses, Surgite, transite. Dixerunt ei,
 Non transibimus, donec fiat nobis cumulus. Extulit
 Moses virgam & mare percussit, & factum est coram illis
 g lutum, sicut dictum est, *h Per mare cum equis tuis
 ambulasti, per cumulum aquarum magnarum.* Dixit illis Mo-
 ses, Surgite, transite. Dixerunt, Non transibimus,
 donec fiat coram nobis desertum. Extulit Moses vir-
 gam, & mare percussit, sicut dictum est, *k Et ambulare
 fecit eos in profundis, quasi in deserto.* Dixit illis Moses,
 Surgite, transite. Dixerunt ei, Non transibimus, do-
 nec factum sit coram nobis fragmenta varia. Accepit
 Moses virgam, & mare percussit, sicut dictum est, *l Tu
 robore tuo mare divisisti.* Dixit iis Moses, Surgite, &
 transite. Dixerunt ei, Non transibimus, donec factum
 sit coram nobis rupes varia. Accepit virgam, & mare
 percussit, sicut dictum est, *m Fregisti capita draconum su-
 per aquas.* Dic, capita draconum non nisi super petras
 franguntur. Dixit iis Moses, Surgite, transite. Dixe-
 runt, Non transibimus, donec fiat nobis arida. Accep-
 tit Moses virgam, & mare percussit, sicut dictum est, *n
 Mare in aridam mutavit.* Dicit etiam, *p Et filii Israelis
 in arida ambulabant in medio maris.* Dixit iis Moses, Sur-
 gite, transite. Dixerunt, Non transibimus, dum fiant
 coram nobis muri. Accepit Moses virgam, & mare
 percussit, sicut dictum est, *q Et fuere illis aquæ murus a
 dextra, & a sinistra eorum.* Dixit iis Moses, Transite.
 Dixerunt, Non transibimus donec fiat coram nobis
 utres. Accepit Moses virgam, & mare percussit, sicut
 dictum est, *r Fluctus steterunt erecti ut cumulus.* At
 quo-

b Vallis, quasi
 c montibus fissa
 videntur sic
 tunc & mare.
 c Psal. 78. 12.
 d Isa. 63. 14.

f Psal. 135. 13.

g i. murus lu-
 teus.

h Hab. 3. 13.

k Psal. 106. 9.

l Psal. 74. 13.

m Psal. 74. 13.

n Psal. 66. 6.

p Exod. 14. 22.

q Exod. 14. 22.

r Exod. 15. 8.

quomodo patet, quod inter partes descenderit ignis easque
 linxerit? Quia dictum est, *b* Sicut quando ignis lique-
 faciens urit, ignis aquas fervescit, ut nomen tuum notum fiat
 aduersariis tuis. Uires autem trahebant oleum & mel in
 ora sugentium, & illi ex iis suxerunt, sicut dictum est,
c Et mel e petra cum sugere fecit. Et sunt, qui dicant eum
 adduxisse iis aquas viventes *e* mare, quas in medio
 partium bibebant, quia aqua maris falsa erat, sicut
 dictum est, *d* Fluenta. At non sunt fluenta, nisi dul-
 cia, sicut dictum est, *f* Puteus aquarum viventium, & flu-
 entia *e* Libano. Et fuere nubes gloriosa super eos, ne
 sol in eos irrueret. Et sic transferunt Israelitæ, ut do-
 lore non afficerentur. *R.* Eleazar dixit, Abyssus ope-
 ruit super eos superne, & iuxta eas transferunt Israe-
 litæ, ita ut dolore non afficerentur. *R.* Eleazar, &
R. Simeon dixerunt, Aquæ superiores, & inferiores
 Ægyptios subverterunt, sicut dictum est, *g* Et subvertit
 Jehovah Ægyptios in medio maris.

Finis Capituli.

C A P. XXXIV.

Decem tentationibus tentavit Sanctus Benedictus
 Deus patres nostros, & in omnibus illi integri
 reperti non fuere. Et hæc sunt. In deserto in planitie
 juxta mare rubrum. In deserto inquam quando vi-
 tulum fecerunt, sicut dictum est, *b* Fecerunt sibi vitu-
 lum fusilem. In planitie propter aquas, sicut dictum est,
k Et sitiebat ibi populus propter aquas. Juxta mare rubrum,
 quia juxta mare rubrum rebellarunt. Et sunt qui di-
 cant hoc fuisse *l* sculptile Michæ. *R.* Jehudah dixit,
 Rebellarunt juxta mare. Rebellarunt in medio ma-
 ris, sicut dictum est, *m* Et rebellarunt juxta mare, in
 mare rubro. Inter *n* Paranam in *p* exploratoribus.
 Et

b Exod. 32. 8.

k Exod. 17. 3.

l Judic. 17.

1, &c.

m Psal. 106. 7.

n Deut. 1. 1.

p Num. 14. 1.

Et inter *b* Tophelam. Hæc sunt verba murmurati-
 onis quæ *c* propter Mannam murmurabant. Et *d* La-
 banani. Hæc fuit *f* divisio Corachi. Et *g* Hazero-
 tham. Propter *h* coturnices. Ecce septem. Et in alio
 loco ille dicit, *k* Et in Tabera, & in
 Massa & in *l* Dizahaba. Dixit illis
 Aharon. *m* Sufficiat vobis peccatum
 aureum, quod vitulum produxit. Et
R. Eleazar filius Jacobi dixit hoc esse
 peccatum illud propter quod vapu-
 lant Israelitæ ab eo tempore usque ad
 mortuorum resurrectionem. Decem
 nominibus gloriosis appellatur San-
 ctus Benedictus Deus. Et hæc sunt,
n Nomen Adonai, & Jah, Elohim,
 Eloah, Eloheca, Elochem, El, Ehieh
 asher ehieh, Shaddai, Tsebaoth.
 Dixit *R.* Joses, portio nostra supra
p Tsebaoth. Sicut dictum est, *q* Et
 præficient duces Tsebaoth in capite populi.
 Decem nominibus appellantur idola,
 nomine dedecoroso. Et hæc sunt,
 Abominationes, Dii stercorei, Fusi-
 lia, Imagines, Idola, Luci, Statuæ solares, Dolores,
 Mæror, & Teraphim. Duæ sectiones dictæ in lege cum
 distinctione *r* parva notantur. At ubi est illa di-
 stinctio parva? *s* Evenit autem cum arca procederet, &c.
R. Simeon filius Gamalielis dixit, quod hæc sectio *e*
 loco suo eradicabitur, & in loco simili scribetur, *t* Et
 Jonathan filius Gershom filii Manassis. Fuitne ille fili-
 us Manassis? Annon filius Moysi fuit? Sed quia opera
 ejus operibus paternis similia non fuere, idcirco *u* de
 Manasse dubitant. Cui simile est, *x* Hi sunt duo uncti,
 qui stant coram Domino totius terræ? Hi sunt Aharon, &
 Messias. Et nemo scit, quis ex illis magis dilectus sit,
 Sicut ille dicit, Juravit *y* Jehovah, & non penitebit,
 Tu es sacerdos in perpetuum. Scito regem Messiam magis di-
 lectum

Q 2

b Deut. 1. 1.

c Exod. 16. 2.

d Deut. 1. 1.

f Num. 16. 1.

g Deut. 1. 1.

h Num. 11. 4.

k Deut. 9. 22.

l Errat hic Rabbinnus. Est enim Di-
 zahaba. Deut. 1. 1. non in hoc
 loco.

m Alludit ad verbum **והב** **רי**
 quasi **והב** **רי** Sufficiat aurum. Par.
 Chald. legit Deut. 1. 1. & quia
 fecerunt vitulum aureum.

n Heb. Nomen Aleph Daleth, &
 Jod Van. Ac si scriptum esset **אד**
 pro **אדוני**: & **יה**. Sic sunt de-
 cem nomina, & Van interpositum
 non ante Daleth, sed ante Jod osten-
 dit hæc duo esse nomina. Jehovah
 non additur, quia nomen illud pro-
 nuntiare illicitum est apud Judæos,
 qui pro eo legunt Adonai. Si quis
 conjecturam meliorem asserre potest,
 licet.

p i. Deum ut vult *R.* Joses.

q Deut. 20. 9.

r i. litera par-
 va ante initium.

s Num. 10. 35.

t Judic. 18. 31.

u Vel, a Ma-
 nasse pendem.

x Zech. 4. 14.

y Psal. 110. 4.

b Melchizedechum, ut e loco citato patet. Multo magis quam Abino nem c Psal. 80. 13. d Heb. animatum.

f Que pun-ctum habent supra ea, non vocale sed mysterii alicujus indicium.

g Gen. 16. 5. h Abrahamose. k Sc. ut falsis rumoibus sparsis iram inter nos excitent. Lev. 19. 16. l Gen. 18. 9. m Gen. 19. 33. n Gen. 33. 4. p Ille contra aliorum sententiam Esauum jam Iacobum dixisse iudicat.

q Gen. 37. 12.

r Num. 1. 44.

lectum esse, quam sacerdotem b Zedechum. Ecce ille dixit, c Suffodit eam porcus silvestris; Et suffodit eam porcus e flumine. Scriptum est, Suffodit eam porcus e Ilva, quia quando Israelitæ voluntatem Dei non fecere, populi terræ, ut porcus silvestris contra illos apparebant. Quid est porcus silvestris? d Vitæ occisor, & bestias lædens, & filios hominis verberans. Sic quamdiu Israelitæ voluntatem Dei non fecerunt, populi terræ eos interficiebant, verberabant, & lædebant. Sed quamdiu Israelitæ voluntatem Dei fecerunt, populi terræ non sunt in eos dominati, sicut porcus e flumine. Quid est porcuse flumine? Ille vitam non aufert, neq; homines lædit. Sic quamdiu Israelitæ voluntatem Dei fecerunt, nulla erat natio, aut lingua, quæ illos interficiebat, lædebat, aut verberabat. Ideoq; scriptum est Porcus e flumine. Decem sunt verba, f punctata in lege. Hæc sunt. g *Judicet Jehova inter me & te.* Super Jod in **בִּיבֹר** est punctum. Docens quod non locuta est Sarah h ei, sed de Hagara. Et sunt qui dicant k De ambulatibus inter te & me. l Et dixerunt ei, ubi est Sarah? Puncta sunt super Aleph Jod Vau in **יְלִינָה** quia eam cognoscebant ubi fuit, & nihilominus post eam inquirunt, ubi fuerit. Punctum est super, m dum cubaret illa, aut dum exurgeret. Punctum est super Vau **בְּקוֹמָה**. Docens, quod non senserit, donec filia ejus natu minor surrexisset. Cui simile est, n Et cucurrit Esau in occursum ejus, eumq; amplexatus est, & in collum ejus ruit, & eum osculatus est. **וְיִשָּׁקוּ הוּ** totum punctatum. Docens, quod non in veritate eum osculatus est. R. Simeon filius Eleazaris dixit, p verum fuit hoc osculum. At alii omnes dicunt non fuisse ea vera. Huic simile est, q Et exierunt fratres ejus ad pascendum gregem paternum in Shecema. Punctum est super **יָנָה** Docens, quod non ad pascendum gregem ibant, sed ad comedendum & bibendum, & ad dilatandum. Simile est, r Hi sunt numerati, quos Moses & Aharon numeraverunt. Punctum est super Vau in **וְיִנְחָרוּ**. Quare? Do-

Docens Aharonem in numero illo inclusum non fuisse. Simile est b *Aut in via remota.* punctum est super He in **וְיִנְחָרוּ**. Docens non fuisse viam remotam, nisi a limine atrii foras usque. Simile est, c *Eos desolavimus usq; ad Nopham usq; ad.* Punctum est super Resh in **וְיִנְחָרוּ**. Quare? Docens eos desolavisse populos, non autem provincias. Alii dicunt, quod non desolarunt populos, sed provincias. d *Et decimam decimam.* Dictum de die bono primo festi tabernaculorum. Punctum est super **וְיִנְחָרוּ** Quare? Docens non debere illic esse nisi unam decimam. Simile est, f *Secreta ad Jehovam Deum nostrum, revelata ad nos & liberos nostros pertinent.* Punctum super **וְיִנְחָרוּ** & super Gnain in **וְיִנְחָרוּ** Quare? Nisi quia sic dixit Ezra, Si Elias veniens sic dicat mihi, Quare sic scripsisti? Dicam ei, olim super ea puncta polui. Et si dicat mihi, Pulchre scripsisti, Punctum a capite eorum auferam. **וְיִנְחָרוּ** undecies in lege legitur. Primus locus est, g *Rex Bela, ea est Zoar.* h *Annon ille dixit mihi, Soror mea est, & illa etiam dixit, Frater meus est?* k *Edueta misit ad socerum suum dicendo.* l *Et si bestia ulla de qua vobis edere m licet, moriatur.* n *Et ipsa mutavit pilum in album.* p *Sed est contracta.* q *Et illa nuditatem ejus viderit.* r *Patrem suum illa profanat.* In causa Zelotypiæ, s *Et absconditum sit, & illa polluta sit, & illa non apprehendatur, sed spiritus zelotypiæ eum invadat, & ille zelotypia affectus sit erga uxorem suam, & illa polluta sit.* Docens descendit in mundum præsentia divina. In prius in horto Edenis, sicut dictum est, t *Et audiverunt vocem Jehovæ Dei ambulantes in horto.* Unde in u *elevatione turris, sicut dictum est, x Et descendit Jehovah, ad videndum urbem & terram.* Postea in Sodomam, sicut dictum est, y *Descendam mane, ut videam, an sit secundum clamorem eorum, qui ad me venit.* Iterum in Ægypto, sicut dictum est, *Et descendi, ut e manu Ægyptiorum eos liberarem.* Et semel juxta mare, sicut dictum est, z *Et cælos inclinavit, & descendit.* Iterumq; in Sinai, sicut dictum est, a *Et descendit Jehovah super*

b Num. 9. 10.

c Num. 21. 30.

d Num. 29. 15.

f Deut. 29. 29.

g Gen. 14. 2.

h Gen. 20. 5.

k Gen. 38. 25.

l Lev. 11. 39.

m Rabbinus addit **לָא** non.

sed non est in

textu.

n Lev. 13. 10.

p Lev. 13. 21.

q Lev. 20. 17.

r Lev. 21. 9.

s Num. 13. 14.

t Gen. 3. 8.

u **כָּרָה** pro

כָּרָה vel p'o

כָּרָה in loco.

x Gen. 11. 5.

y Gen. 18. 21.

z Psal. 18. 9.

a Exod. 19. 20.

super montem Sinai. Domum in Sanctuario, sicut dictum est, *b Porta hæc clausa erit, neq; aperietur.* Atq; etiam in columna nubis, sicut dictum est, *c Et descendit Jehovah in nube.* Deniq; descensus Dei futurus est in diebus Gog & Magog, sicut dictum est, *d Et stabunt pedes ejus in die illo super montem olivarum.* *f Decem gradus sunt, quibus ascendit præsentia divina e loco in locum. A propitiatorio ad Cherubinum, & a Cherubino ad limen domus, & a limine domus ad duos Cherubinos, & a duobus Cherubinis ad tectum templi, & a tecto templi ad murum atrii, & a muro atrii ad altare, & ab altari ad urbem, & ab urbe ad montem domus, & a monte domus ad desertum. A propitiatorio ad Cherubinum, sicut dictum est, g Et equitavit super Cherubinum, & volavit.* A Cherubino ad limen, sicut dictum est, *h Et ascendit gloria Jehovah a Cherubino ad limen domus.* A limine domus ad duos Cherubinos, sicut scriptum est, *k Et exaltata fuit gloria Jehovah a limine domus, & ascendit super Cherubinos.* A Cherubinis ad tectum templi, sicut dictum est, *l Melius est habitare in angulo tecti.* A tecto ad murum atrii, sicut scriptum est, *m Et ecce Jehovah stetit juxta murum libellæ.* Et a muro atrii ad altare, sicut dictum est, *n Vidi Jehovah consistentem super altare.* Et ab altari ad urbem, sicut dictum est, *p Vox Jehovah ad urbem clamat.* Et ab urbe ad montem, sicut dictum est, *q Et stabunt pedes ejus in die illo super montem olivarum.* A monte ad desertum, sicut dictum est, *r Melius est habitare in terra deserta.* Et semel, quando ascendit sursum versus, sicut dictum est, *s Ibo, & ad locum meum redibo.* Decem nominibus appellatur Propheta. Hæc sunt, nuntius, fidelis, servus, missus, videns, vigil, aspiciens, somnians, propheta, vir Dei. Decem nominibus appellatur spiritus sanctus quæ sequuntur; Proverbium, parabola, ænigma, sermo, locutio, gloria, mandatum, onus, prophetia, visio. Decem nominibus appellatur gaudium, qualia sunt, lætitia, gaudium, exultatio, acclamatio, tripudiatio, hinnitus,

*b Ezech. 44. 2.**c Exod. 34. 5.**d Zech. 14. 4.**f Deest hic descensus unus.**g Psal. 18. 10.**h Ezech. 9. 3.**k Ezech. 10. 18.**l Prov. 21. 9.**m Am. 7. 7.**n Am. 9. 1. 5.**p Mic. 6. 9.**q Zech. 14. 14.**r Prov. 21. 19.**s Hof. 5. 15.*

binnitus, præfultatio, hilaritas, exclamatio, & sunt qui appellant gloriam gaudium. Decem appellantur viventes. Sanctus Benedictus Deus appellatur vivens, *b Sed Jehovah Deus verus est, Deus vivens.* Lex dicitur vivens, sicut dictum est, *c Arbor vitæ est illa apprehendentibus eam, & eam retinentium quisq; beatus est.* Israelitæ dicuntur viventes, sicut dictum est, *d Et vos qui Jehovah Deo vestro adhaesistis, vos omnes hodie vivitis.* Justus dicitur vivens, sicut dictum est, *f Fructus justus est arbor vivens.* Hortus Edenis dicitur vivens, sicut dictum est, *g Et arbor vitæ in medio horti.* Terra Israelis dicitur vivens, sicut dictum est, *h Et gloriam in terra viventium ponam.* Hierosolyma dicitur vivens, sicut dictum est, *Ambulabo coram Jehovah in terris viventium.* Remuneratio sanctorum dicitur vita, sicut dictum est, *k Quia melior vita est misericordia tua, labia meate laudabunt.* Sapiens vocatur vivens, sicut dictum est, *l Lex sapientis fons vitæ.* Aquæ vocantur viventes, sicut dictum est, *m Die illo exibunt aquæ viventes ex Hierosolyma.*

*b Jer. 10. 10.**c Prov.**d Deut. 4. 4.**f Prov. 11. 30.**g Gen. 2. 9.**h Ezech. 26. 20.**k Psal. 63. 3.**l Prov. 13. 14.**m Zech. 14. 8.*

Finis Capituli.

CAP. XXXV.

Decem signa facta fuere patribus nostris in domo sanctuarii. Non abortivit foemina præ odore carnis sanctæ a seculo. Non irruit homo in alium Hierosolymis. Neq; impegit quis Hierosolymis a seculo. Non cecidit incendium Hierosolymis a seculo. Neq; abortivum fuit Hierosolymis a seculo. Non dixit quis socio suo, Non inveni furnum ad assandum paschata Hierosolymis a seculo. Non dixit quis socio suo, Non inveni lectum ubi dormirem Hierosolymis a seculo. Non dixit quis socio suo, Angustus nimis est locus mihi, quam ut Hierosolymis per-

*n Vel, ruina.**p i. agnos Paschales.*

pernoctem. Non fuit Hierosolyma pestibus polluta. Non fuit separanda mulier in urbe expellenda. Neq; fuerunt qui *b* seatinas permitterent in canales, quæ multitudini paterent propter tabernaculum mortui, & impuritatem. Neq; mortuum in ea pernoctare permittunt. Neq; ossa humana per eam transire permittunt. Neq; locum illic peregrino aut inquilino faciunt. Neq; arbores illic plantant, nisi in hortis descendentes quæ fuerunt illic *a* diebus prophetarum priorum. Neq; sepulchra in ea faciunt præter sepulchra domus Davidis, & Huldæ prophetissæ, quæ a diebus Prophetarum priorum illic fuerunt. Et quando sepulchra purgant, cur non purgant illa? Dicunt prophanationem illic futuram, quia ejectionis impuritatis ad torrentem Kidron fieri solita fuit. Neq; plantationem illic plantabant, neq; hortos aut paradisos præter hortos descendentes, quia diebus prophetarum priorum illic fuerant. Neq; anseres aut gallos ibi educabant. Neq; opus est dicere, porcos illic non fuisse educatos. Neq; sterquilinia illic faciunt propter impuritatem. Neq; contumacem, aut rebellem ibi permisere. Verba R. Nathanis, ubi dictum est, *d* Et apprehendent eum pater & mater ejus, eumq; ad seniores urbis ejus educent, & ad partem loci ejus. Non est hæc *f* urbs ejus neq; locus ejus. Non vendunt in ea domus a fundo, & superius. Neq; craticula conjuncta in medio illius post duodecim menses. Neq; lectorum aut stratorum mercedem in ea accipiebant. R. Jehudah dixit, certe mercedem lectorum & stratorum accipiebant. Quid de pellibus *g* sanctorum actum fuit? Eas *b* hospitibus dederunt. R. Simeon filius Gamalielis dixit, Dederunt eas peregrinis intra urbem, & hospitibus extra urbem. Peregrini hi oves denudabant, & pelles earum figurantes, quæ pulchræ effectæ quatuor aut quinque siclis æstimarentur, illas *k* principibus Israelis dantes ea causa sunt *l* remunerati. Scriptura una dicit *m* tribu una tuarum, altera, *n* ex omnibus tribubus vestris. In una tribuum

b Heb. נוסמות
cui respondet
verbum Anglicum
Gutters
Forte verbum
exoticum.

c Forti ורדים
pro ורדים
vel הרדים
ut prius, vel,
& orationes a
רדה arare.
Vel irriguaria.
d Deut. 21. 19.
f Non ad seniores
urbis ubi
habitat, sed Hi-
erusalem
eum adducere
debent. Vel, non
est ista civitas
vel locus ejus.
g i sacrificio-
rum.
h Dominis ho-
spitiu.
k Heb. dominis
virorum Israe-
lis.
l Vel, mercede
conduci.
m Deut. 12. 14.
n Deut. 12. 5.

tuarum. Hæc est tribus Jehudæ & Benjaminis. Ex omnibus tribubus vestris. Hæc est Hierosolyma, quia omnes Israelicæ in illa consociati sunt. Quid fuit in portione Jehudæ? Domus montis, cubacula, & atria. Quid fuit in portione Benjaminis? Templum, & porticus, & domus sanctorum sanctorum. Et in capite *b* bos exiens & ingrediens, & rediens postea *c* purus fuit Benjamin, & factus hospes *d* Dei, sicut dictum est, *f* Et inter humeros ejus habitabit. R. Jehoshuah filius Levi dixit, Ea hora scio *g* domum electam figi debere inter limites Jehudæ & Benjaminis. Ibo & ordinabo cinerem Jerichuntis. Quis eos omnes devoravit? Num duo filii Keni socii Mosis? Sicut dictum est, *b* Et filii Keni socii Mosis ascenderunt ex urbe palmarum, &c. Dicunt, quod quando revelabit Sanctus Benedictus Deus divinam præsentiam suam, mercedem Jethroni & filiis ejus dabit. Nutriti sunt filii Jethronis propter *k* elemosynam, sicut dictum est, *l* E familia scribarum inhabitantium Jabezum. Et dictum est, *m* Hi fuerunt figuli, & habitantes inter plantas, &c. Homines fuere possessores domuum, agrorum, & vinearum. Habitarunt illic propter opus regis regentium reges Sancti Benedicti Dei. Cum rege in regno ejus illic habitabant, ubi abierunt ad Jabezum ad legem discendam, & facti sunt ea hora populus terræ. Fuit autem Jabezus vir bonus, & rectus, & verax, & sedens, & inquirens in lege, sicut dictum est, *n* & Jabezum Deum Israelis invocavit.

Decem signa facta patribus nostris in domo sanctuarii fuere. Nunquam visa fuit musca in domo mactationis. Neq; accidit Pontifici maximo seminis effusio in die expiationum, nisi Ishmaeli filio Quimchithi, qui ad confabulandum cum principe quodam exiit, & sputum fuit sputum ex ore ejus, quod super vestes ejus cecidit. Et ingressus frater ejus in pontificatu maximo illius vice ministrat. *p* Et videns eas inclusit eum. Die secundo sacerdotes principales id viderunt, & sapientes, & dixerunt, *q* Quid meritis es? Et dixit, A se-

R. KOBBA
culo

b Vel, iurtur.
Talm. Basi. le-
git. Et in mon-
tis vertice ex-
iens &c.

c Vel, meruit.
Ingredi, sc.
d Heb. poten-
tia.

f Deut. 33. 12.
g Templum,
quod Deus sibi
in habitaculum
peculiare elegit.
h Judic. 1.

k Forte quia
Mosen indigen-
tam recepere.
Exod. 2.
l 1 Chron. 2.
55.
m 1 Chron. 4.
23.

n 1 Chron. 4.
10.

p Frater vi-
dens vestes sor-
didas eum se-
clusit. Vel,
Et cum appa-
ruere sordes
ille in eo reve-
ra.

q Quidam
meritum est in
manu tua?

culo non viderunt crines capitis mei trabes domus meæ. A seculo non irruit quis in alium Hierosolymæ, neq; læsit in sanctuario. A seculo non abortivit scœmina præ odore carnis sanctæ. Neq; a seculo sacerdotes sacris includebant. A seculo non accidit, ut cum multi fuerant, qui a sanguine sanctorum comederent, aquas Siloæ bibere coacti fuerint. Concoctus fuit in visceribus eorum cibus, quam cito comederunt. A seculo nil abominabile repertum est in manipulo, aut in duobus panibus, aut in panibus facierum. Vas testaceum, quod in loco *b* ejus fractum fuit, absorptum fuit fragmentum ejus. Non prævaluit ventus adversus columnam fumi ex incenso ortam, quo tempore ab altari exiit, sed columna ascendit instar virgæ erectæ usq; dum firmamentum tetigerit. Stabant compressi, & incurvantes se venti, quando Israelitæ ad colendum patrem eorum in cœlis ascendebant. Quando illi sedebant, depulsi erant. Nemo potuit digitum suum inter eos extendere. Signum majus illis omnibus fuit. Forte centum homines curvi una vice aderant. Custos congregationis proclamans dixit, Parate locum fratribus vestris, & illi fuerunt dilatati. Signum in atrio factum fuit. Omnes Israelitæ ingressi sunt in atrium. Atrium eos comprehendit. Signum his omnibus majus. Quando Israelitæ orantes stabant, coarctati sunt, ita ut nemo potuit digitum ejus inter eos extendere. At quando se incurvabant, factum est spatium inter illos juxta plenam staturam hominis. R. Simeon filius Gamalielis dixit, Futurum est, ut gentes omnes Hierosolymis congregentur & omnia regna, sicut dictum est, *c* Et omnes gentes ad eam congregabuntur ad nomen Jehovæ. Ille dixit præterea, *d* Congregentur aquæ. Quid inde sequitur? Collectio omnium aquarum in loco uno. Simile est collectio omnium hominum illic memorata, sicut dictum est, Et ad eam gentes omnes congregabuntur.

Finis Capitis.

CAP.

CAP. XXXVI.

Homines Sodomæ non resurgent, neq; in judicium venient, sicut dictum est, *b* Et homines Sodomæ improbi, & peccatores. Improbi hic adversus illum, & in revelatione nuditatis, peccatores: in Jehovam autem in profanatione summa nominis divini, ita ut ad iram parati fuerint. Verba R. Eleazaris. R. Jehoshuah dixit, venient illi in cœtum impiorum, ut judicentur, & rationem reddant; at in congregatione justorum non stabunt, sicut dictum est, *c* Neq; peccatores in congregatione justorum. R. Nehemiah dixit, Forte in cœtum impii non venient, sicut dictum, *d* Peccatores e terra confumentur, & improbi dum non sint. Infantes filii impiorum non resurgent, neq; judicabuntur, sicut dictum est, *e* Quia ecce dies venit ardens ut fornax. Verba R. Eleazaris. R. Jehoshuah dixit, Non veniunt, & de illis dictum est, *f* Elata voce clamavit, & sic dixit, Arborem excidite, & ramos ejus amputate, folia ejus excutite, & fructum ejus dissipate. Et dictum est, *g* Veruntamen fundamentum radicum ejus in terra permittite cum vinculo ferreo, & areo. Dicitur *h* illic, radices ejus, & *m* illic dicitur radices ejus. Quid est radices ejus priore loco memorata? In corpore arboris. Similiter radix, de qua posteriore loco dicitur, est corpus humanum, de quo scriptura loquitur: Si ita sit, quid inde determinabo, quod non relinquetur ei radix, aut ramus, nisi quod reperietur illis puritas cui innitantur? At alii dicunt, venient in judicium, & de illis dictum est, Hic dicet, Ego Jehovæ sum, & hic nomine Jacobi se vocabit, & ille manu sua Jehovæ subscriptionem dabit, & sibi cognomen Israelis imponet. Hic dicit, Jehovæ ego sum. Hi sunt justi perfecti. Et hic nomine Jacobi se vocabit. Hi sunt parvi filii improborum. Et hic manu sua Jehovæ subscriptionem dabit. Hi sunt improbi qui a viis suis se-

R. 2 parati

b Dei. i. in templo.*c* Jer. 3. 17.*d* Gen. 1. 9.*b* Gen. 13. 13.*c* Psal. 1. 5.*d* Psal. 104. 34. *f* Heb. parvi.*g* Mal. 4. 1.*h* Dan. 4. 14.

15.

k Dan. 4. 33.*l* In visione, v.

15.

m In interpretatione, v. 23.*n* Isa. 44. 5.

parati ad eos reversi sunt, at respuerunt. Et sibi cognomen Israelis imponet. Hi sunt profelyti populorum terræ. Corah & congregatio ejus non resurgent neq; judicabuntur, sicut dictum est, *b Et operuit eos terra.* Verba R. Eleazaris. R. Jehoshuah dixit, venient in iudicium, & de illis dicitur, *c Jehovah interficit, & resuscitat, ad sepulchrum dejicit, & reascendere facit.* Mentio hic fit *d sepulchri, sicut illic.* Quid sibi vult sepulchrum cujus hic mentio fit, Dejiciens & reascendere faciens? Etiam illic descensum in sepulchrum, & ascensum ex eo futurum docet. Dixit de eo R. Eleazar, Quid ego inde determinabo; Et operuit eos terra, & e medio congregationis perierunt? Dicitur est, E medio congregationis peribunt, *non dicitur, E seculo futuro peribunt.* Et generatio rebellium in deserto non resurget, neq; judicabitur, sicut dictum est, *f In hoc deserto consumentur, & ibi morientur.* Dicitur est etiam *g Quibus in ira mea juravi, eos requiem meam nunquam ingressuros.* Verba R. Eleazaris. R. Jehoshuah dixit, venient illi, & de illis dictum est, *Congregate mihi sanctos meos, qui sacrificio mecum sædus pepigerunt.* Dixit ei, Accipe verba mea. Quid inde determinas, Quibus in ira mea juravi? Dixit illi, Hi sunt exploratores, & omnes improbi in eo seculo universi. Dixit ei R. Jehoshuah, Et quid tu determinas ex eo loco, Congregate mihi sanctos meos? Dixit illi, Hi sunt Moses & Aharon, & omnes sancti illius generationis e tribu Levi respicientes de verbis suis improbis, de illis illic dictum est, at de justis non est illic dictum. Et annon prius dictum est, *h Ibi Abrahamum, & Saram uxorem ejus sepeliverunt?* Dicit etiam, *k In sepulchro meo, quod mihi in terra Cananea fodi.* Et dictum est, *l Et mortua est illic Miriama, & illic sepulta.* Dicitur est præterea, *m Et mortuus est illic Moses servus Jehovah in terra Moab juxta verbum Jehovah.* R. Joses Galilæus dixit, Non venient, sicut dictum est, *n In hoc deserto consumentur, & illic morientur.* Et dictum est, *p Et juveneam illic in valle decollabunt.*

*b Num. 16. 33.**c 1 Sam. 2. 6.**d Vel, putei.**f Num. 14. 35.**g Psal. 95. 11.**h Gen. 49. 31.**k Gen. 50. 5.**l Num. 20. 1.**m Deut. 34. 5.**n Num. 14. 35.**p Deut. 21. 4.*

collabunt. Quod hic dicitur de juvenca decollata, quod morietur, & illa ideo loco suo non revertitur, idem illic dicitur. Morientur, illi igitur e loco suo non movebuntur. At alii dicunt, venient illi, & de illis dictum est, *b Vade, & in auribus Hierosolymæ clamato, &c.* *b Jer. 2. 2.* Decem tribus non resurgent, neq; judicabuntur, sicut dictum est, *c Et terra eorum eos eradicavit Jehovah.* *c Deut. 29. 28.* Simeon filius Jehudæ dixit, Sicut abiit dies & non revertitur, sic hi non revertentur. R. Aqiba dixit, Sicut dies caligat, & postea splendet, sic caligo eorum in splendorem revertetur. R. Gamaliel dixit, Ecce ille dicit, *d Ut multiplicentur dies vestri & dies filiorum vestrorum.* Dicitur est etiam, *f Non morientur patres pro filiis.* Quamdiu pater dies suos multiplicat, tam diu filius dies suos multiplicat. R. Joses Galilæus R. Eleazaris auxilium dat, & R. Gamaliel R. Jehoshuæ. Septem sunt, quibus nulla est portio in seculo futuro. Hi sunt, Libellarius, & scriba, & medicorum optimus, & judex urbis ejus, & aruspex, custos, & lanuus. Tres sunt reges, & quatuor plebei, quibus nulla est portio in seculo futuro. Tres reges, sunt Jeroboamus, Achabus, Manasses. Quatuor plebei, Bileamus, Doegeus, Achitophel, & Gehazi. R. Jehudah dixit, Manasses prius reversus est, sicut dictum est, *g Et preces ad eum fudit, & ab eo exoratus fuit.* Dixit ei, Ecce scriptum est, *h Et eum Hierosolymis reduxit,* illud autem tacet, *k quod tu dixisti, quia de regno ejus loquitur, Ad regnum eum reduxit, non ad vitam seculi futuri.* R. Meir dixit, Non est Absoloni portio in seculo futuro. R. Samuel filius Eleazaris dixit, Non est Jereboamo, Achabo, aut Manassi, Baalhæ, aut Ahaziæ, aut ullis regibus Israelis, qui malefecerint, portio in seculo futuro. R. Johannes filius Nuræi dixit, *l Qui tristitia Deum in signis suis afficit, non est ei portio in seculo futuro.* Ille dixit, Qui vocem suam movet in canticum canticorum, & qui super vulnus mussitat, & super vulnus spuens, & dicens, *m Omnis mor-*

*b Jer. 2. 2.**c Deut. 29. 28.**d Deut. 11. 21.**f 2 Chr. 25. 4.**g 2 Chron. 33.**13.**h Ibid.**k Heb. secundum verba tua.**l Psal. 95. 9.**10.**m Exod. 15.**16.*

R 3

morbus, &c. non est ei portio in seculo futuro. Et sapientes dixerunt. Quicumque discipuli ramentum legit, & se separat, non est ei portio Jehovah, sicut dictum est, *b* Quia verbum Jehovah contempsit. Et dictum est, *c* Quam iniquitatem in me invenire patres vestri, quod longe a me recessere? R. Meir dixit, Quicumque est schola in urbe sua, & ille eam non adit, non est illi portio in seculo futuro. Et R. Aqiba dixit, Etiam qui discipulis sapientum non ministrat, non est illi portio in seculo futuro.

Finis Capituli.

C A P. XXXIII.

Septem creaturæ sunt, quarum una præstantior est altera sequente. Supra eas omnes firmamentum creavit, supra firmamentum stellas creavit, quæ lucem mundo dant. Præ stellis arbores creavit, quæ fructus producant, ubi stellæ nullos proferunt. Et præ arboribus *d* ventos malos creavit, qui huc & illuc ambulant ubi arbores e loco suo non movent. Præ ventis malis animalia bruta creavit, quæ se congregant & comedunt, ubi venti mali nec se congregant, nec comedunt. Brutis meliorem creavit hominem, in quo est scientia, quæ non est in brutis. Homine meliores creavit Angelos ministerii a mundi extremitate una ad alteram ambulantes, quod homines non faciunt. Sex res in homine esse dicuntur, quorum in tribus brutis similis est, & in aliis tribus, Angelis ministerii similis est. In tribus Bruta refert, comedunt & bibunt homines, sicut bruta, & sicut illa fructificant, & multiplicant, & similiter excrementa ejiciunt. In tribus Angelos ministerii referunt. Est in illis intelligentia, sicut in angelis ministrantibus. Et similiter statura erecta incedunt. Et lingua sancta cum illis utuntur. Sex res de dæmonibus prædicantur. In tribus homines, & in

b Num. 15. 31.

c Jer. 2. 5.

d Vel, spiritus

in tribus Angelos ministerii referunt. In tribus similes sunt hominibus. Edunt & bibunt, fructificant & multiplicant, moriuntur sicut homines. In tribus similes sunt Angelis ministerii. Sunt illis duæ alæ, & futura præsciunt, & ab una terræ extremitate ad alteram vadunt, sicut Angeli ministrantes. Et sunt qui dicant quod facies suas mutant, ita ut alios videntes ipsi non videantur. *b* Octo sunt Phariseorum genera. Phariseus Sichemæus. Phariseus impingens. Phariseus venam secans. Phariseus *c* extinctus. Phariseus *d* operans. Phariseus *e* dicens, quod debitum meum est, ego facturus sum. Et Phariseus ex inclinatione sua, & Phariseus ex timore. Octo res sunt in quibus multum difficile est, parum pulchrum, vinum, opus, somnus, & divitiæ, & via seculi, *f* aquæ calidæ, concubitus, & aspectus sanguinis. Septem rebus creavit Sanctus Benedictus Deus mundum suum. Hæ sunt, scientia, excellentia, increpatione, justitia, iudicio, benignitate & misericordiis. Et sicut septem rebus creavit mundum suum, ita septem creavit, patres tres, & matres quatuor. Septem proprietates sunt, quæ coram throno gloriæ inserviant. Hæ sunt, sapientia, justitia, & iudicium, benignitas, & misericordia, veritas & pax, sicut dictum est, *g* Et desponsabo te mihi in seculum, & desponsabo te mihi in justitias iudicio, & benignitate & in misericordiis, & desponsabo te mihi in veritate, & cognosces me esse Jehovah; Docens quod omnis homo, qui omnes has proprietates habet, scientiam Dei habet. Septem habitacula sunt, sc. Supremum, infimum, aer mundi, & quatuor superiora. R. Meir dixit, *h* Septem sunt firmamenta. Hæc sunt, velum, firmamentum, nubes, habitatio, habitaculum, fedile, planities. Ex opposito eorum terra septem nominibus appellatur, sc. Terra, solum, fundus, sicca, arida, orbis, mundus. Quare vocatur Tebel orbis? Quia terra est *k* pars orbis. Expositio alia. *l* Quia mos ejus est congregare, non autem expellere.

b Septem memorantur in Bux Lex. Chal. Tal. Rab. in voce שָׁדַי, vid. illic.

c Vel, incurvatus.

d Heb. cui est opus.

f Vel, balnea.

g Hof. 2. 19, 20.

h i. Septem nominibus appellatur si firmamentum, ut expositio sequente patet.

k Vel, consuetudine plena.

l Forsan quia Tebel mixtionem significat.

Sep.

Septem gradus sunt, quibus unus ab altero differt. Uxor unius alterius uxore formosior est. Similiter liberi pulchriores. Duo in scutella una comedunt. Hic secundum opera ejus, & ille secundum opera illius gustat. Duo in pelvi una sortiuntur. Huic fors pulchra, illi foetida exurgit. Differt etiam in sapientia sua, intelligentia, scientia & statura, sicut dictum est, *b Socio suo prestantior est justus, &c.* Septem proprietates exposuit Hillel senex coram filiis *c Betheræ.* Hæ sunt. Argumentum a minore ad majus. Argumentum a pari. *d Scriptura principalis e versu uno, & structura principalis e duobus versibus.* Generale e particulari, & particulare e generali. Simile ei in altero loco. Verbum docens e sensu suo. Has septem proprietates exposuit Hillel senex coram filiis Betheræ. Septem res sunt in homine rudi, & totidem in sapiente. Et quod non audit, dicit, Non audiui. Neq; pudore affectus est, sed veritatem confitetur, & contraria de homine rudi per permutationem prædicantur. Sapiens coram præstantiore in sapientia, & autoritate non loquitur. Hic est Moses, sicut dictum est, *f Et locutus est Aharoni verba, quæ Deus Mosi dixerat, & signa coram populo fecit.* Et quis fuit ad loquendum magis idoneus, Moses an Aharon? Dic, Moses, quia ex ore Dei, at Aharon ex ore Mosi audiverat. Sed sic dixit Moses, Num possibile est, ut loquar in eo loco, ubi stat frater meus natu major? Idcirco dixit Aharoni, Loquere, sicut dictum est, Et locutus est Aharon omnia verba, quæ Deus Mosi locutus fuerat. Neq; ingressus est in medio Verborum socii sui. Hic est Aharon, qui siluit, donec Moses sermonem suum complevisset. Neq; dixit illi, Verba tua abbreviato. At postea Mosi dixit, *g Ecce hodie obtulerunt.* Et mortuos lugemus nos. Et sunt, qui dicant eos Aharonem e medio congregationis foras extraxisse. Et dixit ille, Moses, frater mi, e decima levi prohibitum est lugenti comedere. Graviter peccasti. Annon nosti quod dictum sit,

b Prov. 12. 26.
c Locus prope Hierosol. multis collegiis referunt. Discipulis ibi filii vocantur.
d Bux. Lex. Chal. Tal. Rab. בְּכֵיין.

f Exod. 4. 30.

g Num. 10. 19.

fit hoc prohibitum esse lugenti? Statim confessus est illi, sicut dictum est, *b Et audivit Moses, & in oculis ejus b Lev. 10. 20. bonum fuit. Nec non in oculis Dei. Simile est, c Et iratus fuit Moses Eleazari & Ithamari filiis Aharonis. Inde dicunt, Cum discipulis suis quis festum facit, faciem suam non nisi maximo adjicit. At cum irascitur, non nisi minimo irascitur, sicut dictum est, Et iratus fuit Eleazari, & Ithamari, docens, d quod ut Aharoni etiam succenseret, causa non defuit, Aharon major Mose fuit, & Sanctus Benedictus Deus Aharone major. Quare igitur Aharonem non est allocutus? Quia filios non habuit qui in irruptione starent. Si enim Eleazar & Ithamar filii fuissent in irruptione stantes, occasionem perditionis Nadabo, & Abihu peccatum non dedisset. Simile est in Abrahamo patre nostro, quando pro Sodomitis oravit. Dixit ei Sanctus Benedictus Deus, *f Si f Gen. 18. 26. inveniam Sodomæ tot, vel tot justos, toti loco eorum causa parcam. Notum & manifestum fuit g corameo, qui dixit, g i. Coram Deo. & fuit mundus, quod si Sodomæ tres, aut quinq; justi reperti fuissent, peccatum ei perditionis occasionem non dedisset. Sed expectavit Sanctus Benedictus Deus, dum Abrahamus verba sua complevisset, & postea eum reverti permisit, sicut dictum est, h Et abiit Jehovah h Gen. 18. 33. postquam colloquendi cum Abrahamo finem fecisset. Dixit illi, Ecce ego dimissus sum, sicut dictum est, k Et ad lo- k Ibid. cum suum reversus est Abrahamus. Neq; ita respondere metuit Elihu filius Barachelis Buzita, qui dixit, l Dixi, l Job. 32. 7. dies loquentur. Docens, quod silentes coram Jobo sederent. Ubi stetit ille, steterunt illi; quando sedebat, sederunt; cum edebat, edebant; quando bibebat, bibebant, donec libertatem ita faciendi ab illis abstulit, sicut dictum est, m Et postea aperuit os suum Jobus & diei m Job. 3. 1, 2. suo maledixit, & dixit, Pereat dies, in quo natus fui, & nox in qua dictum est, vir conceptus est. Pereat dies in quo pater meus cum matre mea congressus fuit, & illa dixit ei, Ego concepisti. Unde autem apparet, quod non confuse locuti fuerunt? Quia dictum est, n Et respondit n Job. 3. 2. Jobus**

d Heb. quod etiam Aharon in ira fuit.

f Si f Gen. 18. 26. inveniam Sodomæ tot, vel tot justos, toti loco eorum causa parcam. &c.

g i. Coram Deo.

h Gen. 18. 33.

k Ibid.

l Job. 32. 7.

m Job. 3. 1, 2.

n Job. 3. 2.

b Job. 4. 1.
c Job. 8. 1.
d Job. 11. 1.
f Job. 32. 6.

g Ingressi in
medio verborum
sui.

h Gen. 43. 9.

k Gen. 42. 37.

l Deut. 5. 28.

Jobus & dixit. b Et respondit Eliphazus Temanites & dixit. c Et respondit Bildadus Shuchites, & dixit. d Et respondit Zopharus Naamathites, & dixit. f Et respondit Elihu filius Barachelis Buzita, & dixit. Neq; singulos ordine descripsit scriptura, nisi ut intimaret omnibus mundum ingredientibus, quod nemo sapiens coram sapientiore loqui soleat, neq; verba socii sui g interpellare. Neq; metuit Jehudah ita respondere, hoc ordine petens, h Ego pro illo vadimonium faciam. At non ita petiit Reuben, sicut dictum est, k Et dixit Reuben patri suo, Duos filios meos interficito, Et dictum est de primo, Primus hic Jacobus est. At sunt qui dicant Saram esse. Et de postremo, postremi sunt homines Haranæ. Et qui verum confitetur, hic Moses est, sicut dictum est, l Et dixit mihi Jehovah, Recte fecerunt in eo quod dixerunt. Sic etiam Deus de veritate confitetur, sicut dictum est, Recte dicunt filia Zelophehadis.

Finis Capituli.

C A P. XXXVIII.

m Pirke Aboth.
cap. 5. fig. 8.

Septem species vindictarum in mundum veniunt Sm &c. Sunt qui decimas pendunt; sunt qui non pendunt. Tunc venit fames præ pluvia cohibita. Sunt qui primitias separant; sunt qui non separant. Tunc venit fames e consternatione hostili. Sunt qui placentiam separant; sunt qui non separant. Tunc venit fames maxime consumens. Efficiunt hi, ut non reddantur decimæ omnino. Cælum cohibent, ne ros descendat, aut pluvia, ita ut homines laborantes, quod sufficiat, non obtineant. Propter iniquitatem in oblationibus, & decimis cohibentur cæli, ne rorem aut pluviam descendere faciant, & populus regno alieno proditur. Pests in mundum venit propter iniquitatem col-

b collectionis, & c rei oblivioni datæ, & anguli, & decimæ arborum. Factum in muliere quadam quæ in vicinia juxta agri Dominum habitavit. Cujus duo filii in agrum ad colligendum exierunt, sed agri dominus eos non permisit. Mater eorum dixit, Quando filii mei ex agro veniunt, forsitan in manu eorum aliquid, quod comedam, inveniam. Et illi dixerunt, Quando ad matrem nostram accedamus, forsitan in manu ejus aliquid quod comedamus, reperiemus. Illa nihil in manu eorum, nec illi aliquid in manu ejus quod comederent, invenere. Capita eorum igitur genibus matris suæ imposuerunt. Sic tres illi die uno occubuerunt. Dixit iis Sanctus Benedictus Deus. Nihil vos ab illis petiistis, nisi d quod vitas vestras conservaret. Ego igitur a vobis vitas vestras repetam. Sicut dictum est, f Ne rapias a paupere, quia pauper est, neq; afflictum in porta opprime. Dominus enim causam eorum aget, & animam spoliantium eos spoliabit. Gladius in mundum venit g propter judicium, & perversiorem iudicii, & obdolentes legem non juxta constitutionem, & quia R. Simeonem filium Gamalielis, & R. Ishmaelem cepere, ut eos interficerent. Sedebat R. Simeon filius Gamalielis pœnitens de sententia sua, & dixit nobis, Væ nobis, quia interficiemur, sicut sabbata profanantes, & sicut idola colentes, & sicut nuditatem revelantes, & sicut sanguinem effundentes. Sic erit mors nostra. Dixit ei R. Ishmael filius Elishæ, Placetne tibi, ut verbum unum coram te proferam? Dixit ei, Loquere. Dixit illi, Rabbi, quando ad prandendum reversus es, venerunt pauperes, & ad portam tuam stabant, quos intrare, & edere non permisisti. Dixit ei, h Narrato illis, si sic fecerim. Sed erant mihi janitores ad portam sedentes, qui quando veniebant pauperes, eos ad me intromittebant, ita comedebant, & bibebant, & nomini Dei benedicebant. Dixit ei, Forsitan quando sedebas exponens in monte domus, & omnes populi Israelis coram te federunt, k hoc te superbum fecit. Dixit ei, l Ishmael

b Quia nil pauperibus relictum est. Lev. 19. 9, 10.

c Deut. 24. 19.

d Heb. animas vitarum vestrarum. Putastis vos illos occidisse, ut vos viveretis, sed vos ipsos occidistis.

f Prov. 22, 23, 23.

g Propter oppressionem iudicium. In Pirke Aboth, cap. 5. f. 8.

h Vel, Aspice illos, utrum sic fecerim. Immensus vultus pauperum contrarium patefacere. k Hæc sunt pœnitentia tua de resp.

l Tu forsitan de teipso humiliter cogitas.

frater meus aptus est, qui impetum ejus accipiat. Tunc obsecrarunt carnificem. Hic dixit, Ego sum sacerdos filius sacerdotis magni, occide me prius, ut socii mei mortem non aspiciam. Dixit iis, Sortes projicite. Quibus projectis fors in R. Simeonem filium Gamalielis cecidit. Statim gladio accepto caput ejus abscidit. Accipit illud R. Ishmael filius Eliphæ, & in sinu ejus posuit, flens & exclamans, Os sanctum, os fidele, os sanctum, os fidele, os quod produxit gemmas raras, & lapides pretiosos, & margaritas, quis potuit te in pulvere abscondere, aut linguam tuam pulvere & cinere implere? De te scriptura dicit, *b* *Expergiscere O gladii in socium meum, & in verum comitem meum. Non perfecerat sermonem suum, quin gladius eum abstulit & caput ejus abscidit, & de illis scriptura dicit, c* *Et calecet ira mea, & vos gladio interficiam.* Non scio quod uxores horum viduæ fuerint, aut filii orphani, sed quodammodo viduæ. At quod non fuerint viduæ juxta *d* domum ordinis, apparet quia non liberatur inde anima, *f* ut possint viro alteri nubere, juxta sensum literalem eorum verborum, ubi dicitur, *g* *Et erunt uxores vestrae viduæ. Nescio an filii eorum orphani fuerint, sed orphani dicuntur: at quod orphani non fuerint, apparet, quod opes eorum adhuc in possessione patrum fuere, neque jure hæreditario eas accipere, aut auferre, aut ex illis dare permittunt.* Exilium in mundum venit ob idololatriam, & nuditatis revelationem, sanguinisque effusionem, & propter quietem terræ denegatam. Propter idololatriam, sicut dictum est, *h* *Et excelsa vestra destruam.* Dixit ei Sanctus Benedictus Deus, Quandoquidem vos idolis servire vultis, etiam ego vos captivos ducam in locum ubi est cultus idolorum, & excelsa vestra destruam. Propter quietem terræ denegatam. Unde patet? quia dictum est, *k* *Tunc sabbatis suis fruetur terra.* Dixit iis, Quandoquidem vos eam requiescere non permittitis, sicut dictum est, *l* *Et mandabo benedictionem meam vobis, ipsa quiescere vos permittet, & quot menses vos eam,*
ut

b Zech. 13. 7.

c Exod. 22. 24.
d Vid. Shel. Jar. in textum ubi est כִּיתָּיִן domus judicii.

f Quia defuncti testes mortis prioris mariti, ut Shel. Jar. in text.

g Exod. 22. 24.

h Lev. 26. 30.

k Lev. 26. 34.

l Lev. 25. 21.

ut requiesceret, permittere debuistis, ab ea requiescetis. Idcirco dictum est, *Tunc fruetur terra.* Propter nuditatis revelationem. Nempe dicit R. Ishmael filius Josi, *Quamdiu Israelitæ lascivi fuere in re nuditatis, divina presentia a manendo inter illos ablata fuit, sicut dictum est,*
b *Ut nihil pollutum in te videat & a te avertat.*

b Deut. 23. 14.

Finis Capitis.

C A P. XXXIX.

Quinq; sunt *hominum genera*, quibus nulla est remissio. Qui sæpe resipiscit, & sæpe peccat. Qui in generatione pura peccat. Et qui peccat, *c* ut resipiscat. Et *d* quicumque in peccato suo Deum blasphemat. *f* Non est homini sufficientia, unde similitudinem rerum supernarum cognoscat. Quod si ita esset, claves ei traditæ essent, ut cognosceret, quomodo facta sunt cælum, & terra. Ipse dixit, omnia visa sunt, & omnia revelata, & omnia juxta opinionem humanam. Ipse dixit, Omnia in pignus data sunt, & rete in omnes viventes expanditur, & omnis pœnitentia malorum tarda est, & determinatum est judicium eorum signatum, & quietus improborum finis malus est. Et potestas dominos suos sepelit. Est pœnitentia suspensa. Et sunt qui dicant eam expiare. Est & pœnitentia quæ cum die mortis expiat, & dies mortis cum pœnitentia improbos remunerant, & justos conjungunt. Improbos remunerant, quasi homines qui legem oculo malo sibi fecerunt, neque unquam res bona in illis reperta fuit. Et justos conjungunt, quasi homines, qui legem oculo bono faciunt, neque res mala in illos reperta est. Param dant his, & illis, & petentibus multam extendunt. Ille dixit, omnes exeunt, & abeunt nudi, & utinam exitus adventui similis esset! R. Meir dixit, Dilectus est homo, quia secundum imaginem Dei factus est, sicut dictum est, *g* *Nam in imagine Dei hominem fecit.* Di-

c Heb. per modum redeundi.
d Heb. cuiusque est in manu ejus prophanatio nominis Dei in peccato suo.
f Vel, Non tenetur homo ut similitudinem, &c. Vel, Non dubium est homini scire, quæ sit similitudo superiorum.

g Gen. 9. 6.

lecti sunt Israelitæ, quia filii Dei vocantur, sicut dictum est, *b Vos estis filii Jehovæ Dei vestri.* Dilecti sunt Israel, quia dedit illis gemmam desiderii, qua mundus creatus fuit, sicut dictum est, *c Nam doctrinam bonam vobis do: legem meam deserere nolite.* R. Eleazar filius Zadochi dixit, Cui rei conferuntur iusti in hoc mundo? Arbori quæ in loco puro stat, cujus ramus ab eo in locum immundum exit. Quid dicunt homines? Excindite ramum hunc ab arbore, & erit tota munda juxta morem suum. Cui rei conferri possunt improbi in hoc mundo? Arbori, quæ stat in loco immundo; at ramus ex ea in locum purum exit. Quid dicunt homines? Excindite ramum hunc ab arbore, & erit arbor tota juxta morem suum immunda. Sex nominibus appellatur leo. Leo grandis, leunculus, leo major, leo prædam subigens, leo mediocris, leo superbus. *d Sex* nominibus appellatur serpens. Serpens urens, serpens ingens, basiliscus, vipera, aspis. Sex nominibus appellatur Solomon. Jedidiah, Ecclesiastes, Filius Jake, Agur, Lemuel.

d Dicitur sextum serpentis nomen sc. **רֶחֶם** repens (Nisi **שׁוֹחַ** pro uno numeretur) in Solomoni in sequente enumeratione.

Finis Capituli.

C A P. XL.

Quatuor res sunt, quas homo faciens fructus eorum in hoc mundo comedit, & fors capitalis stabilis ipsi manet in mundo futuro. Hæ sunt, Honor patris, & matris, & distributio elemosynarum, & reductio pacis inter hominem & socium ejus, & studium legis, quod est instar eorum omnium. Quatuor res sunt quas si fecerit homo, ab eo & in hoc seculo & in futuro vindicta sumetur. Cultus idolorum, & nuditatis revelatio, sanguinis effusio, & lingua mala præ illis omnibus. Puritati est fors capitalis, sunt & ei fructus, sicut dictum est, *f Dicite iusto, quod bene erit illi, quia fructum operum*

f Isa. 3. 10.

operum suorum comedent. Iniquitati fors capitalis est, sed non sunt ei fructus, sicut dictum est, *b Væ improbo, male illi erit.* Sunt autem qui dicant esse fructus illis transgressionum, sicut dictum est, *c Idcirco de fructu viae sue comedent, & machinationibus suis implebuntur.* Quicumque multos ad puritatem ducit non revolvetur transgressio in manum ejus, ita ut discipuli ejus non reciperent jure hæreditario mundum futurum, aut ipse in infernum descenderet, sicut dictum est, *d Non enim in inferno animam meam derelinques.* At quicumque multos ad peccatum ducit, non est in manu ejus quod sufficiat ad penitentiam agendam, ita ut discipuli ejus in infernum non descenderent, aut ipse hæreditatem in seculo futuro acciperet, sicut dictum est, *f Homo qui sanguinem alicujus violenter eripit, ad puteum fugiet.* Qui dicit, Peccabo, & revertar, non est in manu ejus quod sufficiat ad penitentiam agendam. Qui dicit, Peccabo, & dies expiationis expiabit, non expiabit dies expiationis. Qui dicit, Peccabo, & dies mortis absterget, dies mortis non absterget. R. Eleazar filius R. Josi dicit, Peccans & rediens, & ad perfectionem suam pergens, e loco suo non movebitur, donec illi remittatur. At qui dicit, Peccabo & redibo, tribus vicibus ei remittetur, & non amplius. Quatuor hominum conditiones sunt. Qui dicit meum tuum est, & tuum meum, *g* &c. Quatuor sunt discipulorum conditiones. Qui vult, ut ipse discat, & alii discant, oculum bonum habet. Qui vult ut ipse discat, non autem alii, ille oculum malum habet. Qui vult alios, non autem seipsum discere, hæc est conditio intermedia. Sunt autem qui dicant hanc esse conditionem Sodomæ. Qui nec vult seipsum, nec alios discere, ecce hic est improbus completus. Quatuor sunt conditiones eorum, qui scholam adveniunt. Accedens & manens. Est ei portio. Accedens, & non manens, non est ei portio. Absens & *h* manens. Est ei portio. Absens & non manens. Non est ei portio. Rogans & respondens. Est ei portio. Manens

b Isa. 3. 11.

c Prov. 1. 31.

d Psal. 16. 10.

f Prov. 28. 17.

g Vid. Pirke abeth. c. 5. f. 10.

h Voluntate seu vel obedientia.

Manens & filens. Non est ei portio. Accedens & manens, ut audiat, & discat. Est ei portio. Accedens & manens, ut dicant *homines*, vir huiusmodi accessit, & mansit coram sapiente. Non est ei portio. Absens & manens, ut honorem magno afferat. Est ei portio. Absens, & manens, ut dicant *homines*, vir huiusmodi iustum sapientem vocavit. Non est ei portio. Manens & rogans, ut dicant *homines*, vir huiusmodi manet, & rogat, & coram sapiente inservit. Non est ei portio. Manens & rogans, ut audiat, & discat. Est ei portio. Manens & filens, ut audiat, & discat. Est ei portio. Manens & sedens, ut dicant *homines*, vir huiusmodi manet & filet coram sapiente. Non est ei portio. Quatuor sunt sedentium coram sapientibus genera. Est qui spongiæ similis est. Est qui cribro similis est. Est qui clepsydra similis est. Est qui sacco fecinaceo similis est. Spongiæ similis. Nempe hic est discipulus sapientis qui coram sapiente manet, & discit scripturam & Mishnam, Midrasham, consuetudines, & Agadas. Sicut spongia omnia fugit, ita ille omnia fugit. Cribro similis. Nempe discipulus sapientum sagax, qui sedet coram discipulis sapientum, & audit scripturam, & Mishnam, Midrasham, consuetudines, & Agadas, sicut cribrum aceres emittit, et similam retinet, ita ille malum emittit, & bonum retinet. Clepsydra similis. Nempe, hic est discipulus stultus, qui coram discipulis sapientum manens audit scripturam & Mishnam, constitutiones & Agadas. Sicut clepsydra ex una parte accipit, ex altera emittit, ita verba singula quæ auribus ejus ille recipit, hinc recipiuntur, illinc rejiciuntur. Primum prius excipit, & abit. Sacco fecinaceo similis. Nempe hic est discipulis improbus, qui coram sapiente manens audit scripturam, Mishnam, Midrasham, consuetudines & Agadas. Sicut faccus fecinaceus vinum emittit, & feces retinet, ita ille pulchrum emittit, malum retinet. R. Eleazar filius Jacobi vocat cornu perforatum *b* varias incisiones habens. Nempe hic est infans, cui margaritam

b Heb. incisum incisum.

tam dant, *b* deinde dant ei frustum panis, & ille margaritam abjicit. Tum panem auferentes dant ei vas testaceum, & ille frustum panis abjicit. Et cum vas testaceum auferant, nihil præterea in manu ejus reperitur. De re discipulorum Dominus noster Gamaliel quatuor res exposuit. Est piscis immundus, piscis mundus, piscis e Jordane, piscis e mari magno. Piscis immundus. Nempe, filius pauperum, qui discit Scripturam, & Mishnam, consuetudines & Agadas, in quo tamen nulla est scientia. Piscis mundus. Nempe, hic est filius divitum, qui discit scripturam, & Mishnam, consuetudines, & Agadas. Et in illo est scientia. Piscis mundus e Jordane. Nempe hic est discipulus sapientum, qui discit Scripturam, & Mishnam, & Medrasham, consuetudines & Agadas, sed non est in eo scientia ad respondendum. Piscis e mari magno. Nempe, hic est filius discipuli sapientum, qui discit Scripturam, & Mishnam, Midrasham, consuetudines & Agadas, & est in eo scientia ad respondendum. Quatuor conditiones sunt. Est videns, & visus; visus, & non videns; videns, & non visus; neq; videns, neq; visus. Videns & visus, sc. lupus, & leo, & pardus, & ursus, & basiliscus, & serpens, & latro, & exercitus. Hi vident, & visi sunt. Visus & non videns. Nempe gladius, & arcus, & hasta, & culter, & baculum, & *d* fibræ. Visa sunt hæc, at non vident. Videns, & non visus. Hæc est plaga spiritus mali. Neq; videns, neq; visus. Hæc est plaga morbi viscerum. Quatuor sapientes sunt. Videns R. Johannes filius Nurzi in somnio timorem peccati observavit. R. Eleazar filius Azariæ magnificentiam, & divitas observavit. R. Ishmael sapientiam observavit. R. Aqiba de vindicta sollicitus fuit. Tres sunt discipuli sapientum. Videns filius Azari in somnio beneficentiam speculatus est. Sapientiam speculatus est filius Zomæ. Elisha filius Abuiæ de vindicta sollicitus est. Tres Prophetæ sunt. Videns librum regum in somnio magnitudinem speculatus est. Isaiam videns consolationem speculatus est. Jeremiam

b Heb. redeunt, & dant.

c Vel, tumor.

d Vel, clavicle vitis.

videns de vindicta sollicitus fuit. Tria Hagiographa sunt. Videns librum Psalmorum in somnio mansuetudinem speculatus est. Videns Proverbia sapientiam speculatus est. Videns Jobum de vindicta sollicitus est. Mors improborum & ipsis & mundo convenit. Mors iustorum & illis, & mundo mala est. Tranquillitas improborum & ipsis, & mundo mala est. Tranquillitas iustorum & ipsis, & mundo bona est. Nunquam stet homo nudus ante domum sanctorum sanctorum. Et qui domum

b Ubi ventrem exonerare solent.

c Vel, qui ea edens novit omnem amorem, &c.
d Vel, seculi. Quando lingue divise fuerunt. Amor, controversa, congregatio juxta verbum Dei directa bona sunt; seculus mala.

b secretam ingreditur, faciem suam nec ad orientem, nec ad occidentem, nec ad latera convertat: neque seipsum stans, sed sedens denudet, neque seipsum dextra sed sinistra manu abstergat. At quare dicunt non debere hominem se manu dextra, sed sinistra abstergere? R. Eleazar dixit, quia verba legis ea ostendunt. R. Jehoshuah dixit, c quia illic edit, & bibit homo. Omnis amor, qui a realiqua dependet (si modo sit amor, qui a re aliqua dependeat) omnis controversia, quæ de Dei nomine existit, (si sit ulla controversia, quæ de Dei nomine existit) omnis congregatio, quæ propter mandatum fit, omnis congregatio inquam quæ propter mandatum fit, hæc est congregatio virorum magnæ congregationis. At ea quæ non fit propter mandatum, hæc est congregatio hominum d generationis divisionis.

Finis Capitis.

CAP. XLI.

Rabbi Simeon dixit, Tres coronæ sunt. Hæ sunt illæ. Corona Legis, & corona Sacerdotii, & corona Regni. At boni nominis corona supra illas ascendit. Corona Sacerdotii. Nempe, si data essent homini omne argentum & aurum, quod in mundo est, hæc illi coronam Sacerdotis procurare nequeunt, sicut dictum est,

f Num. 25. 13. f Et erit ei, & semini ejus post eum sædus Sacerdotii in seculum

lum. Corona Regni. Si quis pro ea omne argentum & aurum in mundo dare posset, coronam Regni obtinere non potuisset, sicut dictum est, b Et David servus meus princeps eorum erit in seculum. Sed de corona Legis res ita se non habet. Dignitatem legis, quicumque accipere cupit, veniat, & accipiat, sicut dictum est, c Hæc, qui quis fuit, venite ad istas aquas. In d rebus legis, occupatus esto, neque rebus otiosis vacato. Res quæ accidit R. Simeoni filio Juchæi, qui ægrotos visitans quendam invenit, qui intumuit, & incidit in ægitudinem ex oculis, qui blasphemias coram Sancto Benedicto Deo protulit. Dixit illi, Vane, tuum erat misericordiam pro teipso petere, & tu blasphemias profundis. Dixit illi, Sanctus Benedictus Deus eas a me tollet, & tibi imponet. Dixit, f Recte mihi fecit Sanctus Benedictus Deus, quia verba legis deserui, & verbis g otiosis operam dedi. Res quæ R. Simeoni filio Eleazaris accidit, qui venit a turri h Ederæ e domo Domini sui super asinum equitans, & juxta litus maris ambulavit. Vidit hominem quendam qui valde sædus fuit. Dixit ei, Vane, quam sædus es tu? Forte filii urbis tuæ ita sædi sunt ac tu. Dixit ei, Quid k faciam? Artificem adito, qui me fecit, & dic illi, quam sædum est vas hoc quod fecisti? Quando cognovit R. Simeon se peccasse, ab asino descendit, & coram illo prostratus dixit ei, l Affixi te, condona mihi. Dixit ei, Nolo tibi condonare, donec dicas artifice, qui me fecit, Quam sædum est hoc vas, quod fecisti? Cucurrit post illum tres mille passus. Egressi sunt homines urbis in occursum ejus. Dixerunt ei, Pax tibi Rabbi. Dixit eis, Quem vos vocatis Rabbi? Dixerunt, eum qui post te ambulat. Dixit iis, Si hic sit Rabbi, non sunt multi tales in Israele. Dixerunt ei, Quid fecit tibi? Dixit illis, Sic & sic mihi fecit. Dixerunt, Nihilominus remitte ei. Dixit ei, Ecce remitto, tantummodo injungo, ut ita loqui non soleat. Eo die ingressus est R. Simeon in Scholam, & m perpetuo exposuit. Sit homo tener sicut arundo, nec sit durus instar

b Ezech. 37. 25.

c Isa. 55. 1. d Vel, verbis.

f Heb. Pulchre.

g Vel, verbis.

b Vel, gregis.

k Vel, feci?

l Vel, affixus sum propter te.

m Vel, mundo exposuit. scilicet sententiam sequentem.

T 2

b Se hanc aut illuc pro venti impetu incurvat, sed e loco suo non movetur.
c Heb. super faciem eius jacit.

stat cedri. Quid est hæc arundo? Is super quem veniunt & flant omnes venti. b Abit ille & venit cum illis. Ventus redit, stat ille in loco suo. Idcirco meruit arundo, ut ex ea calamus scriptorius ad scribendum legem fieret. Sed cedrus in loco suo non stat, quando flat ventus australis, qui eam eradicat, & e deiecit. Et quis est finis cedri hujus? Eam in ignem projiciunt. Hinc dicunt, Sit homo tener, sicut arundo, non autem durus, sicut cedrus. Tria de hominibus prædicantur. Est qui eleemosynam dat. Super illum venit benedictio. Et qui mutuo dat, illo melior est. Qui dat dimidium e residuo, hic in gradu excelsiore quam illi omnes collocatus est. Tres sunt conditiones discipulorum sapientum. Sunt qui rogant & respondent: Sapiens qui rogat, & non respondet, illo inferior est. At qui neq; rogat neq; respondet, is omnium minimus est. Tres sunt sudores. Sudor morbi, sudor balnei, & sudor operis. Sudor morbi sanitas est, & sudor balnei, non est ei similis. Sex sunt lachrymarum genera. Ex iis tria bona sunt, & tria mala. Ploratus, & fumi, & domus exonerationis lachrymae malæ sunt. Pulveris aromatici, & risus, & fructuum lachrymae bonæ sunt. Tria sunt in vase testaceo. Absorbet, & non evomit, neq; ulli quod in eo est malefacit. Tria sunt in vase vitreo. Non absorbet, neq; evomit, & quicquid in eo est, ostendit, in loco calido calidum, in loco frigido frigidum. d Quatuor sunt quibus difficilis est concubitus. f Declinanti, g redeunti ex itinere, h & coram libro stanti, & k e carcere exeunti. Quicumq; in se quatuor res recipit, ut sit socius, ad domum sepulchrorum non ambulet, neq; brutum nutriat, Ægypti argentum comminuat, ad locum ejus redit, sicut dictum est, l Et Ægyptios spoliarunt. Et dictum est, m Et collegit Josephus omne argentum. Scriptum est, quod aqua in locum suum redierit. Sicut dictum est, n Num oculos tuos in id quod non est, conjicies? Jehudah filius Temæ dixit, Sis fortis ut pardus, & levis ut aquila, & celer sicut hinnulus, & potens ut leo ad faciendum beneplacitum patris.

d Heb. Quatuor res difficiles sunt ad concubitum.
f Ei qui concubitum non cupit. Vel qui eo recte uti nescit. Vid. Buxi. Lex. Chal. Tal. Rab. in נטה in voce הטייה.
g Fesso.
h Studiose, & libris dedito.
k Heb. e domo vincitorum.
l Exod. 12. 36.
m Gen. 47. 14.
p Prov. 23. 5.

patris tui cælestis. Idem dixit, Dilectus a deo est, qui in omnia mandata inquirat. Et si vicino tuo parum mali feceris, sit in oculis tuis multum. At si multum boni vicino tuo feceris, sit multum boni parum in oculis tuis. Quod si parum boni tibi fecerit, sit in oculis tuis multum. Spongia, amphora, pix. Hi sunt b discipuli sapientum. Clepsydra & calamus junceus. Hi sunt c improbi. Esto sicut uter, cui non est ostium ad recipiendum ventum. d Esto paratus ad dolorem recipiendum, & remittens injuriam tibi referentibus. Res factæ, et reconditæ hæc sunt. Tabernaculum conventus, et vasa in eo, et arca, et partes fractæ Tabularum, & urna mannae, et virga Moysi, et baculus Aharonis, et amigdala ejus, et flores ejus, et vestes sacerdotii, et vestes sacerdotales Messæ, sed f mortarium Astinæ, mensa et lucerna et propitiatorium adhuc Romæ reposita sunt. Res quæ R. Tarponi accidit, qui sedit legens discipulis suis, cum sponsa coram eo præterit. De ea præceptum dedit, (erat enim congregatio in domo ejus) et dixit matri suæ, Lavate eam, et eam intuemini, ornate eam, et coram ea saltate, donec ad domum mariti abeat. Hi sunt qui portionem in seculo futuro non habent. Quinq; reges, et sex plebei, Cain, et g Corah, et Bileamus et Achitophel, et Doegus et Gehazi. R. Joses dixit, Justii perfecti non purgantur, neq; improbi perfecti purgantur. Qui igitur purgantur? Intermedii. Quæso Jehovah libera animam meam a Gehennæ judicio. Forte si descendant illinc, et purificati sint, ascendent illuc, et purificati erunt, sicut dictum est, h Et adducam partem tertiam per ignem, & purgabo illos, sicut argentum purgatur, et probabo illos, sicut aurum probatur. Domus Hillelis dixit, vident k eam prorsus, sicut dictum est, l Quia melior est vita misericordiae tuae, labia mea te laudabunt. Et dicit, m Parce illi secundum misericordiarum tuarum magnitudinem, sc. ut a judicio Gehennæ liberentur.

Quemcumq; creavit Sanctus Benedictus Deus in mundo suo, non nisi in gloriam suam creavit, sicut dictum est,

b Rement, quæ didicerunt.
c Amittunt quæ didicerunt.
d Heb. Esto coram dolore.

f In quo se. Astinas contundebat aromatata. Vid. Buxi. L. x. Chal. Tal. Rab. in אכט.

g וקרח וקרח pro וקרח vid. Tal. Basil.

h Zech. 13. 9.

k Gehennam sc. de qua prius.
l Psal. 63. 13.

m Neh. 13. 22.

b Isa. 43. 7. est, Unumquemq; qui de nomine meo vocatur: Eum enim in
 c Exod. 15. 18. gloriam meam creavi, immo feci. Et dictum est, c Jeho-
 vah regnabit in secula seculorum, &c. Dixit R. Hannaniah
 filius Aquishæ, voluit Sanctus Benedictus Deus Israelem
 justificare. Idcirco legem, et mandata multa illis dedit,
 d Isa. 42. 21. sicut dictum est, d Jehovah beneplacitum est propter justitiam
 suam, legem magnificabit, & glorificabit.

Eadem est con-
 clusio singulo-
 rum capitulum in
 Pink Aborb.

Perfectus est et finitus hic libellus.

Deo mundi laus tribuatur.

f Pink Aborb
 sc. cum R. Na-
 thanis com-
 mentario.

Finitur f capitulum, et cum eo finitur Tractatus
 R. Nathanis.

FINIS.

~~24.557.~~
 H-58819

LECTORI S.

ERRATA varia peperit absentia mea. Ea (lector candide) correctæ de-
 di, ne forsan tibi molesta forent. Noli ob multitudinem gravari,
 sed calamo tuo corrige, & vale.

In libro pag. 3. lin. 1. lege dictum, p. 5. marg. l. Hominum, p. 9.
 marg. l. מוֹיִן, p. 14. l. 16. una l. unâ, p. 18. marg. l. רַבֵּן, p. 22. l. 2.
 l. homo, p. 23. l. 19. l. at. l. 20. l. at p. 24. l. 16. l. dicitur, l. 25. l. in ju-
 ventute tua, & accipe uxorem in senectute, p. 26. l. 26. l. Domine, p.
 28. l. 4. l. emi, l. 7. l. sodalem, p. 33. l. mercedem, l. ante finem 3.
 l. aci quis, p. 34. marg. l. וְנָק, p. 35. l. 18. l. Tarpon, p. 36. l. 9. l. plc-
 num, p. 42. l. 29. l. si erret, p. 43. marg. l. canticorum, &c. p. 49. l. Cap. 10.
 p. 50. marg. l. facile, & secunda post lin. l. elevetur, p. 56. l. 9. l. eamq;
 p. 59. l. 8. l. inquirens, p. 59. l. 3. l. Si, p. 60. l. 19. l. rectus, p.
 61. l. 8. l. dictum, p. 62. l. 1. l. scito, p. 67. l. 27. l. denarios, p. 71. l. 30.
 l. laverant, p. 72. marg. l. 7 p. 73. l. 32. l. populos, p. 74. l. 29. l. agnos,
 p. 78. l. 30. l. parum, p. 79. l. 6. l. regentium, p. 80. marg. l. kilbis,
 p. 83. marg. lit. b est l. &c. l. 13. l. dice- p. 90. l. 15. l. ad
 Gehennam, l. 18. l. d In Mose, l. 20. l. e Et, & in marg. adde e Ex-
 od. 33. 23. p. 92. l. penult. l. Calceus, p. 94. l. 3 l. entæ, l. antepenult.
 l. serviant, p. 95. l. 3. l. æstimat, l. 20. l. quia, p. 97. marg. l. Nemo,
 l. 10. l. Hasamæ, p. 99. l. 22. l. ditu, p. 100. in marg. l. 5. l. שְׁקָרָבִין l. 6 l.
 שְׁקָרָבִין, l. 10 l. Sic, l. 12. l. כְּטַלְטָלִין, p. 102. l. 18. l. nubes, l. ult. l. filii,
 l. mendaces, l. 13. l. educunt, l. 16. l. reperirentur, p. 107. marg. l. eum,
 p. 105. l. 6. p. 108. l. 9. l. Turres, l. 18. l. venter l. venter, l. 19. l. f vi-
 p. 110. l. 3. l. iudicii, p. 112. l. 1. l. omnibus amplioem,
 p. 115. l. 16. l. Elohechein, p. 117. l. 3. l. רַחֲוֹקָה, l. 13. l. לָנוּ
 וְלִכְנִיָּיִן l. 14. l. עַד l. 29. l. ambulantis, l. 30. l. Deinde, l. 32. l.
 nunc, p. 118. l. 1. l. Demum, marg. unus, nisi sit reditus ad locum ejus,
 de quo vide l. 29. p. 119. l. 7. l. Je, p. 120. marg. l. גְּוֹטְרָאוֹת, l. 3.
 l. emitterent, l. 17. l. & descendentes, qui 3, l. 25. l. domo, p. 126. l. 2.
 l. discipulus, l. 12. l. Cap. 37. l. 14. l. altera & altera, p. 127. l. 25. l.
 justitia, marg. l. ex oppositione, p. 128. marg. l. כְּנִיָּין, l. 17. l. entæ
 &c. Quod, l. 22. l. Abaron, p. 129. l. 5. l. qui, p. 132. l. 13. l. virum,
 marg. l. דִּין p. 133. l. 29. l. illis.

LECTORI
[Faint, mostly illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

12

1er Juillet 1726

324er

Paris sur de l'avenue

navale

chez un monsieur

procurateur

Hotel des us fins

sur la rue

Rue des Mathurins de

vers St Lande

Rue de la

me^{me} adresse

estable

au presbyt^{re} de l'eglise

de la paroisse de St Lande

Rue de la

6

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА